Bible. N. T. Acts. Sangir. 1896.

BẸ̆KEN KAKANOẠ

U

MANGA RASÛL E.

UITGEGEVEN DOOR

HET NEDERLANDSCH BIJBELGENOOTSCHAP.

1896.

Bible. N. T. Acts. Sangir. 1896.

BẸ̆KEN KAKANOẠ

U

MANGA RASÛL E.

UITGEGEVEN DOOR

HET NEDERLANDSCH BIJBELGENOOTSCHAP.

1896.

Gift
Palmer ... Thit
9-7-1932

KAKANOA̤
U
MANGA RASÛL E.

· FATSAL I.

1 Su wḙkeku humotong e, Theôphilus! ia̤ nĕbḙken patiku̥
sabarang apan kinoa̤ d. nitĕntiron Jesus e roken bo̤u tḙ-
2 ta̤e * sarangkewe su ĕllo i Sie tarai̥ niapakahenkḙ e, sa-
ra̤enten i Sie wo̤u nangonggo̤ u parenta su manga Rasûl
3 pinileneh e, nionggo̤ u Roch Susi e; * manga Rasûl
nipḙtĕngkatodekangeh wiahḙ, samurin i Sie wo̤u nḙtata-
hang sunsara e, nipḙtĕnkatodekangeh pia̤ tandane ikapḙ-
tialâng, makḙpaḽḙ, pia̤ i Sie *taghaḽḙ* mḙtḙtĕnkasilo si sire
ḙpa̤ u puḽo su ĕllone karĕngu̥e, ku̥ mĕbḙbisaran kaḽawo̤u
4 haḽḙ u kararatuang u Mawu Ruata e. * Ku̥ pia̤ i Sie
ṟingangken sire kerene, i Sie nḙparenta si sire, u abe
apa̤nĕntang u Jerûsalem e, kaiso apa̤hḙdo kḙdon Amang
5 e sene, kḙdo̤e kinaringih' i kamene si Sia̤ e, ankûngeh. *
U i Johannis e ma̤ngurung su akḙ, na̤ûn; arawe i ka-
mene utê kai iurung su roch susi, kate pira ĕllo wo̤u
6 ini. * Enê, i sire apan ma̤kakomoḽḙ e nakiwaḽôe si Sie,
ankûng: Mawu! i Kau manguḽi̥e kararatuang Isra̤el e,
7 su tempo ini? * I Sie utê nḙbera si sire: Baḽinewe haḽḙ
i kamene, masinka̤ u kaḽawo̤u tempo arau ḽoaheh pinĕllo̤
8 u i Amang su kawasan batangeng e. * Kaî, i kamene
makatarima̤ kuatḙ, kamageng ĕnnâḙ 'karĕntângken Roch
Susi e, ku̥ i kamene e makoa̤ sahidiku su Jerûsalem e,
r. su kaguwa̤u Judêa e r. Samâria e. r. sarang pondoḽ'
9 u dunia e. * Kutḙû, sara̤eng bo̤u nḙberan ene, i Sie
kai tarai̥ nahenkḙ, i sire tu̥tingang, ku̥ i Sie nisapua̤ u
10 winawa wo̤u tĕngon matan sire. * Enê, pia̤ i sire mĕn-
kate ku̥kakĕlla so̤ḽong ḽangi̥ e, pia̤ i Sie ma̤taraḭe kerene,

tangû kakĕlla, kai pịa tau esẹ duankatau rụdarisị su pịa
11 i sire, pịa pakeang i rĕdua mawira, * kụ i rĕdua nẹ̆bera si sire: E, i kamene manga esẹ Galilea! kawe mạhundarisị dụdaḷingara soḷong ḷangị unû? I Jesus nihenkẹ bọu anun kamene soḷong Sorga e, mẹ̆saụ dumĕnta, mẹ̆suḷungu nikasilon kamene taraị nasapuạ soḷong Sorga e.
12 Enê i sire nĕmpẹ̆suḷêe soḷong Jerûsalem, bọu wuḷude isẹ̆sĕbạ Buḷud' u Zeiton e, wuḷude masanggid' u Jerûsalem e, arẹ̆gan sĕnkaraḷeng u ĕllon Sabbat, ka-
13 rauneh. * Kụ, sarậeng sen narẹ̆nta, i sire nataraị su kamarẹ̆ dasị e, 'kẹ̆katanakeng i sire e: i Petrus d. i. Johannis, d. i Jacobus d. i Andrêas, i Philippus d. i Thomas, i Bartholomeus d. i Mattheus, i Jacobus anạ i i Alpheus e, r. i Simon Zelôtes e, d. i Judas anạ i Ja-
14 cobus e. * I sire ene mĕnkai makẹ̆dang su pẹ̆kakaḷiomaneng sene, naung i sire man sĕmbaụ, dingangu manga wawine pirankatau r. i Maria inang i Jesus e, dan dingangu manga anạusĕmbaụeh esẹ e.
15 Su ĕllo tamai ene tangû i Petrus e nẹ̆buạ su taḷoaran manga anạusĕmbaụ e, — nạun pịa komoḷang u taumata arẹ̆gan manga mahasụ duanpuḷo su kataune mạtatampung
16 sene — kụ nẹ̆bera: * Manga esẹ, manga anạusĕmbaụ̂! mamben harusẹ̆ misĕhụ nạûn, Binohẹ pinakiuḷị u Roch Susi e su mohong i Daud e roken kadĕllo, Binohẹ mạa-
17 nun Judas nangahạ taumata nĕmpanamẹ si Jesus e; * u i sie e nạun irẹ̆dekeng dingang i kitẹ e, kụ nạun
18 nakatarimạ pankatẹ̆ pẹ̆tatahamawu ini e. * I sie tangû, bawaehẹ̆ kakanoạ daḷakị e pinamĕllineh ĕntana, mase i sie timumpa, tĕmbọeh tanaẹ, kụ nawẹ̆kasẹ̆ su taḷoarane,
19 kụ tinaineh e nasue nawẹ̆bosẹ̆. * Kụ ene kinasinkateng u patikụ taumatan Jerusalem e, hakịu ĕntana ene sinĕbạ
20 su weran sire e Akeldama, mangaḷeneh ĕntanandaha. * u mạbawohẹ su bukẹ̆ u mazmur e: Katatanakengeh e kakoạ kĕhu, r. kumbahang pịa mẹ̆bawanuaneh, kụ sĕmbaụ bue pangaḷạ pankateh mana-
21 himata e! * Tangû harusẹ̆ bue, u pịa sĕnkatau wọu manga esẹ nạun mĕnkai ringang i kitẹ, karĕnguẹwen Mawu i Jesus e mẹ̆sẹ̆sasûẹ̆ d. mẹ̆sẹ̆sasĕbang su anun kitẹ

22 e nạûn, * dokenkewe pananahanin Johannis e sarang
ĕllo i Sie nihenkẹ bọu anun kitẹ e, u piạu sĕmbaụ i
23 sire ene makoạ sahidin pĕbawangungeh e ringang i kitẹ. *
Tangû i sire namilen duan katau, i Joseph isẹsĕbạ si
24 Barsabbas, isẹsĕbạ ḷai si Justus, d. i Matthîas. * Kụ i
sire nĕmpẹkaḷiomaneng ankûng: Mawu! i Kau masinkạ
u naung u kẹbị e, panĕbọ u sĕnkatau pinilenuh wọ' i
25 rĕdua ĕndaị e, * u iapĕloho ḷoah' u pẹtatahamawu r.
pankat' u rarolohẹ̆ ini e, pẹtatahamawu r. pankatẹbe
tinẹ̆ntang i Judas e, mẹdeạu makoạ soḷong tampạ u
26 watangeng. * Kụ i rĕdua e niteledang u ḷahuri, kutẹu
ḷahuri e nihino si Matthîas; tangû i sie pinile pinanamba
Rasûl mapuḷo-ẹsa e.

FATSAL II.

1 Tangû, sarâeng sen ĕllon saḷimbang u Chamsin e, ı
2 sire e mạtatampung kẹbị. * Kutẹu sĕnkianu piạ apa ki-
naringihẹ̆ ĕnnaẹ bọu ḷangị e kere tingih' u anging tụtiụ
3 maihạ, kụ nĕloho waḷe 'kẹkaianeng i sire e, * Kụ piạ
lila mẹsuḷungu *rĕllị* u putung, mĕdẹdaḷahae, kinasilon
4 sire, kụ dimorọ su sĕmbaụ-sĕmbaụ bọ 'i sire. * Enê i
sire nilohôen roch susi kẹbị, kụ nanẹ̆tạe nĕmpẹberan lila
waḷine, tuhụewe iapẹbẹberan Roch e.
5 Enê kai piạ tau Jehudi mĕnkạtanạ su Jerusalem e,
esẹ mạtakụ u Mawu Ruata e, taumatạewen apan umatẹ̆
6 su aḷung u ḷangị e. * Tangû sarang tingihẹ̆ ene e kina-
ringihẹ̆, kaḷawọu taumata e nẹ̆tampung, kụ i sire rima-
ḷinaụ, u sĕmbaụ-sĕmbaụ e nakaringihẹ̆ si sire mĕbẹ̆-
7 beran beran batangeng. * Kụ i sire natakụ kẹbị, d.
mĕnkai mạdaḷingu, kạberane: Kakĕlla, i sire ĕndaị mĕm-
8 pĕbẹ̆bera e waḷine tau Galilea kẹbị? * Kutẹu kawe ke-
reapa, i sire kawe ikẹ̆karingih' i kitẹ mĕbẹberan beran
sĕmbaụ-sĕmbaụ bọ' i kitẹ, beran *banua* kinapahanakeng
9 i kitẹ e, — * tau Parthi r. tau Elam, r. mamamanua
10 Mesopotâmia, Judêa r. Kappadôcia, Pontus d. Azia, *
Phrŷgia r. Pamphîlia, Mitzir d. wanuan Lîbya su ma-
sanggid' u Cyrêne e, r. tau Roma mạtanạ sini, baẹ tau

11 Jehudi arau tau waḷine, nangaku agaman tau Jehudi e, *
tau Kreta r. tau Arabĕ̩ — kawe kereapa i sire ikĕ̩ka-
ringih' i kite̩ mĕbĕ̩bisaran kakanoa̩ u Mawu Ruata masa-
12 sĕllahĕ̩ e su apan beran kite̩ e. * Ku̩ i sire nĕnkataku̩
kĕbi̩, d. tawe nakarea̩ hĕngang i sire, ku̩ nahunbisara
13 unkûng: Kai apa ngaê, ene? * Arawe taumata waḷine utê
kai nĕmpĕ̩pasĕndigĕ̩ unkûng: I sire kai napene̩ u anggorĕ̩
marĕngang!
14 I Petrus utê nĕ̩bua̩ dingang i sire mapuḷo-ĕ̩sa e, mase
nĕhenke̩ tingiheh, ku̩ nĕ̩bera si sire e: Manga tau Jehudi,
r. i kamene kĕ̩bi̩ apan mĕ̩tĕ̩tumana̩ su Jerusalem e! Ka-
15 sinka̩ u ini, r. raringihĕ̩be waweraku e! * I sire ĕndaung
e waḷinewe wukang, kere katiho̩ i kamene; u, kai wuhû̩e
16 katĕllun orase. * Kaî, ini e kai apa niuḷi̩ u nabi i Jo̩el
17 e: * Dingangu hĕ̩don mariadi, su ĕllo kasasa-
muriangeh e, ankûng u Mawu Ruata e, u Ia̩
mamĕmbing u Rochku e su apan gĕ̩si e; ku̩
manga ana̩ i kamene ese̩ d. manga ana̩ i ka-
mene wawine e mĕmpanĕ̩baḷĕ̩, d. manga um-
baseng i kamene e makasilo kasasilo, r. ma-
18 ghaghurang i kamene e mipi ipi. * Ku̩ kai
manga ĕllangku ese̩ e r. manga ĕllangku wa-
wine e Taku̩ 'pamĕmbingang u Rochku e su
19 tempo ene, ku̩ i sire e mĕmpanĕ̩baḷĕ̩. * Mase
Ia̩ mangonggo̩ u apa maka̩daḷingu rasi̩ su
ḷangi̩ e, r. tanda wawa su wowondunia e: daha
20 r. putung d. singangun tipu. * Matangĕllo e
mĕ̩baḷui marĕndung, d. wuḷang e mĕ̩baḷui
raha, kaḷomonan ĕllon Mawu Kasĕllahenge
21 masĕllahĕ̩ e marĕnta, ĕllo mawantugĕ̩ e. * Ku̩
hĕ̩don mariadi, u isai-saiewen mĕ̩kui areng u
22 Mawu Kasĕllaheng e, 'ambangeng. * Manga ese̩
u Isra̩el! daringihĕ̩ bawera ini: I Jesus tau Nazareth e,
ese̩ naḷahe̩ si kamene u wo̩u anun Mawu Ruata e, naḷahe̩
u haghin kuatĕ̩ d. haḷĕ̩ maka̩daḷinau̩ d. tanda, kinoa̩ u
Mawu Ruata, kinoa̩ i Sie su taḷoaran kamene e, kere̩ewe
23 lai sinka̩ i kamene, * — i Sie ene, sarang bo̩u nisara-
kang, tuhu̩ karakin Mawu Ruata e r. tuhu̩ sinka̩eh roken

kadĕllo, nipakipakun kamene su kalu kruis, nipakikruis
24 u ļiman tau kafir, kụ pinate. * Kaî i Sie e niwiah' u
Mawu Ruata e, wọeten namamẹ̆sụ sunsaran papate e,
sarangbe tawe makoạ nạûn, u i Sie mapaed' u papate
25 e. * U i Daud e mạuļị i Sie: Iạ mĕnkai makạsilo
Mawu e su tĕngoku sidutu, u i Sie e su koa-
26 nengku, madirin iạ makiọ. * Hakịewen naungku
e maļuasẹ̆, d. lilaku e mĕgẹ̆gio; ore lingung
27 gẹ̆siku e mangiruļe su pĕlaharapẹ̆; * u i Kau
tawe mamalan himukudẹ̆ku e su katatanakeng
u taumata nate e, r. i Masusinuh e tawe iapa-
28 silonuh kaghagholọ. * I Kau e napakasinkạ
u apan daļeng u pĕbawiahẹ̆ e si Siạ; i kau ma-
29 menẹ u raļuasẹ̆ si Siạ su tĕngon gatinuh. * Ma-
nga esẹ, anạusĕmbaụ! botonge wue mẹ̆bisaran bawera
maļahẹ si kamene wọu iupung *i kitẹ* i Daud e, u i sie
e nate r. nilĕbing, d. ļĕbingeh e mĕnkai su taļoaran kitẹ
30 sarang ĕllo ini. * Tangû, sarangbe i sie kawe nabi, kụ
kawe masinkạ, u Mawu Ruata e nẹ̆kẹ̆don salu si sie,
u sarung mapẹ̆bangung u Christus e wọu wuan kaļo-
waengeh, tuhụewe ghẹ̆si e, mẹ̆deạu iapakaiang su kade-
31 raneh e, * ute i sie, makạsilộe ene roken kadĕllo, nĕbi-
saran pĕbawiah' i Christus kạpia e, u i Sie tawe niwala
su katatanakeng u taumata nate e, r. ghẹ̆sineh e tawe
32 nakasilo kaļahenẹ. * I Jesus ene e niwiah' u Mawu Ruata
33 e, kụ i kami e sahidin ene kẹ̆bị. * Tangû, sarậeng i Sie
sen niapakarangẹ su koaneng Mawu Ruata e, r. wọeten
nakatarimạ kẹ̆don Roch Susi e wọu *Mawu* i Amang e,
utê Roch Susi e nịbawĕmbingeh, ĕndaịewe ikẹ̆kasilo r.
34 ikẹ̆karingih' i kamene. * U i Daud e tawe taraị nahenkẹ
soļong Sorga e, kaiso i sie e mạuļị: Mawu e nẹ̆bera
35 su Mawuku e: Kaiang su koanengku, * sarang
manga sẹ̆dụuh e sen Takụ pinĕllọ tatahidâng
36 u ļaeduh e! * Tangû sĕnaung baļen Israel e kasinkạ
matĕngadẹ̆, u i Sie nikoạ U Mawu Ruata e Mawu r.
Christus, i Jesus nikruis i kamene e!
37 Sarangke i sire nakaringihẹ̆ ene, tangu naung i sire
nasusa, kụ i sire nĕmpẹ̆bera si Petrus d. su manga rasul

baḷine e: Kai mĕ̤kapurâ̤e, i kami, manga ese̤, ana̤usĕmbaṳ?
38 * Enê i Petrus e nĕ̤bera si sire: Pĕmpĕ̤tobatĕ̤, kṳ
sĕmbaṳ-sĕmbaṳ pakiurung su areng i Jesus Christus e,
mĕ̤dea̤u kaḷawo̤u rosan kamene e 'ampungang; kṳ i kamene
39 makatarima̤ ḷaonggo̤ Roch Susi e. * U kai si kamene
r. su manga ana̤ i kamene, kĕ̤do e, r. su kĕ̤bi̤
apan marau e, kakĕ̤paḷ'ewen 'kuiang u Mawu, Ruatan
40 kite̤ e, soḷong anuneh. * Kṳ i sie nĕ̤sahidi r. nanasaḷaîn
bawera waḷine si sire, r. nĕ̤bera: Pakiambangéko wo̤u
41 taḷoaran asaḷĕ̤ napapihu ini e, i kamene! * I sire apan
nĕmpanarima̤ baweraneh e utê ni̤laurung, kṳ arĕ̤gan manga
tĕllu hiwun katau natamba, su sahĕllo ene.
42 I sire utê mĕnkawe matatapĕ̤ su tĕntiro nitĕntiron
manga rasûl e, r. su pĕ̤tatatamba, e r. su pangangempang
43 brood e, r. su pĕ̤kakaḷiomaneng e. * Kṳ pia̤ katatakṳ
himombang su patikṳ taumata e; r. pia̤ haḷĕ̤ maka̤dalinaṳ
44 d. tanda ḷawo̤ madiadin manga rasûl e. * Kṳ i
sire patikṳ apan ma̤ngimang e mĕnkawe mĕ̤kĕ̤komoḷĕ̤, d.
45 mĕnkatewe mĕ̤tĕ̤tatamban patikṳ sabarang. * d. i. sire
nĕmpĕ̤baḷṳ u winaḷaeng d. rarotong i sire e, kṳ nipĕ̤papahia̤
46 su kĕ̤bi̤, tinuhṳewe pandungang u manga sĕnkatau. *
Kṳ ka̤pĕ̤tampunge matatapĕ̤ apan kaḷaĕllo su kabah e,
naung i sire man sĕmbaṳ, d. ka̤kompenge brood su waḷen
sire, i sire mĕnkawe mĕ̤dĕndotong idopĕ̤ e pia̤ naung i
47 sire maḷuasĕ̤ d. matipang, * d. mĕnkai mĕmpĕ̤dĕ̤dalo
Mawu Ruata e, kṳ naung u sĕnkawanuâng e mĕnkai
mapia si sire. Kṳ apan kaḷaĕllo Mawu e mĕnkai ma̤namban
taumata nakiambang e su komoḷang i sire e.

FATSAL III.

1 I Petrus dĕduan Johannis e tangû kai ma̤hunsaka soḷong
kabah e, masanggiden oras u kaḷiomaneng e, pukuḷe
2 kasione. * Kute̤u ĕndai̤ pia̤ tau ese̤ peosĕ̤ doken kararia-
di̤neh ilĕ̤ĕntudĕ̤ soḷong kabah e; tau ene ipĕ̤pĕllo̤ apan
kaḷaĕllo su sasuĕ̤kang u kabah isĕ̤sĕba̤ pintu maḷĕnggihĕ̤
3 e, mĕ̤dea̤u mĕ̤dorong tataḷĕntṳ su sumasûĕ̤ su kabah e. *
Tangû sarang i sie nakasilo si Petrus dĕduan Johannis

e pia̤ i rĕdua taraie sumûĕ̤ su kabah e, utê i sie nĕ̤do-
4 rong gaghĕlli̤. * Enê i Petrus dĕduan Johannis e nĕmpa-
manda si sie, r. i Petrus e nĕ̤bera: Katingang si kandua
5 e! * Enê i sie mĕnkate ma̤manda si rĕdua e, katihou
6 'onggotang u manga apa. * I Petrus e utê nĕ̤bera: Sa-
ḻaka r. wuḻaeng e ia̤ tala wue; apa̤ewen ia̤ pia̤ e utê,
takṳ ionggo̤ si kau: Suraḻungu areng i Jesus Christus
7 tau Nâzareth e: pĕ̤buakọ kṳ daḻeng! * Kṳ i sie nĕhĕ̤go
ḻimaneh koaneng e apid'u napĕ̤bangung i sie; enê laedeh
8 r. ḻensorangeh e ringangu natatoghasĕ̤, * kṳ sarang taraị
nĕ̤bua̤ e, i sie nakararisị d. nakaraḻeng, kṳ i sie taraị
simûĕ̤ dingang i rĕdua e su kabah e, ka̤daḻenge r. ka̤-
9 ḻinso̤e r. kadalone Mawu Ruata e. * Kṳ kaḻawo̤u tau-
mata e nakasilo si sie ruḻinso̤ d. mĕdĕ̤dalo Mawu Ruata
10 e, * kṳ i sire nakakiraḻa si sie, u kai i anu na̤un ma̤iang
su pintun kabah maḻĕnggihĕ̤ e mĕdĕ̤dorong sidĕ̤ka, kṳ
i sire napene̤ u katatakṳ d. mankewen dimaḻinaṳ u haḻĕ̤
nariadi si sie e.
11 Tangû, sarang i sie mĕnkate tananĕntang i
Petrus dĕduan Johannis e, kaḻawo̤u taumata e mĕnkatewe
nĕ̤tampung su pia̤ i sire tĕllu su gandaria isĕ̤sĕba ganda-
12 rian Soleiman e, mankewen niraḻinaukang kahĕngang. *
Tangû i Petrus e sarang nakasilo, simimbang su kawanua
e: Manga ese̤ u Isra̤el! Kai ma̤daḻingun ini e unû, arau
kawe unûe i kamene mĕnkawe ma̤manda si kandua, aḻing-
kawe kahian kuat 'u watangeng, arau kahian katatakṳ i
kandua su Mawu Ruata e i kandua nakakoa̤ i sie naka-
13 raḻeng e? * Duatan Abraham d. i Izak d. i Jacob e,
Ruatan iupung i kite̤ e, napakawantug' u ĕllangeh i
Jesus, nisarakang d. nipĕ̤suniaḻ' i kamene su tĕngon
14 Pilatus e, pia̤ i sie nĕ̤putusĕ̤ u mamĕllo̤ i Sie. * Kaî, i
kamene e nĕ̤suniaḻ i Masusi r. Maadilĕ̤ e, r. naghĕlle,
15 u i kamene ipĕllokang u tau tahapamate. * Datun pĕba-
wiahĕ̤ e utê pinaten kamene, i Sie kṳ niapĕ̤biah' u Mawu
Ruata wo̤u taḻoaran taumata nate e, pĕbawangungeh
16 kinasahidiang i kami e. * Kṳ uaḻingu pangangimang su
arengeh e, arengeh e nakatoghasĕ̤ si anu ĕndaị sinka̤ i
kamene r. ikĕ̤kasilon kamene; kṳ pangangimang si Sie e

nakaonggo̥ u kapian-badang tḁkurange si sie su 'kĕ̥kakĕl-
17 lâng u matan kamene kĕ̥bi̥. * Ini utê, manga anḁusĕmbau̥!
iḁ masinkḁ, u kai uaḷin bĕ̥ga, i kamene nĕ̥koḁ kerene,
18 mĕ̥suḷungkewe manga tĕmbonang i kamene e. * Mawu
Ruata e utê kai napakasĕhu̥ kerene apan niuḷi̥eh roken
kadĕllo e, niuḷi̥ u mohong u kaḷawo̥u nabi e, u Christuseh
19 e kai mĕ̥tatahang sunsara. * Tangû pĕmpĕ̥baḷuin naung
i kamene, ku̥ pĕmpĕ̥tobatĕ̥, tadeḁu kaḷawo̥u rosan kamene
e 'rĕ̥daseng, mĕ̥deḁu piḁ tempon pangangiloahĕ̥ marĕnta
20 wo̥u tĕngon Mawu Kasĕllahenge e, * ku̥ i Sie rumoloh' u
21 Christus nitantu si kamene e, i Jesus e, * i Sie ku̥
harusĕ̥ iapakatanḁ u Sorga e su raḷungeh sarang tempon
panganguḷi̥ u patiku̥ sabarang e, tempo̥e niuḷi̥ u Mawu
Ruata e, nipauḷi̥ u mohong u manga nabineh susi roken
22 kḁngere̥-ngere̥ e. * I Musa e nĕ̥bera: Mawu Kasĕlla-
henge, Ruatan kamene e, hĕ̥don mapĕ̥bangung
u nabin kamene sĕmbau̥ bo̥u taḷoaran manga
anḁusĕmbau̥ i kamene e, mĕ̥suḷungu iḁ; i Sie
harusĕ̥ daringihang i kamene su patiku̥ apḁe-
23 wen iweraneh si kamene e. * Ku̥ sarung ma-
riadi, u isai-sai̥ewen ta mĕ̥daringihĕ̥ su nabi
ene e, 'lelêng bo̥u taḷoaran taumata sĕnkawa-
24 nuâng e. * Masê patiku̥ nabi e lai, roken bo̥ 'i Samu̥el
d. apan nakatuhu̥ si sie e, kakĕ̥paḷ'ewen nĕmpĕ̥bera e,
25 maḷain nĕmpĕhabar' u tempo ini e. * I kamene e anḁ u
manga nabi e r. mamamusakḁ kĕ̥do̥ nipĕ̥kakĕ̥don Mawu
Ruata ringang u manga iupung i kite̥ e, piḁ i Sie nĕ-
hengetang si Abraham e: Dingangu suraḷungu
hitenuh e patiku̥ asaḷ' u dunia e hĕ̥don 'kaa-
26 ḷamateng. * I kamene kakaḷomonângeh nipĕndolohang
u Mawu Ruata e ĕllangeh niapĕ̥bangungeh e, niapang-
aḷamatĕ̥ si kamene, niapangaḷamat' u pĕ̥tatobat' i kamene
wo̥u karaḷaki̥ u sĕmbau̥-sĕmbau̥.

FATSAL IV.

1 Piḁ i rĕdua mĕbĕ̥bera kerene su taumata e, ramahi
manga imâm e r. tĕmbonang u kabah e r. tau Sadduki

2 e, * pẹdu u i rĕdua mạnĕntiro kawanua e, r. mĕlẹha-
3 barẹ suraḷung i Jesus e pĕbawangung u taumata nate e. *
Kụ i sire nĕmpĕhẹgo si rĕdua e, mase i rĕdua e nita-
4 hunkụ sarang sĕnkariọĕllone; u kai sen bawĕllo. * Kaî,
lâwọ, i sire apan nakaringihẹ bawera e, nakoạ taumata
mạngimang; kụ dekenang u manga esẹ e nidating u
manga ḷima hiwu.
5 Tangû nariadîe su sĕnkariọĕllone e, u manga
tĕmbonang d. maghaghurang d. manga chatib i sire su
6 Jerûsalem e nĕmpẹtampung, * dingangkewen Annas,
imâm-marangẹ e, r. i Kâjafas, siren Johannis, i Alexander,
7 d. kakẹpaḷewen bọu asaḷ' u imâm-marangẹ e. * Kụ i
sire napararisị i rĕdua su taḷoarane, mase nakiwaḷo: Kai
8 kuatẹ kereapa arau kai areng sude pinẹkoạ i rua e? *
Enê i Petrus nẹberâe, napenẹen Roch Susi e: Manga
9 tĕmbonang u kawanua e, r. manga maghaghurang! *
kereu sahĕllo ini i kandua e ipạnanẹsuîang haḷẹ u ka-
kanoạ mapia, kinoạ su taumata matẹdụ, u mĕnsang kai
10 apa nakapia si sie, * ute kĕnkasinkạ, kẹbị, d. taunạ
Israel sĕnkawanuâng e kasinkạ, u kai areng i Jesus
Christus tau Nazareth, nikruis i kamene, nịpapukon
Mawu Ruata wọu taḷoaran taumata nate e, u kai ua-
ḷingu arengeh, tau ĕndaị e rụdarisị badangeh mapia su
11 tĕngon kamene. * I Sie e kai watu kinadirin kamene,
mẹkakoạ baḷe e, kutẹu nakoạ bawukune.
12 Kụ kapapia e tawẹdîe si sai waḷine; u suaḷungu ḷangị
e tawẹ lai areng baḷine, nionggọ sutaḷoaran taumata e,
mẹdeạu makaambang si kitẹ.
13 Tangû, sarang i sire nakasilo kaḷoah' u naung
i Petrus dĕduan Johannis e, r. nakaringihẹ, u i rĕdua
kai taumata tạ ĕndungeh lawọ, d. kai taumata kawanua,
utê i sire naraḷingu, r. i sire nakakiraḷa si rĕdua, u
14 nạun dingang i Jesus e; * kụ sarangbe tau napia e
ikẹkasilon sire rụdarisị su rẹduh' i rĕdua e, ute i sire
15 tawe nakaweran apa. * Masê, wọu nangoro si rĕdua nia-
16 pasĕbang bọu pẹkakomoḷang e, i sire nĕmpẹdarodato, *
ankûng: Kapuranengken kitẹ, taumata ene? U mamben
naḷahẹ su kẹbị apan mĕmpẹtẹtumanạ su Jerûsalem e, r.

tawe ikapẹ̆sunia!' i kitẹ, u mamben pia tanda ma!ahẹ
17 nariadin dĕdua e. * Kaî, mẹ̆deaben tawe makeke limembo
su ta!oaran kawanua e, i kitẹ mẹ̆sẹ̆dingko pia kakindorẹeh,
18 u kuhae mẹ̆bisaran areng ene su manga sĕnkatau. * Ku
i sire kimui si rĕdua e, mase nĕmpẹ̆sẹ̆ding si rĕdua,
u kumbahang mẹ̆bisaran areng i Jesus e, arau manĕntiro
19 sura!ungu areng ene, manilain kereapa. * Kaî i Petrus
dĕduan Johannis e simimbang si sire, ankûng: Pĕmpẹ̆tim-
bangko, mĕnsang matu!idẹ̆ bue su tĕngon Mawu Ruata
20 e, rumaringihẹ̆ si kamene limembon si Sie; * u si kami
e tawe makoa, ta mẹ̆bisaran apan kinasilo r. kinaringih'
i kami e.
21 Kaî i sire kai sauneng nangindorẹ, mase namĕllo i
rĕdua e ua!ing u kawanua e, sarangbe tawe nakahombang
da!engeh mamahang si rĕdua e; u kẹ̆bi taumata e mĕn-
kawe mĕmpĕdẹ̆dalo Mawu Ruata e ua!ingu ha!ẹ̆ nariadi
22 e. * U tau kinariadiang u tanda kapapia wọu tẹ̆du e
kai sen limembon ẹ̆pau-pu!o su taunge, kaghurangeh.
23 Sarangke nipĕllọ, i rĕdua nakoa so!ong anun
manga ringang i rĕdua e, ku nĕmpẹ̆bẹ̆ken patiku sabarang
niweran manga tĕmbonang u imâm d. maghaghurang e
24 si rĕdua. * Enê, sarang nakaringihẹ̆, i sire mĕnkatewe
nĕhenkẹ u tingih'i sire sĕnkapẹ̆bera su Mawu Ruata e
ankûng: Mawu Kasĕllahenge! i Kau nẹ̆koa !angi d. dunia
25 r. !audẹ̆ d. patiku apan su ra!ungeh e; * i Kau nẹ̆beran
mohong i Daud, ĕllanguh e ankûng: Kai unûe mĕmpĕ-
gẹ̆ganoha, tau kafir e? r. kawe unûe mẹ̆tẹ̆tinĕnna
26 ha!ẹ̆ ta humpaeh, apan umatẹ̆ e? * Ka!awọu
ratun dunia e nahundĕnta, r. manga tĕmbo-
nang e nĕmpẹ̆tampung, dumoka Mawu Ka-
27 sĕllahenge r. Christuseh e. * Mamben tĕngadẹ̆
nĕmpẹ̆tampung su soa ini, rimoka ĕllanguh susi i Jesus
e, i Herodes d. i Pontius Pilatus dingang u manga tau
28 kafir d. apan umatẹ̆ Israel e, * mĕmpẹ̆koae patiku
sabarang apan tinantun !imanuh r. karakinuh e roken
29 kadĕllo, u iapakariadi. * Tangu îni, Mawû! tingangko
su pangangindorẹ i sire e, ku manga ĕllanguh e onggô-
téko, mĕhabar' u naung ma!oahẹ̆ kahĕngang baweranuh

30 e; * naung i kamî e toghâsékon pananogorḛ̆ ḷimanuh
ipangapia tḛ̆dṳ, d. apakariadikon tanda r. haḷḛ̆ makạ-
31 daḷinaṳ uaḷingu areng u ĕllanguh susi i Jesus e. * Kutḛû,
sarang i sire nasuen kaḷiomanenge, tampạ pinḛ̆komoḷang
i sire e kimiọ, kṳ i sire napenḛ u roch susi kḛ̆bị, kṳ
nĕmpauḷị baweran Mawu Ruata e tawḛ takṳeh.
32 Kaḷawọu taumata mạngimang e utê mĕnkatewe naung
sĕmbaṳ d. himukudḛ̆ sĕmbaṳ; kṳ tawḛu sarang sĕnkatau
mạuḷị nạûn, u apan 'tḛ̆taghuanengeh e kai si sie, kaiso
33 patikṳ e mĕnkatewe 'pḛ̆tḛ̆tatambâng i sire. * Kṳ mĕnkai
makua-kuatḛ̆, manga Rasûl e mĕmpḛ̆sahidi pĕbawangung
u Mawu i Jesus e, kṳ mĕnkai pịạ nimet masĕllahḛ̆ su-
34 wowon sire patikṳ e. * U sembelaîn tawḛ taumata kasiang
sutaḷoaran sire, u kakḛ̆paḷewen pịạ binaḷaeng arau waḷen
sire, man nasue nĕmpḛ̆baḷṳ, kṳ bawaeh'u winaḷṳ e
35 niĕntudḛ̆, * nipĕllọ su pịạ ḷaed' u manga Rasûl e, kṳ
36 sĕmbaṳ-sĕmbaṳ e 'wḛ̆baḷawuhang tuhṳewe pandungeh. *
I Joseph, sinĕbạ u manga Rasûl e si Barnabas, manga-
ḷeneh, mạeng itumpa, anạ u hiborḛ̆, tau Levi, wọu
37 *tahanusan* Cyprus e, * nḛ̆baḷṳḷaîn binaḷaengeh sĕmbaṳ,
kṳ nangĕntud' u roitḛ̆ e, nipĕllọ su pịạ ḷaed'u manga
Rasûl e.

FATSAL V.

1 Pịạbe tau esḛ sĕmbaṳ, arengeh i Ananîas, dĕduan ka-
2 wingeh i Sapphîra, nĕmpḛ̆baḷṳ binaḷaeng sĕmbaṳ, * kutḛu
i Ananias e kai nĕnggaing bawaeheh e, kawingeh ma-
sinkạ ḷai, kṳ nangĕntud' u sĕnggạ, pinĕllọ su pịạ ḷaed'u
3 manga Rasûl e. * Kaî i Petrus e nḛ̆bera: Ananias! kai
unṳ̂e setang e nĕloho naunguh e, hakịu i kau nḛ̆konti
4 su Roch Susi e, kṳ nĕnggaing bawaehḛ̆ ĕntana e? *
Kereu nipaedang, baḷinewe natanạ si kau, nạûn, d. sa-
rangbe winaḷṳ, baḷine lai su kawasanuh, nạûn? Kai
unṳ̂e i kau nḛ̆karakin kakanoạ ene su raḷungunaunguh?
I kau waḷinewe nḛ̆konti su taumata, kaiso kai nḛ̆konti
5 su Mawu Ruata e. * Kutḛû, sarang i Ananîas naka-
ringihḛ̆ bawera ene, i sie naḷengge, kṳ naminsuḷḛ̆ singo-

ngoneh; enê pia̤ takṳ masaria himombang su kĕ̤bi̤ apan
6 nakaringihĕ̤ e. * Manga umbaseng e utê nĕmpĕ̤bua̤ kṳ
nĕmpĕhĕmbung si sie, masê i sie nisĕbang i sire, kṳ
7 nilĕbi̤ng. * Kute̤u nariadi̤e samurin mângawe tĕllun kao-
rasĕ̤, u kawingeh e ĕndai̤ nasûĕ̤, bĕ̤gawen apan nariadi
8 e. * Enê i Petrus e simimbang si sie: Pauḷi̤ko si sia̤:
ĕndai̤ e, kaḷawo̤eh, wawaehĕ̤ ĕntana winaḷṳ i rua e?
9 Kute̤u i sie nĕ̤bera: Ore, ene, kaḷawo̤eh. * Enê i Petrus
nĕ̤berâ̤e si sie: Kai unṳ̂e i rua nĕ̤gaghighilĕ̤ manaḷuka̤
Roch u Mawu e? Kakĕlla, ḷaed' i sire nĕmpĕlĕbing ka-
10 winguh e sen su tukadĕ̤, kṳ i sire mĕlintṳ i kau. *
Kute̤u i sie mĕnkatewe naĕnsa̤ su tĕngon ḷaedeh e, kṳ
naminsuḷ'u singongoneh. Sarang manga umbaseng e nĕn-
kasûĕ̤, i sire nakahombang si sie nate; tangû i sie nilintṳ
11 i sire, kṳ nilĕbing su rĕ̤duh' u kawingeh e. * Enê pia̤
katatakṳ masaria himombang su djama̤atewe sĕmbaṳ e,
r. su kĕ̤bi̤ apan nakaringihĕ̤ e.
12 Mĕnkai lawo̤ utê, tanda r. haḷĕ̤ maka̤daḷinaṳ ma̤diadin
liman manga Rasûl e sutaḷoaran kawanua e. Kṳ i sire
mĕnkai mĕmpĕ̤tĕ̤tampung sĕnkapĕ̤tampung su gandarian
13 Soleiman e; * arawe i sire waḷine e utê tawe̤u wahani
14 tumamba si sire; kawanua e utê rṳdaḷingara si sire. *
Kṳ manken ka̤kaḷawo̤e matamba, taumata ma̤ngimang e,
15 mĕnkai pĕ̤sĕnggapâng, ese̤ d. wawine. * haki̤u matatĕ̤dṳ
e ilĕ̤ĕntudĕ̤ su taḷoaran soa, ipĕ̤pĕllo̤ su kama r. su kan-
tilĕ̤, mĕ̤dea̤u kamageng i Petrus e marĕnta, ute kadiongen
16 kĕnkauneh mapahesĕ̤ su sĕnkatau wo̤' i sire. * Taumata
ḷai lawo̤ bo̤u apan soa ma̤ngĕ̤likṳ e nasue nahundĕnta
soḷong Jerûsalem e, nĕmpangĕntud'u masasaki̤ d. tau-
mata 'wĕ̤bantiang u roch kotorĕ̤; kṳ i sire nasue napia.
17 Kute̤u imâm-marange̤ e r. apan dingangeh tau Sadduki
18 e, kai nĕmpĕbua̤, napene̤en pananano̤i, * kṳ nĕmpĕhĕ̤go
manga Rasûl e, mase nĕmpanahunkṳ i sire su tahunkṳ
19 u tau ḷawo̤ e. * Kaî, su hĕ̤bi e pia̤ mĕla̤ikat u Mawu
Kasĕllahenge nanope lahĕ̤ping u tahunkṳ e, kṳ napasĕ-
20 bang i sire, mase nĕ̤bera: * Dako̤ pĕmpĕ̤darisi̤ su raḷung
u kabah e, kṳ pĕmpauḷi̤ u kaḷawo̤u waweran pĕbawiahĕ̤
21 e su taumata ḷawo̤ e! * Enê sarang nakaringihĕ̤ bawera

ene, tangû i sire sarang sen kaĕllônge utê nĕnkakoạ soļong
kabah e, kụ nĕmpanĕntiro. Imâm-marangẹ e r. taumata
apan tụtuhụ si sie e utê nĕmpẹ̆tampung, kụ napẹ̆komoļ'
u kaļawọu mĕlahukung e r. maghaghurang u anạ i Isrạel
22 e kẹ̆bị, mase rimolohẹ̆ nakiaļạ i sire wọu tahunkụ e. *
Kaî, sĕnkarĕnta su tahunkụ e, manga ĕllang e tawe
nakahombang si sire. Tangû, i sire nĕmpẹ̆baļị, kụ nĕm-
23 pĕhabarẹ̆ ankûng: * Sĕnkahombang i kami e tahunkụ e
mạļahẹ̆pingbe mapia-pia, r. apan ļukadẹ̆ e rụdarisịbe su
apan tukadẹ̆ e; kaî, sarang tinope, pintu e, i kami tawe
24 nakahombang sarang sĕnkatau su raļungeh. * Enê, sarang
imâm-marangẹ e, r. tĕmbonang u kabah e r. manga
imâm-ļabọ e nakaringihẹ̆ bawera ene, i sire tawe nakareạ
25 hĕngang i sire, mĕnsang makoạe kereapa. * Kutẹu piạe
sĕnkatau rimĕnta nauļị: Kakĕlla, manga esẹ tinahon ka-
mene su tahunkụ e kai rụdarisị su raļung u kabah e,
26 kụ mĕmpạnĕntiro kawanua e. * Enê tĕmbonang u kabah
e mĕnkatewe taraị dingang u manga ĕllang e, kụ nĕm-
pangaļạ si sire, kaî masikome wue mẹ̆koạ si sire, u i
27 sire mạtakụ u kawanua e, madirin daļumadeng u watu. *
Tangû, sarậenten bọu niaļạ, i sire niapẹ̆tĕngon komoļang
28 e, kụ imâm-marangẹ e nakiwaļo si sire, * ankûng: I
kami e nạunbe nẹ̆sẹ̆ding kahĕngang si kamene, u kum-
bahang manĕntiro suraļungu areng ene, kutẹu kakĕlla,
soan Jerûsalem e nịpapenẹ u tĕntiron kamene, r. i ka-
mene kai mapulu maparĕntan dahan tau ene su tĕmbọ
29 i kami e. * Kaî i Petrus d. manga Rasûl e simimbang
unkûng: Taumata e kai harusẹ̆ mahimang su Mawu
30 Ruata e limembo wọu su taumata. * Duatan manga
iupung i kitẹ e namuko si Jesus nịpapaten kamene,
31 nịgaghantong su kalu *kruis*. * I Sie niapakarangẹ u Mawu
Ruata e su koanengeh, niapakariadi Ratu r. Mangang-
ambang, mẹ̆deạu makaonggọ pẹ̆tatobatẹ̆ d. ampung u
32 rosa si Isrạel e. * Kụ i kami e sahidineh, sahidin ka-
ļawọu sabarang ene, dingangkewen Roch Susi e, Roch
nịlaonggọ u Mawu Ruata si sai-sain mạhimang si Sie.

33 Sarang i sire nakaringihẹ̆ bawera ene, i sire
34 mĕnkatewe nẹ̆pulun pẹ̆du, kụ nẹ̆putusẹ̆ mapakaten sire. *

Kaî, pia sĕnkatau wọu komoḷang e nẹ̆buạ, tau Farisi,
arengeh i Gamaḷiel, tau panditạ u toratẹ̆ e, taumata su
adat' u sĕnkawanuâng e, kụ i sie nẹ̆parenta nakisĕbang
35 u manga Rasûl e maḷighạ. * Masê i sie nẹ̆bera si sire:
Manga esẹ Israel! pakapia wue, mĕnsang âpa 'koateng
36 i kamene su taumata ene. * U tawe nạdarĕngụ, piạ i
Theudas nẹ̆buạ, mạuḷi, u i sie apa masĕllahẹ̆; kụ i sie
tinoḷêng u esẹ mângawe ẹ̆pạu hasụ su kataune; kaî i sie
pinate, r. kẹ̆bị apan tụtoḷe si sie e nakaḷiaesẹ̆ kụ nata-
37 dise. * Samurin sie piạ i Judas tau Galilea e nẹ̆buạ, su
tempon pĕndaroḷẹ̆ e, kụ nakaiwogẹ̆ taumata sĕngopehang,
niapatoḷe si sie; i sie maḷain nawinasa, r. patikụ apan
38 mĕmpĕdẹ̆daringihẹ̆ si sie e, nasaḷiawuhẹ̆. * Tangu îni iạ
mĕbẹ̆bera si kamene: pĕllọe, taumata wawa e, walâe
pẹ̆kakoạ i sire; u kereu karaki arau munara ene e wọu
39 raḷung u taumata, ute hẹ̆dowen maghoghahẹ̆; * kaî,
kereu kawe wọu raḷung u Mawu Ruata, ute i kamene
tawe makaghoghahẹ̆; 'kapiawe manga ikahombang, u i
40 kamene kai rụdokạ ḷai su Mawu Ruata e. * Enê i sire
rimaringihẹ̆ si sie; kụ sarang i sire wọu kinuiang kụ
nigheserang, i sire nĕmpẹ̆sẹ̆ding si sire mẹ̆bera suraḷungu
41 areng i Jesus e, mase wọue' naparaḷeng i sire. * Tangû
i sire mĕnkai maḷuasẹ̆ dimaḷeng bọu tĕngon raad e,
watụu niĕnna mustahak mẹ̆tatahang pĕlahinakang baug'
42 u areng ene; * kụ i sire tawe nangẹ̆do nanĕntiro apan
kaḷaĕllo, su kabah r. su waḷe r. nĕhabarẹ̆ habar' i Jesus
Christus makạḷuasẹ̆ e.

FATSAL VI.

1 Su tempo ene tangû, sarang dekenang u muritẹ̆ e man
kạkakẹ̆paḷe, tau Jehudi mĕmpĕbẹ̆bera weran Junani e kai
nanẹ̆tạ simugaḷẹ̆ su tau Ibrani e, puhineng u mawawaḷun
sire wawine e tawe 'tatahĕndungang su pamamaḷawuhẹ̆
2 apan ĕllo-ĕllo e. * Enê i sire mapuḷo-dua e nakireạ u
kaḷawọu muritẹ̆ e soḷong anun sire, kụ nĕmpẹ̆bera: Su
pĕndang i kami e waḷinewe mapia, i kami mamalan
3 baweran Mawu Ruata e, kụ mẹ̆sĕmpị haḷẹ̆ u meda e. *

Tangû, manga anạusĕmbaụ! i kamene pĕmpamilekon
pitun katau wọu taḷoaran kamene, esẹ 'sẹ̆sahidiang u i
sire mapia, esẹ napenẹ ụ roch d. kapande, mẹ̆deạu
4 iapẹ̆sĕmpị i kitẹ haḷẹ̆ ene. * I kami e utê matanạ tatapẹ̆
5 su pẹ̆kakaḷiomaneng e r. su pẹ̆tatahamawu wawera e. *
Enê, wawera ene e mapia, su pĕndang u taumata sĕn-
komoḷang e; kụ i sire nĕmpamile si Stêphanus, esẹ na-
penẹ u imang d. napenẹ u roch susi, masewuhu si Phi-
lîppus, si Prôchorus, si Nicânor, si Timon, si Pârmenas,
d. si Nicolâus, tau Antiochîa nạun dimahẹ̆kụ agaman
6 Jehudi e. * I sire ene niĕntudẹ̆ su tĕngon manga Rasûl
e; tangû manga Rasûl e nĕmpẹ̆kaḷiomaneng d. nĕmpa-
7 mĕllọ u ḷiman sire su tĕmbọ i sire. * Baweran Mawu
Ruata e utê mankewen timuwo, ḍekenang u muritẹ̆ e
nakẹ̆paḷẹ̆ tạsihinge su Jerûsalem e, r. makẹ̆pa-kẹ̆paḷẹ̆
manga imâm e nĕmpahimang su pangangimang e.
8 I Stêphanus e tangû, napenẹen nimet d. kuatẹ̆, nẹ̆koạ
haḷẹ̆ makạdaḷinaụ d. tanda masasĕllahẹ̆ su taḷoaran ka-
9 wanua e. * Enê piạe taun synagoge isẹ̆sĕbạ synagogen
Niliwirẹ̆ e r. synagogen tau Cyrene, r. tau Alexandria,
r. synagogen tau wọu wanuan Cilîcia r. Azia e, nĕm-
10 pẹ̆buạ nẹ̆darendeh' i Stêphanus e, * kutẹu tawe nakarokạ
11 kapande r. roch ipĕbẹ̆beraneh e. * Enê i sire nĕmpang-
asage manga esẹ pirankatau, niapẹ̆bera u: I kami naka-
ringihẹ̆ si sie nẹ̆bera wawera ipĕlẹ̆hodatẹ̆ si Musa r. su
12 Mawu Ruata e; * wọue' i sire napẹ̆golang u kawanua
e r. maghaghurang e r. manga panditạ u toratẹ̆ e, masê
nĕmpẹ̆tinggạ si sie, kụ nĕmpĕhiud'i sie soḷong tĕngon
13 komoḷang u mĕlahukung e, * kụ napẹ̆buạ u sahidi-konti,
niapẹ̆bera unkûng: Tau ĕndaị e tawe mangangẹ̆do mẹ̆-
14 beran bawera irẹ̆dokạ tampạ susi e r. toratẹ̆ e; * u i
kami e nakaringihẹ̆ si sie nẹ̆bera, u i Jesus, tau Nazareth
e, hẹ̆don mĕnggoghahẹ̆ tampạ ini e, r. mamaḷui tundun
15 kitẹ nisarakang i Musa e. * Enê, mĕmpạmandậe si sie,
kẹ̆bị apan mĕnkạiang su raad e, i sire nakasilộe ghatineh
mĕnkai mẹ̆suḷung u ghatin melạikat.

FATSAL VII.

1 Tangû imâm-marangẹ e nẹ̆berậe: Kerene, kaļawọu
2 sabarang ene? * I sie utê nẹ̆bera: Manga esẹ anạusĕmbaụ̂ d. manga amâng! pĕmpẹ̆daringihẹ̆ko! Duatan kawantugẹ̆ e nẹ̆tĕnkasilo si upung i kitẹ i Abraham e, piạ i sie nạun su Mesopotâmia, piạ i sie ren tanĕbẹ̆-
3 banua su Haran e, * kụ nẹ̆bera si sie: Panĕntangko wanuanuh e r. kaļipohonuh e, kụ kakoạ soļong banua
4 hẹ̆don Takụ itĕntiro si kau e. * Tangû i sie mĕnkatewe nanĕntang banuan tau Chaldêa e, kụ nẹ̆tumanạ su Haran. Bọụ wanua ene i sie niapangaļing u Mawu Ruata e, samurin kakaten amangeh e, soļong banua ini, ikẹ̆ka-
5 tanakeng i kamene e. * Kụ i Sie tawe nangonggọ u pusakạ si sie su wanua ini, lingun kere manga takapeng u ļaedẹ̆ kasarianeh kai tala, kaiso i Sie nẹ̆kẹ̆do, u hẹ̆don ipakitaghuaneng si sie r. su hiteneh samurin sie, sĕm-
6 bâļiu i sie tawẹ anạeh. * Kaî, Mawu Ruata e nẹ̆bera kereini, *nẹ̆bera*, u hĕntoneh e kai makoạ tumatambawanua su wanuan tau waļine, kụ kai 'tahuĕllangeng d.
7 'raļakitang i sire, ẹ̆pạu hasụ su taunge, karĕngụeh. * Kụ umatẹ̆ 'tahamạwuang i sire e Takụ ihukung, ankûng u Mawu Ruata e, mase wọue' i sire sumĕbang, kụ mĕmpẹ̆tahamawu si Siạ su tampạ
8 ini. * Kụ i Sie nangonggọ pẹ̆kakẹ̆don pananunatẹ̆ e si sie; enê i sie nĕhitêen Isạak e, kụ nanunatẹ̆ si sie su k'uaļun ĕlloneh; i Isạak e nĕhite si Jakob, i Jakob e
9 nĕhite si upung *i kite* mapuļo-dua e. * Manga iupung *ene* utê nĕmpẹ̆baļụ i Joseph e soļong ĕntanan Mitsir e,
10 suwụu mạnanoin sie; * Mawu Ruata e utê ringangben sie, kụ nĕlẹ̆sọ i sie wọu kaļawọu susaneh, r. nangonggọ u nimetẹ̆ d. kapande si sie su tĕngon Pharao (ratun tau Mitsir e) hakịu i sie niruịeh mẹ̆paparenta wanuan Mitsir
11 e r. sĕnaung baļeneh e. * Kutẹu kai piạ kaļahutung matẹ̆dụ himombang su ĕntanan Mitsir d. su ĕntanan Kanạan e; kasasusa e mamben masaria, kụ manga iupung
12 i kitẹ e tawe nakahombang ļaidopẹ̆. * Kaî, sarangbe i Jakob e nakaringihẹ̆, u su ĕntanan Mitsir e piạbe ĕmme,

tangû i sie rimoloh' u manga iupung i kitẹ e humotong
13 u suḽeneh. * Su karuasuḽeneh tangû i Joseph e kina-
kiraḽan manga tuhangeh e, kụ i Pharao e nasinkạ u
14 asaḽ' i Joseph e. * I Joseph e utê rimolohẹ̆ nakiaḽạ si
amangeh i Jakob e ringangkewen anạusĕmbaụeh sĕnka-
15 ḽipoho e, i sire pitunpuḽo-ḽima su kataune. * Tangû i
Jakob e tanaẹ soḽong Mitsir e, kụ i sie nate, kerenelai
16 manga iupung i kitẹ e, * kụ i sire niaḽing soḽong Sichem,
kụ pinĕllọ su pananampakeng binĕlliang i Abraham,
binĕlliang u saḽaka, su manga anạ i Hemor, i amang i
Sichem e.
17 Sarangke kạkasanggide, tempon kẹ̆do, nikẹ̆don Mawu
Ruata si Abraham e, utê umatẹ̆ *sĕnkahĕntóng* ene mankelain
18 kạkasariane, kụ nakẹ̆paḽẹ̆ su ĕntanan Mitsir e, * sarang
piạ datu sĕmbaụ, bẹ̆gan Joseph e nạûn, naratu su Mit-
19 sir e. * I sie ene mĕnkai maakaḽẹ̆ mẹ̆koạ su asaḽ' i kitẹ
e, r. nẹ̆koạ daḽakị si sire, nanihasa manga iupung i
20 kitẹ e niapĕndĕmmẹ u anạ i sire, tadeạu tawe mẹ̆biahẹ̆. *
Su tempo ene i Musa pinahanạ, kụ i sie nẹ̆tatahino su
matan Mawu Ruata e; i sie nịlahiking tĕllu wuḽang su
21 waḽen amangeh; * sarang nilintụ pinĕllọ utê, i sie ni-
22 purụ u ahus' i Pharao wawine e, kụ nihiking anạeh. *
Kụ i Musa e tinĕntirông u patikụ kapanden tau Mitsir
e, kụ mĕnkai makawasa su waweraneh r. su munaraneh.
23 Kutẹû, sarậeng umureh nidating u ẹ̆pạupuḽo su taunge,
tangû kai piạ kapulu mẹ̆tiwo manga anạusĕmbaụeh, tau
24 Isrạel e, rimĕnta su naungeh. * Enê sarang nakasilo piạ
sĕmbaụ dẹ̆daḽakitang, i sie mĕnkatewe timatawang, kụ
namaḽisẹ̆, nĕngganti tau niwantiang e; i sie namate tau
25 Mitsir e. * Katihọeh, manga anạusĕmbaụeh e maka-
hĕngang, u Mawu Ruata e mĕliun ḽimaneh si sire; kaî
26 i sire tawe nakaĕnna. * Tangû su sĕnkariọĕllone i sie
nẹ̆tĕnkatodẹ si sire, piạ i sire mĕbẹ̆buḽo, kụ i sie naneho
si sire, kaberane: I kamene e kai esẹ anạusĕmbaụ: unụ̂e
27 wue i kamene lawọ mẹ̆kẹ̆kakoạ daḽaị? * Kaî, sĕmbaụ
mẹ̆dĕndariba ringangeh-taumata e kai nanuḽud' i sie, r.
nẹ̆bera: I sai nĕnduị i kau niapakariadi tĕmbonang d.
28 hukung i kami? * I kau kai manga mamate si siạ, kere

29 i kau namate tau Mitsir e kahẹ̆bi? * Su pẹ̆baweraneh
kerene i Musa e timaḷaṇg, kụ nakoạ tumatamba-wanua
su ĕntanan Midian e, suapan i sie nĕhiten anạ esẹ darua.
30 Kutẹû, naḷiun ẹ̆pạupuḷo su taunge, piạ melạikat
nẹ̆tĕnkasilo si sie su raḷung u henan gahundung u wu-
31 ḷanta rụdĕlḷi, su kĕhun buḷud' u Sînại e. * Sarang na-
kasilo, i Musa naraḷingun kasasilo ene; kutẹu sarang tamai
32 nẹ̆kakĕlla, kai piạ tingih' u Mawu e kinaringihẹ̆, *ankûng*: *
Iạ e kai Ruatan manga iamanguh e, Ruatan
Abraham sire tĕllun Isak d. i Jakob e. Enê i
33 Musa e nanẹ̆tạe kimende, kụ natakụe kimakĕlla. * Bọue'
Mawu e nĕhengetang si sie: Lukako, sasapatu
ḷaeduh e, u tampạ dẹ̆darisikanguh e kai ĕn-
34 tana susi! * Iạ nakasilo wue pẹ̆kakoạ daḷakị
su kawanuaku su Mitsir e, r. Iạ nakaringi-
hẹ̆be laoghọ i sire, kụ Iạ naĕnnaẹ mĕliun sire;
tangû wọete! Iạ kai rumoloh' i kau soḷong
35 Mitsir. * I Musa ene, nạun nipẹ̆suniaḷ' i sire, wawe-
raneh: I sai nĕnduị i kau nikoạ tĕmbonang d. mĕlahukung
i kami? i sie niroloh' u Mawu Ruata e niapakariadi tĕm-
bonang d. mĕlaḷẹ̆sọ, nipakiroloh' u melạikat nẹ̆tĕnkasilo
36 si sie su ghahundung u wuḷanta e. * I sîe nangahạ i
sire niapasĕbang bọu ĕntanan Mitsir e, kạkoạe haḷẹ̆ ma-
kạdaḷinaụ d. tanda su wanuan Mitsir e, r. su ḷaudẹ̆
37 Mahamụ e, r. su kĕhu-mahuĕnne e, ẹ̆pạupuḷon taung. *
I sie e i Musa nĕbera su manga anạ i Israẹl e: Mawu
Ruata e mapẹ̆bangung u nabin kamene wọu
taḷoaran manga anạusĕmbaụ i kamene e, mẹ̆-
38 suḷungu iạ. * I sîe nạûn, tau mĕdẹ̆dingang u melại-
kat e su taḷoaran komoḷang u taumata su kĕhu e, kụ
mĕbẹ̆bisaran Sie su wuḷud' u Sînại e, r. mĕbẹ̆bisaran
manga iupung i kitẹ e; kai nạun i sîe nakatarimạ bawera
39 wiahẹ̆ pakịonggọ si kitẹ e, * kutẹu tawe pinahimangeng
u manga iupung i kitẹ e, kaîso i sire kai nĕmpanuḷud'
i sie, r. kawe nĕmpẹ̆bihun naung i sire soḷong Mitsir
40 e, * kụ nĕmpẹ̆bera si Aâron e u: I kami koateko ruatan
kami iaparaḷeng su tĕngon kami; u i Musa e, i anu
nangahạ i kami, niapasĕbang bọu ĕntanan Mitsir e, wẹ̆gâe

41 mĕnsang nẹkapura, i sie. * Enê, i sire nĕmpẹkoạen anạ
u sapi, su tempo ene, kụ nĕmpangĕntud' u sasĕmba su
42 berhala ene, kụ ḷimuas' u munaran ḷiman sire e. * Tangû
Mawu Ruata e timataḷikudẹ si sire, kụ namĕllọ i sire,
niapẹtahamawu wuntuang u ḷangị e, kerẹewe mạbawohẹ
su bukẹ u manga nabi e: Nĕmpangĕntudẹben sa-
sĕmba ipẹpotọ d. ḷaonggọ si Siạ, i kamene,
ẹpạupuḷou taung su kĕhu-mahuĕnne e, *raḷohon*
43 baḷen Israel? * I kamene kawe nĕmpẹtatim-
bang tentan Moloch e, r. wituing u ruata i
Remphan e, tuḷadang kinoạ i kamene mẹdeạu
'pẹsubâng i kamene. Tangû Iạ mangaḷing i
kamene soḷọng Babel, soḷong sĕmbẹkaneh
pâi e.
44 Manga iupung i kitẹ e piạ tentan sasahidi e su kĕhu-
mahuĕnne e nạûn, kerẹewe nioron Sie mĕbẹbisaran Musa
45 e, u pakịkoạ tuhụ tatuḷadang kinasiloneh e. * Kụ tenta
ene winawaḷaîn siren iupung i kitẹ d. i Josua e soḷong
banua 'tẹtaghuaneng u tau kafir e, tau kafir nitokoḷ' u
Mawu Ruata wọu tĕngon manga iupung i kitẹ e, kụ
46 mĕnkatewe sarang tempon Daud e. * I Daud e naka-
hombang nimet su tĕngon Mawu Ruata e, kụ nẹdorong
u ren botonge makahombang katatanakeng u Ruatan
47 Jakob e; * kaî, hẹdowen i Soleiman nakakoạ baḷeneh. *
48 Mawu Karangetange e utê waḷinewe mạtanạ su raḷung u
49 apa kinoạ u ḷima, kere waweran nabi e u: * Ḷangị e
kai kaḷaianengku, r. dunia e kai tatahidâng
u ḷaedẹku. Iạ 'koatengben kamene waḷeku
kereapa, ankûng u Mawu Kasĕllaheng e, arau sude
50 wue, tampạ ipangiruḷêngku e? * Baḷine li-
maku, nẹkoa tamai patikụ e?
51 I kamene taumata poḷoheh matẹtogẹ d. naungeh
r. tuḷineh tanisunatẹ! i kamene mĕnkai rụdokạ Roch Susi
e sidutu, mẹsuḷungu manga iupung i kamene, kerenelai
52 i kamene! * I sai wue, manga nabi e, ta niraḷakitang
u manga iupung i kamene e? I sire nĕmpamate si sire
nĕmpĕhabarẹ doken kadĕllo rarĕntan Maadilẹ e, i Maadile
53 i kamêne nakoạ mẹtatuḷaneh r. mamamateneh; * i kamene

nakatarimạ toratẹ̆ e tinuhụ su parentan melạikatẹ̆ ô, kutẹu
tawe nĕmpẹ̆sĕmpị toratẹ̆ ene!
54 Tangû sarang nakaringihẹ̆ ene, i sire mankewen
nẹ̆pẹ̆du su rạlung u naung i sire, hakịu nẹ̆kakarerong
55 isin sire si sie. * I sie utê, napenẹen roch susi, mĕnkate
rụdaḷingara soḷong ḷangị e, kụ nakasilo kawantug' u
Mawu Ruata e, r. nakasilo si Jesus e, rụdarisị su ko-
56 aneng u Mawu Ruata e. * Kụ i sie nẹ̆bera: Kakĕlla,
kaḷawọu Sorga e kakĕllângku mạtatope, r. Anạ u taumata
e takụ 'kẹ̆kasilo rụdarisị su koaneng u Mawu Ruata e!
57 * Kaî i sire kai nĕmpẹ̆bansag' u tingihẹ̆ maihạ, d.
nĕmpanĕnsing tuḷin sire, wọue' timĕmbo sĕnkatĕmbo si
58 sie, * kụ nĕmpanuḷud' i sie soḷong ḷikud' u soa e, mase
nĕmpangĕntung u watu si sie. Pakeang i sire niluạ e
utê pinĕllọ u manga sahidi e su pịạ ḷaed' u umbaseng
59 sĕmbaụ arengeh i Sâulus. * Tangû i sire nĕmpamatêen
batu si Stêphanus e, i sie kạkaḷiomanenge ankûng: Mawu
60 Jesus! tarimạko, rochku e! * Masê i sie tanaẹ namu-
ḷangeng, kụ nẹ̆kuin tingihẹ̆ maihạ: Mawu! abe tahĕn-
61 dûngé, rosan sire ini! Bọu nẹ̆bera kerene, i sie natikị. *
I Saulus e utê limuas' u i sire namate si sie.

FATSAL VIII.

1 Su tempo ene tangû piạe pananumbiagẹ̆ masaria hi-
mombang su djamạat su Jerûsalem e; kụ i sire nasue
nakaḷiaesẹ̆ su wanuan Judea r. Samaria e; tumbạewen
2 manga Rasûl e tawe nasaḷiawuhẹ̆. * I Stêphanus e utê
pịạ tau mạtakụ u Mawu Ruata e nĕmpĕlĕbing si sie,
3 pịạ pananodẹ i sire kasasusa masaria. * I Saulus e utê
mĕnkawe mẹ̆gĕnggoghahẹ̆ djamạatẹ̆ e, kạdangenge su
waḷe e, r. kạpĕhiude esẹ d. wawine, isẹ̆sarakang ipakị-
tahunkụ.
4 I sire apan nakaḷiaesẹ̆ e utê limuhu wanua e,
5 kụ nĕmpĕhabarẹ̆ baweran Indjil e. * I Philippus e tangû
rimẹ̆sung soḷong soan Samâria sĕmbaụ kụ nĕhabar' u
6 Christus e si sire. * Enê taumata ḷawọ e nĕmpẹ̆sĕmpị
sĕnkapẹ̆sĕmpị su apan iwẹ̆beran Philippus e, sarang

7 nakaringihẹ̆ d. nakasilo kaḷawọu tanda ikẹ̆koatengeh e. *
U ḷawọ, taumata pią roch' i sire kotorẹ̆ e, sinĕbangeng
u roch ene, kąpẹ̆kią u tingihẹ̆ maihą, d. makẹ̆paḷẹ̆, tau-
mata wadang i sire natẹ̆togẹ̆ e, r. taumata peosẹ̆ e
8 napia. * Kụ pią daḷuasẹ̆ masaria su soa ene.
9 Kaḷomonan ene utê kai pią tau esẹ sĕmbaụ, arengeh
i Simon, mẹ̆kẹ̆koą haḷẹ̆ u tahapamaḷikụ-mata, su soa ene,
kụ mĕnkate makądaḷinaụ taun Samâria e, makịennąe u
10 i sie kai manga apa masĕllahẹ̆; * kụ kẹ̆bị, bọu raridị
sarang matatĕllang e, mĕnkatewe mĕmpẹ̆tẹ̆timbalong si
sie, kąberane: I sie kai kawasan Mawu Ruata e, isẹ̆sĕbą
11 kuatẹ̆ masĕllahẹ̆ e! * Kụ i sire mĕnkate mĕmpẹ̆tẹ̆timbalong
si sie, watụu i sie sen marĕngụ mapĕbẹ̆bĕngang u naung
12 i sire kareąu kaḷawọu koą u waḷikụ-mata ikẹ̆koąeh e. *
Kaî, sarang i sire nangimang si Philippus mĕlẹ̆habar' u
indjil u kararatuang u Mawu Ruata e r. areng i Jesus
13 Christus e, i sire nakisahani, esẹ d. wawine. * Kụ i
Simon e nangimang ḷai, kụ nisahani, kụ mĕnkai ringang
i Philippus e, kụ mĕnkate rụdaḷinaụ makąsilo tanda r.
ihą masasaria mądiadi e.
14 Manga Rasûl su Jerûsalem e utê, sarąenten nakaringihẹ̆
u *taun* Samâria e rimaẹ baweran Mawu Ruata e, rimoloh'
15 i Petrus dĕduan Johannis e soḷong anun sire, * kụ i
rĕdua ene, sarąeng sen narĕnta, nẹ̆kaḷiomaneng baug' i
16 sire, mẹ̆deąu makatarimą Roch Susi e. * U i Sie kai
wodan tanątĕntung si sire e manilain sarang sĕnkatau,
kaiso i sire tumbąewen nisahani su areng u Mawu i Jesus
17 e kẹ̆tâ. * Tangû i rĕdua e nĕmpamĕllọ u paḷed' i rĕdua
e si sire, enê i sire nakatarimą Roch Susi e.
18 Kutẹû sarąeng i Simon e nakasilo, u pamamĕllọ u
ḷiman manga Rasûl e kai makąonggọ Roch Susi e, tangû
19 i sie rimĕntan doitẹ̆ su anun dĕdua e, * kụ nẹ̆bera: Ią
onggotékoḷaîn kawasa ene, mẹ̆deąu isaịewen takụ 'pa-
20 mĕlông u ḷimaku e, makatarimą Roch Susi e. * Kaî i
Petrus e nẹ̆bera si sie: Kawinasa ringanguh e, saḷakanuh
e! puhinengu i kau kawe nangĕnna, u ḷaonggọ u Mawu
21 Ruata e kai ikẹ̆kaaḷą u roitẹ̆. * I kau tawẹ bahageang
arau wuąuh, su haḷẹ̆ ini e; u naunguh e waḷinewe ma-

22 tuḽidẹ̆ su tĕngon Mawu Ruata e. * Tangû pẹ̆tobatẹ̆, pa-
malan karaḽakịuh ene, kụ pẹ̆kaḽiomaneng su Mawu e, u
23 mĕnsang hingid' u naunguh ene e remben 'ampungang; *
u ịa makạsilo, u i kau e kai su raḽung u pẹ̆du mapaị,
24 d. mĕnkatewe naḽawung u kararaḽakị. * Enê i Simon e
simimbang, ankûng: I ruako pẹ̆kaḽiomaneng baug' u ịa
sụ Mawu e, madiringu ịa 'kahombangeng u kaḽawọu apan
niweran dua e.
25 I rĕdua e utê, wọu nangonggọ u sasahidi su waweran
Mawu e, r. wọeten nĕhabar' u waweran Mawu e, nĕm-
pẹ̆suḽe soḽong Jerûsalem e, apid' u mạuḽị u Indjil e su
soan Samâria makẹ̆paḽẹ̆.
26 Tangû pịa melạikat u Mawu e nẹ̆bera si Philippus e,
ankûng: Pẹ̆buạko, kụ daḽengko soḽong sĕmbẹ̆kan Timuhẹ̆
e, pẹ̆batụ daḽeng mạdẹ̆sung bọu Jerûsalem soḽong Gasa
27 e, daḽeng masuhepẹ e! * Enê i sie nẹ̆buạ kụ dimaḽeng.
Kutẹu kakĕlla, kai pịa tau Ethiôpia sĕmbaụ, pankateh
wĕbato- su- waḽe, wĕbaton Kandace, wokin taun Ethi-
ôpia e, mananahimata kaḽawọu arẹ̆tạeh e, wọu nakoạ
28 soḽong Jerûsalem nẹ̆kaḽiomaneng sene, * tangû i sie mạ-
puḽẹe *soḽong banuaneh* mạiang su karetaneh, kụ mẹ̆bĕ-
29 basa nabi Jesaja e. * Enê Roch e nẹ̆berâe si Philippus
30 e: Rakọ pẹ̆dingang kareta wawa e! * Tangû i Philippus
e mĕnkatewe tanaẹ dimingang, kutẹu nakaringihẹ̆ si sie
mĕbẹ̆basa nabi Jesaja e, kụ nẹ̆bera: I kau makạĕnnawe
31 ĕndaị iwẹ̆basanuh e? * Kutẹu i sie nẹ̆bera: Makạĕnnawe
kereapa, kereu tawẹu taumata mananĕntiro? Kụ i sie
nẹ̆dorong si Philippus niapasake kụ niapakaiang su rẹ̆-
32 duheh. * Bawaḽon binohẹ iwẹ̆basaneh utê kaî: I sie
niahạ kere domba soḽong pamamotokang, d.
kerẹewe anạ u domba mĕnkawe tạ tingiheh
su tĕngon tau mạnguḽụ e, kerene i Sie tawe
33 mĕlahengẹ u mohongeh. * Su raḽungu kasa-
sanạeh hukumangeh e niaḽạ, kụ isai wue mẹ̆-
bẹ̆ken asaḽeh? U pĕbawiaheh e kai iaḽạ bọu
wowondunia e.
34 Tangû wĕbato e simimbang si Philippus e,
ankûng: Iạ mĕdẹ̆dorong si kau: kai mĕbẹ̆bisaran sai,

nabi e, mĕbẹbera kerene? I sie mạanun batangeng arạu
35 mạanun tau waḷine? * Enê i Philippus e nĕhengẹe mo-
36 hongeh, kụ nanẹtạ u winohẹ ene, nauḷị i Jesus e. *
Tangû, mạhundaḷengke kerene, i sire nihumpạu akẹ
sĕmbaụ. Enê wĕbato e nẹbera: Kakĕlla, ĕndaị pịa akẹ!
37 apa wue makạsahaghe si sịa makiurung e? * Tangû i
Philippus e nẹbera: Kereu i kau mạngimang u kaguwạu
naunguh, ute wotonge wue. Enê i sie simimbang ankûng:
Iạ mạngimang, u i Jesus Christus e kai Ahus' u Mawu
38 Ruata e. * Tangû i sie napaẹdung u kareta e, kụ i
rĕdua tanaẹ soḷong akẹ e, i Philippus d. wĕbato e, kụ
39 i sie nangurung i sie. * Kutẹu sarang i rĕdua ĕndaị
nasengkang bọu akẹ e, i Philippus e kai nisapuạ u Roch
u Mawu e wọu ene, kụ sen takinasilon bĕbato e. Tangû
40 i sie saụ nẹbatụ daḷengeh e ringangu raḷuasẹ̆. * I Phi-
lippus e utê kinaĕbakeng su Azôtus, kụ dimaḷeng namẹ̆-
pidẹ̆ apan soa e, kạpĕhabare Indjil e, sarang i sie na-
humpạ su Cesarêa.

FATSAL IX.

1 I Saulus e utê, man bodan susimbuh' u pangangindorẹ
d. kapulu mamate manga murit' u Mawu e, nakoạ soḷong
2 anun imâm-marangẹ e, * kụ naghĕlle suratẹ̆ su apan syna-
goge su Damascus e, tadeạu, kereu piạu ikahombangeh
tụtuhụ tĕntiro ene, ute i sire, walậewe esẹ arau wawine,
3 ramahi iĕntudeh maḷahapusẹ̆ solong Jerûsalem e. * Kutẹu
sarậeng i sie su-raḷengke, tangu nariadịe, sarang i sie
nasanggiden Damascus e, u sĕnkianu pịa tualagẹ̆ bọu
4 ḷangị e natuahẹ̆ si sie; * tangû sarang i sie nasumagẹ̆ su
ĕntana, i sie nakaringihẹ̆ tingihẹ̆ nẹbera si sie: Saul!
5 Saul! kai unụe i kau mạmamatụ si sịa? * Enê i sie
nẹberậe: I sai i kau, Mawu? Kutẹu i Sie nẹbera: Iạ kai
i Jesus bẹbawatukanguh e. Makẹtị bue si kau, mama-
6 kelẹ̆ sasusụ e. * Kạkendene r. mankewen natakụ, i sie
nẹbera: Kapulunuh, iạ kai mẹkapû', Mawu? Kutẹu Mawu
e nĕhengetang si sie: Pẹbuạ kụ kakoạ soḷong soa e, tangû
7 i kau hẹdon 'pauḷikang mĕnsang iapĕkẹkapura. * Manga

esẹ mạhundaḷeng dingangeh e utê mankewen dimaḷinaụ,
8 makạdingihẹ̆be tingihẹ̆, kaî tawe makasasilo taumata. *
Enê i Saulus e nẹ̆buạ bọu entana e, kutẹu sarang nĕhengẹ
mataneh e, i sie tawe nakasilo sarang kadidị. Enê i sie
niumpaed' i sire su ḷimaneh, kụ nitata soḷong Damascus
9 e. * Enê i sie tĕllu ĕllo tawe nakasilo, kụ i sie tawe
kimâng d. tawe nanginung.
10 Su Damascus e tangû piạ muritẹ̆ sĕmbaụ, nạûn,
arengeh i Ananîas. Kutẹu Mawu e nĕhengetang si sie su
papasasilo sĕmbaụ, ankûng: Ananias! enê i sie nẹ̆bera:
11 Kakĕlla, ĕndaung iạ, Mawu! * Enê Mawu e nĕhengetang
si sie: Pĕbuạko, kụ kakoạko soḷong straat isẹ̆sĕbạ soa
matuḷidẹ̆ e, kụ pakiwaḷon tau arengeh i Saulus, tau
Tarsus, su waḷen Judas; u kakĕlla, i sie mẹ̆kẹ̆kaḷio-
12 maneng, * kụ i sie nakasilo su kasasilo sĕmbaụ, u piạ
tau esẹ sĕmbaụ, arengeh i Ananias, ĕndaị simûẹ̆, kụ
13 namĕllọ u ḷimaneh si sie, mẹ̆deạu i sie makasilo. * Kutẹu
i Ananias e simimbang: Mawu! iạ nakaringihẹ̆ su ḷâwọ
bọu taumata ene, kereapan kaḷawọu raḷakị kinoạeh su
14 masasusinuh su Jerûsalem e, * r. kereapan i sie piạ ka-
wasa sini wọu manga tĕmbonang u imâm e, mĕhapusẹ̆
15 kẹ̆bị apan mẹ̆kẹ̆kui arenguh e. * Kaî Mawu e nĕhenge-
tang si sie: Dakọ tamai, u i sie kai tatahông Takụ
pinile iapẹ̆bawa arengku su tĕngon kafir d. mararatu r.
16 su tĕngon hiten Israel e; * u i sie Takụ iapasilo kaḷawọu
17 susa harusẹ̆ ipẹ̆tatahangeh waug' u arengku e. * Tangû
i Ananias e tamai, kụ narangeng su waḷe e, kụ namĕllọ
u ḷimaneh ruan bẹ̆ka e su tĕmbọeh, kạberane: Saûl!
anạusĕmbaụ̂! Mawu e, i Jesus nẹ̆tĕnkasilo si kau su
raraḷengang dĕdamahianguh e, rimoloh' u iạ, mẹ̆deạu i
18 kau makasilo, r. mĕlohon Roch Susi e. * Enê mĕnkatewe
piạ apa kere onạ naḷahondosẹ̆ bọu mataneh e, kụ i sie
19 nakasilo. * Tangû i sie nẹ̆buạ, kụ niurung, * kụ sarang
bọu kimâng, i sie natoghasẹ̆.
I sie natanạ pira ĕllo su anun manga muritẹ̆
20 su Damascus e, * kụ doken bọu tẹ̆tạe i sie nĕhabarẹ̆ su
raḷung u apan synagoge e, u i Jesus e kai Ahus' u
21 Mawu Ruata e. * Kụ kẹ̆bị apan nakaringihẹ̆ e rimaḷinaụ,

kụ nĕmpẹ̆bera: Baḷine i sie, nạun mạminasa su Jerûsalem
e apan mẹ̆kẹ̆kui areng ene, r. rimĕnta soḷong ini, mẹ̆-
deạu mangĕntud' i sire mạḷahapusẹ̆ soḷong anun manga
22 tĕmbonang u imâm e? * I Saulus e utê sauneng nakuatẹ̆,
kụ napakamean tau Jehudi mĕmpẹ̆tẹ̆tumanạ su Damascus
e, mapạsilộe maḷahẹ, u i Jesus e kai ten Christus e.
23 Naḷiun sĕntempo, manga tau Jehudi e nĕmpẹ̆da-
24 rodato mamate si sie; * kaî ghighil' i sire e kinasinkateng
i Saulus e. Lingung pasĕllangeng u soa e 'lẹ̆hapàng i
25 sire ĕllo hẹbi, tadeạu i sire makapamate si sie. * Kaî
manga muritẹ̆ e nĕmpamaringang i sie su sĕhẹbi, kụ nĕm-
panguḷuh' i sie wọu tatĕndạ u soa e, mạiang su raḷung
u karandjang.
26 Narĕnta su Jerûsalem, i sie nẹ̆deạ tumamba su manga
muritẹ̆ e, i sire utê mạtakụ i sie kẹ̆bị, batụu tawe ma-
27 ngangimang, u i sie semben muritẹ̆. * I Barnabas utê
nẹ̆sĕmpị i sie kụ nangĕntud' i sie soḷong anun manga
Rasûl e, r. nẹ̆bẹ̆ke si sire, kereapan i sie nakasilo Mawu
e su raraḷengang, mase u i Sie nĕhengetang si sie, r.
kereapan i sie nanĕntiron naung tạ takụeh suraḷungu
28 areng i Jesus, su Damascus e. * Tangû i sie mĕnkatewe
mẹ̆sẹ̆sasûẹ̆ d. mẹ̆sẹ̆sasĕbang dingang i sire su Jerûsalem
e, kụ nanĕntiron naung maḷoahẹ̆ suraḷungu areng u Mawu
29 e. * I sie nẹ̆bisara r. nẹ̆darendehẹ̆laîn manga tau Jehụdi
30 junani e; kaî i sire kai nẹ̆deạ mamate si sie. * Kaihô
ene kinasingkateng u manga anạusĕmbaụ s a h a n i e, kụ
i sire nĕmpangĕntud' i sie soḷong Cesarea, mase rimoloh'
i sie soḷong Tarsus.
31 Djamạatẹ̆ e utê mĕnkai piạ pĕdarame su ka-
guwạu Judêa r. Galilêa r. Samâria, kụ mankewen sụsombọ,
d. mĕnkawe rụdaḷeng su katatakụ u Mawu e, r. man-
kewen kạkasariane kahian pananasan Roch Susi e.
32 Tangû nariadịe, piạ i Petrus lụḷuhu apan soa e, u i sie
33 narĕnta ḷai su anun masasusi su Lydda e. * Kutẹu i sie
nakahombang sene tau esẹ sĕmbaụ arengeh i Enêas, tau
sen uaḷun taung karĕngụeh mĕnkai rụdoḷoka, u awạeh
34 sĕmbaụ e mĕnkatewe nipatene. * Enê i Petrus e nẹ̆bera
si sie: Eneâs! i Jesus, Christus e, mapạkapian kau. Pẹ̆-

buạko, kụ pangatorḛ katatikilanguh e! Enê i sie mĕn-
35 katewe nḛbangung. * Tangû kḛbị apan mḛtḛtumanạ su
Lydda r. su wanuan Saron e nakasilo si sie, kụ i sire
nĕmpḛtobatḛ soḷong anun Mawu e.
36 Su Joppe e tangû pia muritḛ bawine sĕmbaụ
arengeh i Tabîtha, mạeng itumpa, mangaḷeneh Dorcas;
i sie mĕnkatewe kalạ su munara mapapia r. su pangang-
37 onggọ u sidḛka su taumata kasiang. * Kutẹu nariadîe
su tempo ene, u i sie nasakị kụ nate. Tangû sarang bọu
38 nirenọ, i sie pinĕllọ i sire su kamarḛ-dasị e. * Sarangbe
Lydda e masanggid' u Joppe e, tangû manga muritḛ e,
sarang nakaringihḛ u i Petrus e sêne, nĕmpĕndoloh' u
esẹ duan katau soḷong anuneh, niapḛdorong si sie, u
39 apạdĕnta pakạḷighạ su anun sire. * Enê i Petrus e nḛbuạ
kụ dimaḷeng dingang i rḛdua e, kụ sarang narĕnta, tarại
niahạ i sire soḷong kamarḛ-dasị e. Enê manga wawine
waḷu e mĕnkatewe nĕmpĕliwung si sie, kạsangịe, kụ na-
pasilon kaḷawọu kahiwu r. ḷakụ kinoạ i Dorcas piạ i sie
40 ren dingang i sire. * I Petrus e utê, wọu rimoloh' i sire
kḛbị niapasĕbang, tanaẹ namuḷangeng kụ nḛkaḷiomaneng,
bọue' nḛbihu su kasuang e kụ nḛbera: Tabithâ! pḛba-
ngungko! Enê i sie nḛkĕlla, kụ sarang nakasilo si Petrus
41 e, i sie nḛpḛtị naiang. * Tangû i sie nanogor' u ḷimaneh
si sie kụ napḛbuạ i sie, kụ sarang bọu kimui masasusi
r. manga wawine waḷu e, i sie napasilon sie rụdarisị
42 biahḛ su tĕngon sire. * Habar' u ene utê mĕnkatewe
nakapḛpidḛ soan Joppe e, kụ makḛpaḷḛ, taumata nĕmpang-
43 imang su Mawu e. * Tangû nariadi, u i sie natanạ
sĕntempo su Joppe e, su anun mananadia pisin binatang,
arengeh i Simon.

FATSAL X.

1 Kutẹû piạ tau esẹ sĕmbaụ su Cesarea, arengeh i Cor-
2 nêlius, tĕmbonang u cohors isḛsĕbạ cohors Itâlia e, *
taumata kụkĕndagḛ d. mạtakụ Mawu Ruata e ringang-
kewen patikụ daḷohon baḷeneh e, taumata mạngonggọ
u sidḛka ḷawọ su kawanua e, r. mḛkḛkaḷiomaneng tạ

3 potọeh su Mawu Ruata e, * nakasilo maḷahẹ su papa-
sasilo sĕmbaụ, mângawe su kasion oras' u ĕllo e, me-
lạikat' u Mawu Ruata e sĕmbaụ, simûẹ̆ soḷong anuneh
4 kụ nẹ̆bera si sie: Cornelius! * Kạpamandane si sie, r.
mankewen natakụ, i sie nẹ̆bera: Apa, Mawu? Enê i
sie nẹ̆bera si sie: Kaḷiomanenguh r. sidẹ̆kanuh e nasue
nasapuạ soḷong anun Mawu Ruata e, kụ nitahĕndung-
5 angeh. * Tangû rolohẹ̆kon piran katau soḷong Joppe, kụ
6 pakiaḷạ i Simon, isẹ̆sẹ̆bạ si Petrus e: * i sie mạtanạ su
anun Simon, tau tahapanadia pisin binatang, baḷeneh su
7 masanggid' u sasị e. * Sarang melạikat mĕbẹ̆bera si sie
e sen nanĕntang, i sie kimui ĕllangeh ruan katau r.
sĕmbaụ bọu soldatu apan mĕnkai ringangeh e, tau kụ-
8 kĕndagẹ̆ Mawu Ruata e, * kụ bọu nẹ̆bẹ̆ken patikụ si
sire, i sie rimoloh' i sire soḷong Joppe.
9 Tangû su sĕnkariọĕllone, piạ i sire ene surara-
ḷengangke, kụ sen masanggid' u soa e, i Petrus e ri-
mangeng soḷong bowon baḷe e, u mẹ̆kaḷiomaneng, mâ-
10 ngawe orasẹ̆ kaĕnnunge. * Kutẹu i sie kai nahutung, kụ
napulu kumâng. Enê piạ i sire mẹ̆kẹ̆koạe kângeh, pẹ̆da-
11 ḷahĕmpụ u rocheh r. wadangeh e kai nẹ̆gaghaḷisa, * kụ
i sie nakasilo ḷangị e nẹ̆gâẹ̆, kụ piạ apa ĕnaẹ natĕntung,
mẹ̆suḷung u hekạ masaria mạḷaikị su wukuneh ẹ̆pạ e,
12 kụ nịlauḷuhẹ̆ soḷong bowondunia e, * raḷohoneh kaḷawọu
binatang ḷaedeh ẹ̆pạ, d. binatang tụtondo su dunia e,
13 r. manụ u winangaeng e. * Kụ piạ tingihẹ̆ kinaringiheh
14 nẹ̆bera: Pẹ̆bûạe, Petrus! pamotọ mase kinạ! * Kaî i
Petrus e nẹ̆bera: Mamben, tala, Mawu! u iạ tawe nẹ̆-
15 dĕndotong apa pĕlli arau kotorẹ̆. * Kutẹu piạewe tingi-
hẹ̆ dimĕnta su karuasuḷene si sie: Apan niwurẹ̆sin Mawu
16 Ruata e abe ĕnna kotorẹ̆! * Sarang tĕllu suḷe kerene,
wọue' apa kinasiloneh e mĕnkatewe tarạị nahenkẹ soḷong
17 daḷung u Sorga e. * Enê, piạ i Petrus e mĕnkate tama-
kareạ hingideh, u mĕnsang apâe ngaê, mangaḷen kasasilo
kinasiloneh e, kakĕlla, manga esẹ niroloh' i Cornelius e,
wọeten nakiwaḷon baḷen Simon e, mạhundarisịete su
18 ngaran baḷe e, * kụ nĕmpẹ̆kuịe, nakiwaḷo, mĕnsang i
19 Simon isẹ̆sẹ̆bạ si Petrus e, nawunạ ku mạtanạ sene. *

Pia̤ i Petrus e mĕnkate mẹtẹtinĕnna mangaḷen kasasilo
e, tangû Roch e nĕhengetang si sie: Kakĕlla, pia̤ esẹ
20 tĕllun katau mĕmpĕdẹdea̤ si kau. * Pẹbua̤ko mase tanaẹ
lintu̥, ku̥ mĕnkai raḷeng dingang i sire; u kai Ia̤ di-
21 moloh' i sire. * Enê i Petrus e mĕnkatewe limintu̥ ku̥
nẹbera su esẹ tatĕllu e: Kakĕlla, kai ia̤, dẹdeakeng i
22 kamene e; kai apa nakarĕnta si kamene soḷong ini? *
Tangû i sire nĕmpauḷie: I Cornelius, tau tĕmbonang u
mahasu̥, taumata adilẹ d. ma̤taku̥ u Mawu Ruata e,
pia̤ sasahidi mapia wọu tau Israel sĕnkawanuâng e, kai
wọu nakatarima̤ hengetang u Mawu Ruata e, pinakiu̥ḷi̥
su mela̤ikat sĕmbau̥, u i sie kai apakia̤ḷa̤ i kau soḷong
23 baḷeneh e, mẹdea̤u makaringih' u wawera si kau. * Enê
i Petrus e naparangeng i sire, ku̥ nẹsaken sire. Su sĕn-
kariọĕllone utê i sie nẹbua̤ ku̥ dimaḷeng dingang i sire,
ku̥ manga ana̤usĕmbau̥ su Joppe e pia̤u ḷai rimaḷeng
24 dingangeh. * Su sĕnkariọĕllonẹe wue tangû, i sire narĕntâẹ
su Cesarea e. I Cornelius e utê sen ma̤hẹdo si sire,
wọeten nakirea̤ u manga ana̤usĕmbau̥eh e r. hapi̥eh ma-
25 papia e, niapẹtampungeh su anuneh. * Kutẹu sarâẹng
nariadi̥e, u i Petrus e ĕndai̥e ma̤sûẹ, tangû i Cornelius
e kai nangĕnsomahẹ si sie, ku̥ nẹtĕnkasumagẹ su tĕ-
26 ngoneh r. nẹsuba si sie. * Kaî i Petrus e namangung i sie,
27 ka̤berane: Pẹbûa̤e! ia̤ maḷain taumata. * Ku̥ ka̤pahumbi-
saranen sie, i sie tarai̥e simûẹ, kutẹu sĕnkahombangeh
28 kai pia̤ taumata ḷawọ nẹtampung. * Enê i sie nẹberâẹ
si sire: I kamene masinka̤, u kai pĕlli, tau Jehudi tu-
mamba su taumatan umatẹ baḷine, arau rumaungeng su
anuneh; kaî, ia̤ kai nitĕntirông u Mawu Ruata e, u abe
pẹsĕba̤ u taumata sarang sĕmbau̥ baḷine-wurẹsi arau
29 kotorẹ. * Haki̥u ia̤ dimĕnta tawẹ dendeheh, sarang pina-
kireakeng. Tangû ia̤ maki̥baḷôe, mĕnsang ia̤ kai pinakirea-
30 keng i kamene unûe. * Enê i Cornelius e nẹbẹkêe: Ĕnaẹ
ẹpa̤ u ĕllo ia̤ kai mẹpẹpuasa na̤ûn, sarang orasẹ ini, ku̥
su orasẹ kasioneh ia̤ kai mẹkẹkaḷiomaneng su raḷungu
waḷeku. Kutẹu kakĕlla, kai pia̤ tau esẹ du̥darisi̥ su tĕ-
31 ngoku, ḷaku̥eh ku̥kerong, * ku̥ i sie nẹbera: Cornelius!
kaḷiomanenguh e niraringihang, pangangonggọuh sidẹka

32 e nitahĕndungang su tĕngon Mawu Ruata e. * Tangû
rolohẹ̆kon taumata soḷong Joppe, apangaḷạ si Simon, tau
isẹ̆sẹ̆bạ ḷai si Petrus; i sie e mạtanạ su waḷen Simon,
tau tahapanadia pisin binatang, su masanggid' u sasị e;
33 kamageng i sie sen dimĕnta, i sie mẹ̆bisaran kau. * Enê
iạ mĕnkatewe rimolohẹ̆ soḷong anunuh, kụ mamben ma-
pia, i kau rimĕnta wue. Tangû îni i kami kẹ̆bị su tĕ-
ngọen Mawu Ruata e, mẹ̆deạu makaringihẹ̆ kaḷawọu sa-
barang nioron Mawu e si kau e.
34 Enê i Petrus e nĕhengẹe mohongeh kụ nẹ̆bera: Mam-
ben tĕngadẹ̆ iạ makạhĕngangke, u Mawu Ruata e tawe
35 mẹ̆papapile taumata e, * kaiso u wọu apan umatẹ̆ e
isaịewen mạtakụ i Sie r. mẹ̆kẹ̆koạ kaadilẹ̆ e, mĕnkai
36 mẹ̆tẹ̆tatahino si Sie. * I Sie naparĕntan hengetang su
manga hiten Israel e, nipĕhabarẹ̆ pĕdarame ilẹ̆onggọ i
37 Jesus Christus e. I Sie ene kai Mawun kẹ̆bị. * I ka-
mene masinkạ u haḷẹ̆ nariadi su kaguwạu wanuan Judea
e, nẹ̆buạ bọu Galilêa e, samurin pĕndarenọ nihabar' i
38 Johannis e: * i Jesus-ben Nâzareth e, kereapan Mawu
Ruata e nĕlanis' u roch susi r. kuatẹ̆ si Sie, kụ i Sie
namẹ̆pidẹ̆ banua e, kạpẹ̆koạe mapia r. mapạkapian tau-
mata patikụ apan ikẹ̆kawasâng u setang e; u Mawu
39 Ruata e rụdĕndingang i Sie naûn. * Kụ i kami e sahidin
patikụ sabarang kinoạeh su wanuan tau Jehudi r. su
Jerûsalem e, r. sahidin i sire nĕnggantong d. namate si
40 Sie. * I Sie e niwiah' u Mawu Ruata e su katĕllun
41 ĕllone, r. niapẹ̆tĕnkasiloneh, * waḷinewe su taumata sĕn-
kawanuâng e, kaiso su apan sahidi nipilen Mawu Ruata
roken kadĕllo e, si kami apan kimâng d. nanginung
dingangeh e, samurin i Sie nẹ̆bangung bọu taḷoaran tau-
42 mata nate e. * Kụ i Sie nẹ̆parenta si kami, niapĕhabarẹ̆
d. niapẹ̆sahidi su kawanua e, u i Sie kai mĕlahukung
nitantun Mawu Ruata mĕhukung taumata wiahẹ̆ d. nate
43 e. * I Sie e 'sẹ̆sahidiang u patikụ nabi e, u arengeh
kai makạonggọ ampung u rosa si sai-sain mạngimang
si Sie.
44 Piạ i Petrus den mĕbẹ̆beran bawera ene, Roch Susi e
45 natĕntung su kẹ̆bị apan makạdingihẹ̆ bawera e. * Kụ

i sire mạngimang, apan taumata sinunatẹ̆ e naûn, ka-
kẹ̆paḷewen dimĕnta ringang i Petrus e, rimaḷinaụ, u tau
46 kafir e kawe lai niwĕmbingang u Roch Susi e; * u i
sire nakaringihẹ̆ si sire mĕbẹ̆beran dila pira-pira, r. mĕm-
47 pĕdẹ̆dalo Mawu Ruata e. Enê i Petrus e nẹ̆berâe: *
Piạben taumata mĕlahag' u akẹ, madirin i sire ĕndaị e
iurung, sarangbe i sire nakatarimạ Roch Susi e mẹ̆suḷung
48 i kitẹ? * Kụ i sie nakisahanin sire suraḷungu areng u
Mawu e. Bọue' i sire nanahiônge si sie, u ren apạkatanạ
piran ĕllo.

FATSAL XI.

1 Manga Rasûl e tangû, r. manga anạusĕmbaụ su Judêa
e nakaringihẹ̆, u tau kafir e maḷain nĕmpẹ̆daẹ baweran
2 Mawu Ruata e. * Kụ sarang i Petrus nataraị soḷong
Jerûsalem e, i sie kai niwuḷông i sire apan taumata
3 sinunatẹ̆ e, * puhinengu i sie kawe rimangeng su anun
4 taumata tanisunatẹ̆, d. kawe kimâng dingang i sire. *
I Petrus e utê nanẹ̆tạe nẹ̆bẹ̆ke tuhụewe pẹ̆gaghaghintoḷen
5 kaḷawọu sabarang nariadi e; ankûngeh: * Iạ kai nạun
su soan Joppe, kụ mẹ̆kẹ̆kaliomaneng, kutẹu su raḷungu
pẹ̆gaghaḷisan roch d. wadang e iạ kai nakasilo papasasilo
sĕmbaụ: piạ apa ĕnaẹ mạtĕntung kere hekạ masaria, ĕnaẹ
ilẹ̆uḷuhẹ̆ su wukuneh ẹ̆pạ e wọu ḷangị e, kụ ĕnaẹ narĕnta
6 sarang su piạu iạ e. * Enê sarang iạ timingang apa ene,
iạ nakasumpahiẹ r. nakasilôe kaḷawọu binatang u dunia
piạ ḷaedeh ẹ̆pạ e, binatang u kĕhu e, r. binatang ḷụ-
7 homang e, r. manụ u winangaeng e. * Mase iạ naka-
ringihẹ̆ lai tingihẹ̆ nẹ̆bera si siạ: Pẹ̆bûạe, Petrus! pamotọ
8 kụ kinạ! * Kaî iạ e nẹ̆bera: Mamben tala, Mawu! u
tawẹ apa kotorẹ̆ arau waḷine wurẹ̆si nataho su mohongku
9 e manilain sarang sĕnsuḷe. * Kutẹu piạewe tingihẹ̆ si-
mimbang su karuansuḷene wọu raḷung u Sorga e: Apan
10 niwurẹ̆sin Mawu Ruata e abe ĕnnanuh kotorẹ̆. * Kụ
sarang tĕllu suḷe kerene; mase wọue' kĕbị e saụ niwatung
11 soḷong daḷung u Sorga e. * Kutẹu kakĕlla, mamben su
sĕnkakondạ ene, piạ tau esẹ tatĕllu rụdarisị su tĕngon

baḷe 'kẹ̆katanakengku e, nirolohẹ̆ soḷong anuku wọu Ce-
12 sarea. * Kụ Roch e nĕhengetang si sią, u ią abe remben
pẹ̆daḷahingidẹ̆, kaiso mĕnkatewe raḷeng dingang i sire
tĕllu e. Kụ manga anąusĕmbaụ ĕnnung ĕndaị e maḷain
dimaḷeng dingangku, kụ i kami e nahundangeng su
13 waḷen tau e. * I sie utê nẹ̆bẹ̆ke si kami, kereapan i
sie nakasilo melạikat sĕmbaụ dụdarisị su raḷung u waḷeneh,
kụ nẹ̆bera si sie: Dolohẹ̆kon taumata soḷong Joppe, ku
14 pakireą i Simon, isẹ̆sĕbą ḷai si Petrus e; * i sie mẹ̆beran
bawera makaambang si kau, makasaḷamatẹ̆ si kau ri-
15 ngangkewen patikụ daḷohon baḷenuh e. * Tangû, sarang
ią nanẹ̆tąe nẹ̆bera, kutẹu Roch susi e natĕntung si sire,
16 mẹ̆suḷungkewe si kitẹ e su tẹ̆tąeh, nąûn. * Enê ią naka-
tahĕndungke waweran Mawu e nąûn, kereapan i Sie
nẹ̆bera: I Johannis e mąngurungbe su akẹ nąûn, ara-
17 we i kamene utê kai 'renokang u Roch susi. * Tangû
kereuwe i sire nionggotang u Mawu Ruata e laonggọ
mẹ̆suḷung u nighĕllịeh si kitẹ apan nangimang su Mawu
i Jesus Christus e, ute isai wue, ią e, u kawe maka-
18 petọ Mawu Ruata e? * Tangû sarang i sire nakaringihẹ̆
ene, i sire natarimąe, kụ nĕmpẹ̆dalộe Mawu Ruata e,
waweraneh: Mahunẹu pẹ̆tatobatẹ̆ makapĕbẹ̆biahẹ̆ e niong-
gọelain Mawu Ruata e sụ tau kafir e!
19 I sire wue utê, ạpan nakaḷiaes' u pananumbịagẹ̆
dimĕnta su tempon Stephanus e, nĕnkakoą soḷong Fenîcia
r. Cyprus d. Antiochîa; kaî tumbąben tau Jehudi e
20 'lẹ̆habareng i sire wawera e. * Kaihô mądaḷaụ si sire e
pią esẹ u Cyprus d. Cyrene piran katau, nahundĕnta
soḷong Antiochîa e, kụ namisara tau Junani e, kąpĕha-
21 baren Mawu i Jesus e. * Kụ ḷiman Mawu e rimĕndi-
ngang i sire, kụ pią taumata makẹ̆paḷẹ̆ nangimang d.
22 nĕmpẹ̆tobatẹ̆ soḷong anun Mawu e. * Kụ habar' i sire
e timeleng su djamąat su Jerusalem e, tangû i sire rimo-
23 loh' i Barnabas, niapakakoą soḷong Antiochîa e. * Enê
i sie ene, sarang narĕnta sene, kụ nakasilo tataḷĕntụ u
Mawu e, limuasẹ̆, kụ nanasa si sire kẹ̆bị, u apąkatanạ
24 u kapulun naung masẹ̆gadẹ̆ su anun Mawu e. * U i sie
e kai taumata mapia r. napenẹ u Roch susi r. pangang-

imang. Kụ piạ gapâng u taumata masaria natamba su
25 Mawu e. * Enê i sie nakoạ soḷong Tarsus, nẹ̆deạ si
Paulus e, kụ sarang nikahombangengeh, tangû nipari-
26 ngangeh soḷong Antiochîa. * Tangû nariadi, u natimu
sĕntaung i rĕdua mĕdẹ̆dingang su djamạat e, kụ mĕm-
pạnĕntiro komoḷang u taumata masaria. Kụ kai su An-
tiochîa manga muritẹ̆ e humotong nisẹ̆bạ tau christen.
27 Su tempo ene tangû piạ manga nabi nahundẹ̆sung
28 bọu Jerûsalem e soḷong Antiochîa e. * Kụ sĕmbaụ bọ' i
sire ene, arengeh i Agabus, nẹ̆buạ, kụ napakasinkạ u
Roch e, u piạ tempon ḷunusẹ̆ masaria humombang su
kaguwạu dunia e; kaḷahutung ene man dimĕnta su tem-
29 pon *kaitsar* i Clâudius e. * Enê manga muritẹ̆ e nĕm-
pẹ̆gaghighile mĕndohon tatuḷung su manga anạusĕmbaụ
mĕmpĕbẹ̆banua su Judêa e, tuhụewe wotong u sĕmbaụ-
sĕmbaụ; i sire man nĕmpẹ̆koạ kerene, kụ ḷiman Barnabas
dĕduan Saulus e niapangĕntud' u ringọ ene su magha-
ghurang e.

FATSAL XII.

1 Kate kadidị nẹ̆sion ene, sultan i Herodes e nakitahunkụ
u taumatan djamạat e piṛankatau, mẹ̆deạu koatengeh
2 raḷakị, * kụ i Jacobus, tuhang i Johannis e pinakipaten
3 barạ. * Tangû, sarang i sie nakasilo, u ene nẹ̆tatahino
su matan tau Jehudi e, i sie nẹ̆karaki makitahunkụḷaîn
Petrus e, tangû kai tempon brood taḷahaesang e, tempo
4 ene * kụ, sarang i sie sen pinakihẹ̆go, i sie pinakita-
hunkụ, kụ pinakilukâré su soldatu ẹ̆pạu kaḷukareng,
mĕnkai pẹ̆tahạẹ̆pạ u katau; karakineh e kai iapẹ̆tĕngon
5 kawanua e samurin saḷiwang u Pascha e. * Tangû i
Petrus e 'lẹ̆lukarengke su raḷung u tahunkụ e; djamạat
e utê mĕnkatewe mẹ̆kẹ̆kaḷiomaneng tạ ẹ̆doneh waug' i
6 sie su Mawu Ruata e. * Enê sarậeng i sie sen ipakiaḷạen
Herôdes e, i Petrus e sĕhẹ̆bi ene kai mẹ̆tẹ̆tikị mạtata-
ḷoara su soldatu ruan katau, mạḷaikị u hante ruan bua,
kụ su tĕngon sasĕbangeng e piạ ḷukadẹ̆ piran katau
7 mĕmpĕlẹ̆hapa tahunkụ e. * Kutẹu sĕnkakẹ̆lla kai piạ

darolohang u Mawu e rụdarisị sene, kụ pia̤ tualagĕ̤ na-
tuahĕ̤ su ra̧lunge ene; kụ i sie namĕ̤pelĕ̤ sĕndihang i
Petrus e, namuko si sie, ka̤berane: Pĕ̤bangungko pakasa-
hawụ! enê hante ruanbua e natontong bọu po̧laengeh ruan-
8 bĕ̤ka e. * Enê mela̤ikat e nĕ̤berâ̤e si sie: Pĕ̤papĕ̤gô̤e r.
pangikị u sapatunuh e! Tangû i sie nĕ̤koa̤ kerê'. Masê
9 i sie nĕ̤bera si sie: Pĕ̤kakĕnkaengke, wọue' to̧le sia̤! *
Enê i sie tanae̤ simĕbang, timo̧le si sie; kaî i sie wĕ̤ga
wue, u kawe kahĕngang, ka̧lawọu apan iapaka̤diadin
10 mela̤ikat e; katihọeh i sie kai maka̤silo papasasilo. * Enê
sarang i rĕdua e sen na̧liun ̧lukadĕ̤ sĕnka̧lukareng hu-
motong-kahombangeng e, r. na̧liu̧laîn karuaneh e, tangû
i rĕdua nihumpa̤ u pintu uase sasĕbangeng so̧long soa
e, kute̤u pintu ene natope wọu sĕ̤saneh su tĕngon dĕdua
e; tangû i rĕdua simĕbang, kụ dima̧leng kanandun straat
11 sĕmbua, masê melaikat e mĕnkatewe nanĕntang i sie. *
Enê i Petrus, nĕ̤sauẹ nakapĕ̤tinĕnna kahĕngang, nĕ̤berâ̤e:
Îni ia̤ masinka̤e tĕngadĕ̤, u Mawu e rimoloh' u roloh-
angeh e, kụ nĕlĕ̤sọ u ia̤ bọu ̧liman Herôdes e r. wọu
12 patikụ apan '̧lĕ̤ampa̧leng u umatĕ̤ Jehudi e. * Kụ sa-
rangke nakaĕnnâ̤e kahĕngang, i sie nakoa̤ so̧long ba̧len
Maria, inang i Johannis isĕ̤sĕba̤ ̧lai si Marcus e, suapan
pia̤ *tau sahani* lawọ nĕmpĕ̤tampung; i sire e mĕ̤kĕ̤ka-
13 ̧liomaneng. * Enê, sarang i sie nanenkelĕ̤ su pintun ngara
e, pia̤ ĕllang bawine, arengeh i Rhode, rimĕnta rimari-
14 ngihĕ̤; * kute̤û, nakakira̧la tingih' i Petrus e, i sie tawe
nanope, kahian da̧luaseh, kaiso kai taraị tima̧lang so̧long
da̧lunge e, kụ nau̧lị, u i Petrus bawa rụdarisị su tĕngon
15 ngara e. * Kaî i sire e nĕmpĕ̤bera si sie: I kau kai nĕ̤pulu!
Kaî i sie man ma̤u̧lị, u mamben kerene. Enê ankûng i
16 sire: Kai mela̤ikateh! * I Petrus e utê man ka̤tenkele,
kụ sarang i sire nĕmpanope, i sire nakasilo si sie, kụ
17 dima̧linaụ. * Tangû sarang i sie wọu nangalape si sire
u apaka̤dĕmmasĕ̤, i sie nĕ̤bĕ̤ke si sire, kereapan i sie
nisĕbang u Mawu e wọu tahunkụ e, mase nĕ̤bera: Ha-
barĕ̤ko si Jacobus e r. su manga ana̤usĕmbaụ e! Bọue'
i sie nanĕntang u ene, kụ nakoa̤ so̧long soa sĕmbaụ.
18 Enê sarâ̤engke naĕllo, mamben ba̧line kadidị da-

raḷinaụ u manga soldatu e, mĕnsang kawe nẹ̆kapura i
19 Petrus e. * Tangû, sarang bọu nẹ̆deạ kaî tawe nakareạ
si sie, i Herôdes e nananẹ̆sui su manga ḷukadẹ̆ e, masê
nakihukung i sire. I sie utê nanĕntang u Judêa e, nakoạ
soḷong Cesarêa, kụ natanạ sene.
20 I sie tangû kai susẹ̆dụ su taun Tyrus d. Sidon e. Kaî
i sire e kai rimĕnta sĕnkarĕnta soḷong anuneh; kụ sarang
bọu nakataḷimboghọ si Blastus, bĕbato mananahimata
kamarẹ̆ pẹtatikilang u ratu e, i sire nẹdorong pĕdarame,
watụu raḷohon banuan sire e kai mĕbẹ̆biah' u ĕmmen
21 banuan datu e. * Enê su sahĕllo, ĕllo nipôngeh, i He-
rôdes e nẹ̆papakeang u pakeang u ratu, mase naiang su
22 kaderaneh e, kụ nẹ̆beran pĕbawera manandu si sire. *
Kutẹu kawanua e nĕmpẹ̆bansagẹ̆ si sie unkûng: Tingih'
23 u ruata, ene! waḷinewe tingih' u taumata. * Enê su
sĕnkakondạ ene i sie pinaḷọ u melạikat u Mawu e sĕm-
baụ, puhinengu adatẹ̆ e tawe nighĕllịeh su Mawu Ruata
e, kụ i sie nakoạ kinạ u uḷidẹ̆, kụ nate.
24 Baweran Mawu Ruata e utê timuwo kụ na-
25 keke. * I Barnabas dĕduan Saulus e utê nĕmpẹ̆suḷe wọu
Jerûsalem e, sarang bọu nĕmpẹ̆koạ haḷẹ̆ pinĕllọ si rĕdua
e, kụ nĕmpamaringangḷaîn Johannis isẹ̆sĕbạ si Marcus e.

FATSAL XIII.

1 Djamạat su Antiochîa e tangû piạ nabineh r. mananĕn-
tironeh: I Barnabas e, r. i Simon isẹ̆sĕbạ si Niger, d. i
Lûcius tau Cyrene e, r. i Mânahen nihiking dingang
2 i Herôdes tetrarchus e, r. i Saulus e. * Kutẹû, piạ i
sire mẹ̆tẹ̆tahamawu su Mawu e r. mẹ̆pẹ̆puasa, Roch Susi
e kai nĕhengetang: Iạ haêikon Barnabas dĕduan Saulus
e, apẹ̆koạ karadiahang Takụ nitantu u ipakikoạ si rĕdua
3 e! * Enê i sire nĕmpẹ̆puasa r. nĕmpẹ̆kaḷiomaneng, mase
nĕmpamĕllọ u ḷiman sire su tĕmbọ i rĕdua e, wọue' na-
paraḷeng i rĕdua e.
4 Tangû i rĕdua e, nirolohen Roch Susi e, nĕmpẹ̆tanaẹ
soḷong Seleucîa, wọue' simake kapaḷẹ̆ soḷong tahanusan
5 Cyprus e. * Enê, narĕnta su Sâlamis, i rĕdua nĕmpauḷị

baweran Mawu Ruata e suraḻungu apan synagogen tau
6 Jehudi e. Kụ i rĕdua pią ḻai ĕllang i rĕdua i Johannis e. *
Kutẹû, sarang tahanusa sĕmbaụ e nasuen luhune si sire
tĕllu sarang Paphos e, i sire nakahombang tau Jehudi
7 tahapamaḻikụ-mata, nabi konti, arengeh i Bar-Jesus, *
mątaną su anun Sergius Paulus, gantin-kaitsar e, tau
ĕnnaneh matilang. I Sergius Paulus e nakireą i Barnabas
8 dĕduan Paulus e, kụ nakiuḻi baweran Mawu Ruata e. *
Kaî i Elymas, tau tahapamaḻikụmata e — u kai kerene
arengeh, mąeng itumpa — kai rimoką si rĕdua, kụ
9 nẹdeąe mapẹbaḻi u ghantin-datu e wọu pangangimang e. *
Kaî i Saulus, isẹsĕbą ḻai si Paulus e, napenẹen Roch
10 Susi e, namanda si sie, kụ nẹbera: * E, i kau taumata
napenẹ u kaḻawọu pangangakaḻẹ d. konti, aną u setang,
sĕdụ u patikụ katuḻidẹ! i kau tamangẹdo mamaḻeohẹ
11 daḻeng u Mawu matatuḻidẹ e? * Tangû kakĕlla, ḻiman
Mawu e rụdoką si kau, kụ i kau mawuta, kụ tamakasilo
matangĕllo e arẹgan sĕntempo! Kutẹu i sie mĕnkatewe
nihombangeng u hiwụ d. kararĕndung, kụ i sie mĕnkate
12 mẹpẹpaliḻi mĕdẹdeą taumata manata si sie. * Sarang
governôr e nakasilo haḻẹ nariadi e, i sie nakoą taumata
mąngimang, mankewen dụdaḻinaụ u tĕntiron Mawu e.
13 I Paulus siren apan dingangeh e utê nĕmpẹ-
senggọe wọu Paphos e, kụ nĕnkarĕnta su Perge su wa-
nuan Pamphŷlia e; i Johannis e utê nanĕntang i sire
14 kụ nẹsuḻe soḻong Jerûsalem. * Bọu Perge e i sire ri-
maḻeng soḻong Antiochîa su wanuan Pisîdia e, kụ su
ĕllon sabbat e i sire simûẹ su synagoge e, kụ nĕnkai-
15 ang. * Kutẹu samurin pangangadin torat d. manga nabi
e, manga tĕmbonang u synagoge e kai rimolohẹ nakiwera
si sire: Manga esẹ, anąusĕmbaụ! kereu i kamene pią
16 beran sasa su kawanua e, ute pĕmpẹberako. * Enê i
Paulus e nẹbuą, kụ nangalapen limaneh mase nẹbera:
Manga esẹ Isrąel, d. i kamene taumata mątakụ u Mawu
17 Ruata e! pĕmpẹdaringihẹ! * Duatan umatẹ ini e namile
manga iupung i kitẹ e, kụ napakarangẹ u umatẹ ene
su tempon daragangeh su wanuan Mitzir e, kụ napasĕ-
18 bang i sire wọu ene, pią takiaheh mątatẹde. * Kụ arẹ-

gan ẹ̆pạupuḷo su taunge karĕngụeh i Sie nĕhiking i sire
19 su kĕhu-mahuĕnne e, * kụ, bọu naminasa umatẹ̆ pitun
kahĕntông su wanuan Kânạan e, i Sie nẹ̆gĕllị u wanuan
20 sire ene pinakitaghuâné si sire. * Bọue', mângawe ẹ̆pạu-
hasụ ḷimanpuḷo su taunge karĕngụeh, i sie nangonggọ
21 u mĕlahukung, si sire, sarang i nabi Sâmụel e. * Bọu
tempo ene utê i sire kai napulun datu, kụ i sire niong-
gotang u Mawu Ruata e ratun sire i Saul, anạ i Kis,
22 esẹ hĕnton Benjamin, ẹ̆pạupuḷo su taunge, karĕngụeh. *
Mase wọu nĕlohos' i sie e, i Sie napẹ̆bangung i Daud,
niapakakoạ datun sire, tau sinahidiangeh ˆlai ankûng:
Iạ nakahombang si David, anạ i Îsai e, esẹ
natuhụ su naungku, kụ mẹ̆koạ patikụ apan
23 ikapuluku e. * Bọu hiten sie ene tau Isrạel e niwa-
ngunang u Mawu Ruata e i Jesus, niapakakoạ manana-
24 ḷamat' i sire, tuhụewe kẹ̆do e, * hẹ̆don samurin i Jo-
hannis e wọu nĕhabar' u pĕndarenọ u pẹ̆tatobatẹ̆ e su
25 tau Isrạel sĕnkawanuâng e, kadĕllo. * Kụ sarang i Jo-
hannis e sen masanggidẹ̆ nakahẹ̆pusẹ̆ daraḷengeh e, i sie
nẹ̆bera: Isai, sunaung i kamene, iạ e? Iạ baḷinewe i
Sie, kaiso kakĕlla, i Sie makạtoḷe si siạ, i Sie, kụ ḷi-
ngung mĕluka ḷaikị u sapatuneh e iạ kai tumanịe kadiọ.
26 Mangạ esẹ, anạusĕmbaụ! hiten asaḷ' i Abraham!
d. isai-sain i kamene mạtakụ u Mawu Ruata e! habar'
27 u kapapia ene e nipakiĕntudẹ̆ si kamene. * U raḷohon
soan Jerûsalem e r. manga tĕmbonang i sire e, wẹ̆gậ-
eten Sie e, kai nakakasĕhụ tẹ̆baḷ' u manga nabi, ilẹ̆a-
diang apan ĕllon sabbat e, niapakasĕhu u pĕlahukung
28 i sire si Sie. * Manin i sire tawe nakahombang saḷa
harusẹ̆ 'sigẹ̆sakeng u papate, i sire nĕmpẹ̆dorong si Pi-
29 latus, u pakịpate, i Sie. * Ku sarang sen nasue niapa-
kasĕhụ i sire, apan nịbawohẹ bọ' i Sie e, i Sie niaḷạ i
30 sire wọu kalu e, mase pinĕllọ su pĕlaḷẹ̆bingang sĕmbaụ. *
Kaî, Mawu Ruata e namuko si Sie wọu taḷoaran tau-
31 mata nate e. * Kụ mĕnkai pịra-piran ĕllo i Sie nẹ̆tĕn-
kasilo si sire apan nạun nahunsaka ringangeh wọu Ga-
lilêa soḷong Jerûsalem e, kụ îni mĕmpẹ̆sẹ̆sahidin Sie su
32 kawanua. e. * Tangû i kami e mĕlẹ̆habarẹ̆ si kamene, u

kẹ̆do nikẹ̆don Mawu Ruata su manga iupung i kitẹ e,
sen niapakasĕhụeh si kitẹ hiten sire e, niapakasĕhụ u
33 raroloh' i Jesus e, * kereewe lai mạbawohẹ su Mazmur
karuaneh e: I Kau e kai Ahusẹ̆ku; Iạ nĕhiten
34 Kau sahĕllo ini. * Kụ i Sie nauḷị kereîni, u i Sie
namiah'i Sie wọu taḷoaran taumata nate e, mẹ̆deạu i
Sie semben tamasuḷe su kawawinasa e: Iạ mẹ̆gĕllị u
tataḷĕntụ si Daud e si kamene, tataḷĕntụ tĕ-
35 ngadẹ̆ e; * hakịu i Sie mĕbẹ̆bera ḷai su Mazmur-be
sĕmbâụ: I Masusinuh e tawe iapasilonuh ka-
36 wawinasa. * U i Daud e, wọu nẹ̆tahamawu kapulun
Mawu Ruata e su temponeh e, nate *wue*, kụ nitampạ
37 su piạu manga iupungeh e, kụ nakasilowe kaḷahenẹ. *
Arawe i Sie niwiah' u Mawu Ruata e utê, tawe nakasilo
38 kaḷahenẹ. * Tangû i kamene kasinkạe, manga esẹ anạu-
sĕmbaụ! u i kamene ilẹ̆habareng u ampung u rosa wọ'i
39 Sie ene, * mase u isai-sain mạngimang, mạadil' i Sie
40 wọu patikụ apan tawe maḷaadil' u torat i Musa e. *
Hakịu pakapapia wue, madirin i kamene ikahombangeng
41 u wawera niwera su buk' u manga nabi e: * Kakĕlla,
i kamene taumata tamĕndarekeng e! r. kara-
ḷingu, mase kĕnkaghĕngging! u Iạ mẹ̆kẹ̆koạ
karadiahang sĕmbaụ su tempon kamene, ka-
radiahang taimangeng i kamene, kereu piạ
tau mẹ̆bẹ̆ke si kamene.
42 Enê sarang i sire nahunsĕbang, i sire nĕmpẹ̆dorong
si sire, u saụ apạuḷị u wawera ene, mạeng mẹ̆sabbat
43 kạpia. * Kụ sarang sen nasĕbang, synagoge e, makẹ̆paḷẹ̆
tau Jehudi e r. tau kafir nĕmpangaku agaman Jehudi e
nĕmpẹ̆toḷe si Paulus dĕduan Barnabas e; kụ i rĕdua e
nẹ̆bisaran sire, kụ nanahiônge si sire, u apạkatanạbe su
44 tataḷĕntụ u Mawu Ruata e. * Tangû sarang nẹ̆sabbat
kạpia, daḷohon soa sĕmbaụ e kate kadidị nasue nẹ̆tam-
45 pung, u rumaringihẹ̆ baweran Mawu Ruata e. * Kaî,
sarang manga tau Jehudi e nakasilo taumata makẹ̆pa-
kẹ̆paḷẹ̆ e, i sire kai napenẹ u sasinking, kụ nĕmpẹ̆dendehẹ̆
46 baweran Paulus e, kạdendehe r. kạpĕhodate. * I Paulus
dĕduan Barnabas e utê nĕmpẹ̆beran naung tạ takụeh:

Naunbe harusẹ̆ iuḷị si kamene kaḷomona, waweran Mawu
Ruata e; kaî sarangbe kawe ikẹ̆kadirin kamene, kụ i
kamene kawe ilẹ̆ĕnnan kamene waḷine mustahak 'kawu-
akeng u pĕbawiahẹ̆ kakal e, ute kakĕlla, i kami mĕm-
47 pĕbẹ̆bihu soḷong anun tau kafir e. * U Mawu e kai
nẹ̆parenta kereini si kami e: I kau e kai Takụ pi-
nĕllọ tualag' u tau kafir e, mẹ̆deạu makoạ ka-
48 papia e sarang pondoḷ' u dunia e. * Enê sarang
nakaringihẹ̆ *bawera* ene, tau kafir e, tangû i sire limuasẹ̆,
kụ nĕmpẹ̆dalo waweran Mawu e, kụ kakẹ̆paḷewen nitantu
u makahombang pĕbawiahẹ̆ tạkahẹ̆pusangeh e, ute nĕn-
49 kakoạ taumata mạngimang. * Tangû waweran Mawu e
50 nakeke su kaguwạu u wanua e; * kaî tau Jehudi e kai
nĕmpangarasẹ̆ manga wawine papûng mĕmpạngadatẹ̆ Mawu
Ruata e, r. kạrarangetang u taumatan soa e, sarangkewe
i sire namamatụ si Paulus dĕduan Barnabas e, kụ nĕm-
51 panokoḷ' i rĕdua wọu wanuan sire e. * I rĕdua e utê
nĕmpanontong u awuḷẹ̆ su ḷaed' i rĕdua e, nipunasẹ̆ si
52 sire, kụ nahundaḷeng soḷong Icônium. * Enê manga mu-
ritẹ̆ e napenẹ u raḷuasẹ̆ d. napenẹ u roch susi.

FATSAL XIV.

1 Tangû nariadịe su Icônium e, u i rĕdua nahunsûẹ̆
sĕnkasûẹ̆ su synagogen tau Jehudi e, mase u pĕbaweran
dĕdua e kerêne, hakịu makẹ̆pa-kẹ̆paḷẹ̆ tau Jehudi r. tau
2 Junani nĕnkokoạ taumata mạngimang. * Kaî tau Jehudi
maraḷawang e napakatẹ̆tị d. napakapaị naung u tau kafir
3 e su manga anạusĕmbaụ e. * I rĕdua e utê natanạ diọ
marĕngụ sene, kụ mĕnkawe tawẹ takụeh mẹ̆bera e,
mạngumbalawe su Mawu e; Mawu e utê mĕnkawe mạ-
ngonggọ u sasahidi su waweran tataḷĕntụeh e, r. mapạ-
kadiadin tanda r. haḷẹ̆ makạdaḷinaụ, iapạkạdiadin liman
4 dĕdua e. * Tangû raḷohon soa e napahiạ: sĕnggạ e su
5 sĕmbẹ̆kan tau Jehudi e, sĕnggạ su sĕmbẹ̆kan rasûl e. *
Tangû sarang tau kafir e r. tau Jehudi r. manga tĕm-
bonang i sire e nĕmpanaḷukạ mẹ̆koạ daḷakị d. mamaten
6 batu si rĕdua e, * i rĕdua e, sarang nakakasinkạ, ṭima-

ḷang soḷong soan Lykaônia: Lystra r. Derbe e, r. wanua
7 mạngĕlikụ e, * kụ i rĕdua nĕmpĕhabar' u Indjil e sene.
8 Enê su Lystra e pịạ tau esẹ sĕmbaụ mĕnkai mạiang,
tau ḷaedeh ruan bẹ̆ka e nipatene, peosẹ̆ doken bọu hiwan
9 ninangeh, kụ tawe nakạdaḷeng sarang sĕnsuḷe. * I sie
rụdaringihẹ̆ si Paulus nẹ̆bera; kutẹu i Paulus e, sarang
namanda si sie kụ nakasilo u i sie pịạ pangangimangeh
10 makakapia, * nẹ̆beran tingihẹ̆ maihạ si sie: Pĕbuạko kụ
11 darisị pakatei! Enê i sie nẹ̆bĕnkasẹ̆ kụ dimaḷeng. * Tangû
sarang taumata makẹ̆paḷẹ̆ e nakasilo haḷẹ̆ nikoạ i Paulus
e, i sire mĕǹkatewe nĕmpẹ̆bansagẹ̆ su weran Lykaônia
e u: Manga ruata e kai nakoạ mẹ̆suḷung u taumata e,
12 kụ nĕmpẹ̆ĕnaẹ soḷong anun kitẹ e! * Kụ i Barnabas e
nisĕbạ i sire si Jûpiter, d. i Paulus e nisĕbạ si Mercûrius,
13 batụ i sie mẹ̆bawerane. * Kụ baḷiang u kabahn Jûpiter
bawa su tĕngon pasĕllangeng u soa e, ĕndaị nangĕntud'
u sapi esẹ piran baụ d. porong u wurạ u kalu, soḷong
manga pasĕllangeng u soa e, kụ sen manĕmbâe ringang
14 u taumata ḷawọ e. * Kaî rasûl e, i Barnabas dĕduan
Paulus e, sarang nakaringihẹ̆, mĕnkatewe nĕmpananinkasẹ̆
pakeang i rĕdua e, kụ tanaẹ kimẹ̆se soḷong bawa ḷikude,
15 limaụ su taumata ḷawọ e, kạpẹ̆kuine * r. kạberane: E
manga esẹ! kawe mẹ̆kẹ̆koạ kerene unû? I kandua e ma-
ḷain taumata mẹ̆suḷung i kamene, kakakoạeh, kụ kai
mĕmpĕlẹ̆habarẹ̆ si kamene, u i kamene kai 'apĕbẹ̆baḷị
bọu kaḷawọu sabarang tạhumpạeh ene soḷong anun Duata
wiahẹ̆ e, Ruata nẹ̆koạ ḷangị d. ĕntana r. sasị e, r. ka-
16 ḷawọu sabarang apan suraḷungeh e. * Su tempo naḷiu e
i Sie namalan kaḷawọu tau kafir e niaparaḷeng su rara-
17 ḷengang i sire; * kaihô i Sie tawe nangẹ̆do nẹ̆tĕnkatodẹ,
kạpẹ̆koạe mapia, kạpangonggọe tahiti si kamene, wọu
rasị langị e, r. tempo mawua, kạpĕlaede naung i kamene,
18 kạpĕlaed' u kâng d. raḷuas' u naung. * Kạpẹ̆berane ke-
rene i rĕdua kate kadidị tanakapetọ taumata ḷawọ e,
19 manĕmba si rĕdua e. * Kaî i sire kai nirĕntâng u tau
Jehudi wọu Antiochîa r. Iconium; kụ bọu nangologẹ̆
taumata ḷawọ e, i sire nĕmpangĕntung u watu si Paulus
e, mase nĕmpĕhiud' i sie soḷong ḷikud' u soa e, watụu

20 katihọ i sire i sie kai *sen* nate. * Kaî sarang i sie nita-
ḷiwungang u manga muritẹ̆ e, i sie nakapẹ̆bangung kụ
simûẹ̆ su soa e.
Su sĕnkariọĕllone utê i rĕduan Barnabas e nahunda-
21 ḷeng soḷong Derbe. * Kụ bọu nĕhabar' u Indjil e su soa
ene, r. wọu nakapangimang taumata makẹ̆paḷẹ̆ hakịu
nĕnkariadi muritẹ̆, i rĕdua nĕmpẹ̆suḷe soḷong Lystra r.
22 Iconium d. Antiochîa, * kụ nĕmpanoghasẹ̆ naung u
manga muritẹ̆ sene e, r. nĕmpanasa si sire e u apạkatanạ
su raḷung u pangangimang e, kạberane: I kitẹ kai ha-
rusẹ̆ sumûẹ̆ u susa ḷawọ su Kararatuang u Mawu Ruata
23 e. * Kụ sarang i sire su apan djamạat e wọu pinilêng
i rĕdua penatuan sire, i rĕdua nĕmpanarakeng i sire ene
suraḷungu kaḷiomaneng piạ pẹ̆papuasane su Mawu 'pa-
24 ngimangeng i sire e. * Enê, wọu ḷimuhu wanuan Pisîdia
25 e, i rĕdua narĕnta su wanuan Pamphŷlia, * kụ, bọu
nauḷị u wawera e su soan Perge e, i rĕdua nĕmpẹ̆sasaẹ
26 soḷong Attâlia. * Bọu êne i rĕdua nanumpang soḷong
Antiochîa, suapan i rĕdua nạun nisarakang su tataḷĕntụ
u Mawu Ruata e, mẹ̆deạu makakoạ karadiahang nasuẹen
27 koạe si rĕdua e. * Tangû sarang narĕnta sene, kụ bọu
napẹ̆komoḷ' u djamạat e, i rĕdua nẹ̆bẹ̆ken patikụ apan
nikoạ u Mawu Ruata e ringang i rĕdua e, mase u tau
kafir e nitopêng Mawu Ruata e sasuẹ̆kang u pangang-
28 imang. * Kụ i rĕdua natanạ sĕntempo manimbụ su anun
manga muritẹ̆ *sene* e.

FATSAL XV.

1 Tangû kai piạ tau pirankatau, tau rimĕnta wọu
Judêa, mĕmpạnĕntiro manga anạusĕmbaụ e, ankûng:
Kereu i kamene tawe makisunatẹ̆ tuhụ tundun Musa e,
2 ute i kamene tawe maambang. * Enê, sarang i Paulus
dĕduan Barnabas e nataho su pẹ̆dararendehẹ̆ d. pĕbawu-
ḷowe waḷine kadidị dingang i sire e, tangû manga anạu-
sĕmbaụ e nĕmpamutusẹ̆, u i Paulus dĕduan Barnabas
e taraị dingangu piran katau wọ'i sire soḷong Jerûsalem,
soḷong anun manga rasûl d. penatua e, makiputus' u

3 pĕdararendehĕ̤ ene. * Tangû, niĕntuden djamạat e *sarang daraḷengang e*, i rĕdua rimaḷeng u wanuan Fenîcia r. Samâria e, kạpĕ̤bĕ̤kene pĕ̤tatobat' u tau kafir e; kụ i rĕdua nakakahombang u raḷuasĕ̤ masaria su anạusĕmbaụ
4 patikụ e. * Enê, narĕnta su Jerûsalem e, i rĕdua nitarimạ u djamạatĕ̤ e r. manga rasûl d. maghaghurang e, kụ i rĕdua nĕmpĕ̤bĕ̤ken patikụ apan nikoạ u Mawu
5 Ruata ringang i rĕdua e. * Kaî, pịa sĕnggạ, tau Farisi nakoạ taumata mạngimang, nĕmpĕ̤buạ kụ nĕmpĕ̤bera: I sire e harusĕ̤ 'sunateng, mase 'parentâng u apạtuhụ torat' i Musa e.
6 Enê manga Rasûl e r. maghaghurang e nĕm-
7 pĕ̤komoḷĕ̤ mĕ̤timbang haḷĕ̤ ene. * Kutẹu sarang pịae pĕdararendehĕ̤ masaria nariadi, tangû i Petrus e nĕ̤buạ kụ nĕ̤bera si sire: Manga esẹ, anạusĕmbaụ! i kamene masinkạ, u ĕnaẹ sen marĕngụ Mawu Ruata e namilen ịạ bọu taḷoaran kamene, mĕ̤deạu tau kafir e makaringih' u mohongku waweran habarĕ̤ makạḷuasĕ̤ e kụ mĕmpang-
8 imang. * Kụ Mawu Ruata e, masasinkạ u naung e, nangonggọ u sasahidi si sire, sarangbe i Sie nĕ̤gĕllị u
9 Roch Susi e si sire mĕ̤suḷungu si kitẹ e; * pĕ̤kakoạeh si kitẹ d. si sire e mĕnkai mĕ̤suḷung, sarangbe naung i
10 sire nịbawurĕ̤sinen pangangimang e. * Tangû kawe unṳ̂e i kamene mĕmpạnaḷukạ Mawu Ruata e, u kawe mamĕllọ u wawawâng su wĕmbang u manga muritĕ̤ e, wawawângbe takinasuen manga iupung i kitẹ e r. takinasuelain
11 kitẹ e? * Kaîso i kitẹ e kawe mạngimang maambang
12 u tataḷĕntụ u Mawu i Jesus e, mĕ̤suḷungkewen sire. * Enê taumata sĕnkomoḷang e tawẹ kĕndịeh, kụ dimaringihĕ̤ si Barnabas dĕduan Paulus mĕbĕ̤bĕ̤ken kaḷawọu tanda r. haḷĕ̤ makạdaḷinaụ, nịkakoạ u Mawu Ruata e su taḷoaran tau kafir, nịkakoạ i rĕdua e.
13 Tangû sarậeng i rĕdua nangĕ̤do nĕ̤bĕ̤ke e, i Jacobus e simimbang, ankûng: Manga esẹ, anạusĕmbaụ! pĕmpĕ̤-
14 daringihĕ̤ko si siạ! * I Simeon e nĕ̤bĕ̤ke, kereapan Mawu Ruata e humotong nĕ̤tiwo tau kafir e, mĕ̤deạu mangaḷạ
15 bọ' i sire umatĕ̤ baug' u arengeh. * Kụ mĕ̤tĕ̤tataḷahinon
16 ene, waweran manga nabi e, kerẹewe mạbawohẹ unkûng: *

Bo̤ue' Ia̤ mĕ̤suḻe kṳ manguḻi̤ sûng i Jacobnaḻa-
hĕ̤ba e, kṳ apan naghoghahĕ̤ e Takṳ 'koateng
ka̤pia r. uḻikang; seloneh e saṳ Takṳ iwa-
17 ngung, * tadea̤u taumata waḻine e mĕmpĕ̤dea̤
Mawu e, ringangu tau kafir patikṳ apan 'pĕ̤sĕ-
bakeng u arengku e, ankûng u Mawu mĕ̤kĕ̤koa̤
18 kaḻawo̤u sabarang ene, * r. napakasinka̤ u ene roken
19 marĕngṳ-dĕngṳ e. * Haki̤u su pĕndangku, i kite̤ abe pa-
mĕha̤ si sire tau kafir mĕmpĕ̤tobatĕ̤ so̤ḻong anun Mawu
20 Ruata e, * kaîso pamohe̤ si sire, u apĕtĕ̤teghang pĕn-
daroteng ḻaidopĕ̤ nakotor' u pananĕmba su berhala e, r.
apĕtĕ̤teghang pĕ̤sasundaḻĕ̤, d. kakina̤ binatang natĕ̤pu, r.
21 pĕndarotong daha. * U roken marĕngṳ e i Musa e man
pia̤ mĕlahabar' i sie su apan soa e, sarangbe i sie ilĕ̤a-
diang apan sabbat-sabbat e su synagoge e.
22 Enê manga Rasûl e, r. maghaghurang e, r. dja-
ma̤atewe sĕmbaṳ e nĕmpangĕnna, u mapia rumoloh' u
ese̤ piran katau, pinile wo̤u taḻoaran sire, ringang i Paulus
dĕduan Barnabas e so̤ḻong Antiochîa e: i Judas isĕ̤sĕba̤ si
Barsabbas, d. i Silas, ese̤ lai mangangaha̤ manga ana̤u-
23 sĕmbaṳ e. * Kṳ i sire namohe̤ *u suratĕ̤*, nipakiwawan
ḻiman sire e, *wawaḻoneh*:
Manga Rasûl e, r. maghaghurang e, r. manga
ana̤usĕmbaṳ e su manga ana̤usĕmbaṳ bo̤u taḻoaran tau
kafir su Antiochîa r. su wanuan Sŷria e r. su wanuan
24 Cilîcia e: Kapapia! * Ĕndaung i kami kai nakaringihĕ̤,
u pia̤u sĕngga̤, taumata nahundaḻeng bo̤u anun kami,
napĕ̤golang u wawera si kamene, r. napakakio̤ u naung
i kamene, ka̤pĕ̤berane, u i kamene kai harusĕ̤ makisunatĕ̤
d. harusĕ̤ mĕmpanimu toratĕ̤ e, sĕmbâḻiu i sire tawe
25 pinarentâng i kami *u apĕ̤kĕkoa̤* kerene, * ute i kami
nangĕnna sĕnkaĕnna, u mapia mamilen ese̤ piran katau,
kṳ mĕndoloh' i sire ringang i ikĕ̤kĕndag' i kami, i Bar-
26 nabas dĕduan Paulus e, * taumata nĕmpangonggo̤ u
pĕbawiah' i sire e waug'u areng u Mawun kite̤ i Jesus
27 Christus e. * Tangû i kami rimoloh' i Judas dĕduan
Silas; i rĕdua mauḻi̤ u mohong i rĕdua *apan iwohe̤*
28 i kami e. * U Roch Susi e r. i kami e nangĕnna, u

mapia semben tawe maměllo̧ u wawawâng ļimembon apan
29 harusȩ̌ e: * mȩ̌teghang měndotong apa nisěmba su ber-
haļa r. raha r. binatang natȩ̌pu, r. mȩ̌teghang pȩ̌sasundaļȩ̌.
Kereu i kamene měmpȩ̌teghang u ene, ute mapia pȩ̌-
kakoa̧ i kamene. Pěmpȩ̌biahȩ̌ mapia!
30 Tangû i sire niaparaļengke, ku̧ něnkarěnta su
Antiochîa e, ku̧ bo̧eten napȩ̌tampung u taumata ļawo̧ e,
31 i rědua nanȩ̌gon suratȩ̌ e. * Enê sarang nakawasa, i sire
32 limuas' u sasa e. * I Judas děduan Silas e utê, esȩ lai
nabi, němpanasan bawera makȩ̌paļȩ̌ su manga ana̧usěmbau̧
33 e, r. němpanoghasȩ̌ si sire; * ku̧ sarang i rědua wo̧u
natana̧ sěntempo sene, manga ana̧usěmbau̧ e naparaļeng
i rědua e ringangu pědarame soļong anun sire rimoloh'
34 i rědua e. * Kaî i Silas e nangěnna u mapia matana̧
35 sene. * I Paulus děduan Barnabas e utê něnkatana̧ su
Antiochîa, ka̧paněntirone r. ka̧pěhabare waweran Mawu
e ringaļaîn sire waļine makȩ̌paļȩ̌.
36 Samurin pira ěllo ute i Paulus nȩ̌bera si Barnabas
e: I kadua sau̧ko rumaļeng mȩ̌tiwo manga ana̧usěmbau̧
su apan soa piněhabareng i kadua waweran Mawu e,
37 měnsang kereapa i sire! * Enê i Barnabas e mapulu
38 mamaringangļaîn Johannis isȩ̌sěba̧ si Marcus e; * kaî i
Paulus e měnkawe měbȩ̌bera u tawe harusȩ̌ 'paringaneng,
i anu naněntang i rědua roken bo̧u Pamphŷlia e, ku̧
39 tawe rimaļeng dîngang nȩ̌koa̧ karadiahang e. * Enê i
rědua mankewen nȩ̌darendehȩ̌, haki̧u němpȩ̌tatěntang, ku̧
i Barnabas namaringang i Marcus e, mase nanumpang soļong
40 Cyprus. * I Paulu̧s e utê namile si Silas e, ku̧ dimaļeng,
sarang den bo̧u nisarakang u manga ana̧usěmbau̧ e su
41 tataļěntu̧ u Mawu e. * Tangû i sie limuhu wanuan
Syria r. Cilîcia e, ma̧noghasete apan djama̧at e.

FATSAL XVI.

1 Enê i sie narěnta su Derbe r. Lystra. Kutȩu kakělla,
sene kai pia̧ muritȩ̌ arengeh i Thimôtheus, ana̧ u tau
wawine Jehudi maimang, arawe iamangeh utê tau Ju-
2 nani, * *umbaseng* pia̧ sasahidi mapia wo̧u manga ana̧u-

3 sĕmbaṷ su Lystra r. su Iconium e. * Enê i Paulus e
nakahombang kapulu mamaringang i sie, kṷ i sie na-
ngaḽạ kṷ nanunatḙ si sie: uaḽingu tau Jehudi su apan
soa ene e; u i sire e masinkạ kḙbị, u i amangeh kai
tau Junani nạûn.
4 Tangû, rṷḽuhṷ̂e apan soa e, i sire nĕmpanarakang
u kaḽawọu atorang nitantun manga Rasûl d. maghaghurang
5 su Jerûsalem e, pinakituhûké si sire. * Apan djamạat e
utê natoghasḙ su pangangimang e, r. nahuntinamban ka-
6 kḙpaḽeh apan kaḽaĕllo. * Bọu ḽimuhu wanuan Phrŷgia r.
wanuan Galâtia e, i sire nipetokang u Roch Susi e mĕ-
7 habar' u wawera e su Asia e; * tangû narĕnta masang-
gid' u Mŷsia e, i sire nĕmpanaḽukạ dimaḽeng soḽong
8 Bithŷnia, kaî tawe winalan Roch i Jesus e. * Enê i sire
mĕnkatewe simahe wanuan Mŷsia e, kṷ dimḙsung soḽong
9 Troas. * Kutẹu su hḙbi e kai pịạ papasasilo kinasilon
Paulus e: pịạ tau Macedônia rṷdarisị kṷ mạnahiônge si
sie ankûng: Damahiko rakị soḽong Macedônia, pḙtuḽung
10 i kami! * Sarang kai pịạ papasasilo kerene kinasiloneh,
i kami mĕnkatewe nḙdeạ dimakị soḽong Macedônia e,
mḙpḙputuse, u i kami nikuiang u Mawu Ruata e iapĕ-
lḙhabar' u habarḙ makạḽuasḙ e si sire.
11 Enê, sarang sen nḙbuạ bọu Troas e, i kami mĕn-
katewe nḙtimona tahanusan Samothrâce e; su sĕnkariọ-
12 ĕllone utê nḙtimona soan Neâpolis, * bọu ene utê soḽong
Philippi, kasĕllaheng u soan district sĕmbaṷ su Macedônia,
soan taumata nangaḽing; kṷ i kami natanạ piran ĕllo
13 sene. * Su ĕllon sabbat e utê i kami simĕbang pasĕlla-
ngeng u soa e, nakoạ soḽong saḽṷ e, soḽong sĕmpalang
sunaung i kami tampạ pḙkakaḽiomanengang; kṷ i kami
e nĕnkaiang kṷ nahumbisaran manga wawine nĕmpḙtam-
14 pung sene e. * Enê, pịạ tau wawine sĕmbaṷ, arengeh
i Lŷdia, taun soan Thyatîra, kṷ tahapḙbaḽṷ hekạ purpur,
bawine mạngadatḙ Mawu Ruata e, rimaringihḙ si sire;
kṷ Mawu e nanopen naungeh e, mḙdeạu i sie mḙsĕmpị
15 bawera iwḙberan Paulus e. * Enê sarâeng i sie sen nisa-
hani ringangu raḽohon baḽeneh e, i sie nanahiônge an-
kûng: Kereu iạ irḙdekeng i kamene taumata mạngimang

su Mawu e, ute pahundangeng su waḷeku e, kụ kĕnka-
tanạ sene. Kụ i sie mĕnkate mạnihasa si kami e.
16 Piạ i kami mạkoạ soḷong tampạ pẹ̆kakalioma-
nengang e tangû, kai nariadi, u i kami kai pinẹ̆sombang
u ĕllang bawine sĕmbaụ piạ rocheh mạnighadẹ̆, kụ ma-
kạkoạ untung ḷawọ su manga mawune e, uaḷingu pana-
17 nighadeh. * Kutẹu i sie kai timoḷe si Paulus d. si kami
e, man kạpẹ̆bansage ankûng: Taumata ĕndaị e kai ĕllang
u Mawu Ruata karangetangeh e, kụ i sire kai mĕmpạuḷị
18 u raḷeng u saḷamatẹ̆ e si kitẹ! * Kụ mĕnkai marĕngụ
apan kaḷaĕllo i sie mẹ̆kẹ̆koa kerene. Naung i Paulus e
utê *naraḷeng* nasaghed' u ene, kụ i sie nẹ̆bihu kụ nẹ̆bera
su rochẹ̆ e: Suraḷungu areng i Jesus Christus e iạ mẹ̆pẹ̆-
parenta si kau: sĕbang bọ' i sie! Enê i sie nanĕntang i
19 sie su orasẹ̆ ene. * Manga mawuneh e utê, sarang na-
kasilo u sen tạ pĕlaharapẹ̆ u i sire ren makahombang
untung, kai nĕmpĕhẹ̆go si Paulus dẹ̆duan Silas e, kụ
nĕmpamoḷeng i rĕdua soḷong pasarẹ̆ e, soḷong tĕngon
20 manga tĕmbonang e; * i sire napẹ̆tĕngon sire su manga
pretor e, kạberane: Taumata ĕndaung e kai mapĕgẹ̆golang
21 u soan kitẹ e. * I rĕdua kai tau Jehudi, kụ mĕmpĕlẹ̆-
habar' u kaḷawọu haghin tundu tawotonge itarimạ arau
22 'tuhukung i kitẹ, sarangbe i kitẹ kawe tau Romawi. *
Enê taumata ḷawọ e maḷain dimokạ si rĕdua e, r. ma-
nga tĕmbonang e nakihĕnkas' u pakeang i rĕdua e, mase
23 nakigheser' i rĕdua. * Wọu nigheserang makẹ̆paḷẹ̆, i
rĕdua tinahon sire su tahunkụ, kụ i sire nĕmpẹ̆parenta
24 su mĕlahapa tahunkụ e, u pakịlukâré pakạpia; * tangû
i sie ene, sarang kai piạ parenta kerene, mĕnkatewe
nẹ̆tahon dĕdua su tahunkụ dasị daḷung-daḷunge, kụ na-
mĕntung i rĕdua.
25 Kạkaḷoarane tangû i Paulus dĕduan Silas e nĕmpẹ̆-
kaḷiomaneng d. nèmpẹ̆kantarị kantarị daralo Mawu Ruata
e, kụ taumata mạtatahunkụ baḷine e rụdaringihẹ̆ si rĕdua
26 e. * Kutẹu kai sĕnkianu nĕlinuhẹ̆ maihạ-ihạ, kakịu pina-
manggilang u tahunkụ e nasue nakiọ; enê apan pintu e
mĕnkatewe natope kẹ̆bị, d. ḷahĕgo si sire e nasue na-
27 ḷuka. * Tangû sarang mangangunsị e napuko, kụ naka-

silo apan ļahẹ̆ping tahunkụ e mạtatope *kerene*, i sie
mĕnkatewe nanawụ barạeh, u mamate watangeng, batụ
28 katihọeh, taumata mạtatahunkụ e kai nakataļang. * Kaî
i Paulus e nẹ̆kiạ u tingihẹ̆ maihạ ankûng: Abe pẹ̆koạ
29 daļakị su watangenguh, u i kami e ĕndaungbe kẹ̆bị! *
Enê sarang bọu naghĕlle soļo, i sie tarai kimẹ̆se soļong
daļunge, kụ naĕnsạ kạkendene su tĕngon Paulus dĕduan
30 Silas e, * kụ bọu napasĕbang i rĕdua e, i sie nẹ̆bera:
Iạ kai haruse mẹ̆kapura, manga mawu! mẹ̆deạu masa-
31 ļamatẹ̆? * Enê i rĕdua nẹ̆bera: Pangimang su Mawu i
Jesus e, kụ i kau maambang, i kau r. raļohon baļenuh
32 e. * Masê i rĕdua nauļi u waweran Mawu e si sie r.
33 su kẹ̆bị apan su raļung u waļeneh e. * Kụ i rĕdua tarai
niparingangeh su orasẹ̆ basa ene, kụ i sie nanguhasẹ̆
liwị i rĕdua e; wọue' i sie nisahani, i sie r. apan tau-
34 mata su waļeneh e. * I rĕdua niparingangeh soļong ba-
ļeneh, r. nipĕllokang u kâng, kụ i sie r. patikụ daļohon
baļeneh e mĕnkate ruļuas' u i sie nakoạ taumata mạngi-
mang su Mawu Ruata e.
35 Tangû sarâenten naĕllo, manga tĕmbonang e ri-
moloh' u manga ĕllang u soa e, niapauļi u: Pĕllọe, tau
36 ene! * Enê mangangunsị e nauļi u wawera ene si Pau-
lus e, waweraneh: Manga tĕmbonang e rimolohẹ̆ naki-
lẹ̆sọ i kamene; pĕmpẹ̆sĕbangke hô, kụ pahundaļeng di-
37 ngangu pĕdarame! * Kaî i Paulus e nẹ̆bera si sire: I sire
nakigheser' i kandua, tau Roma, su tĕngon ļawọ, mase
nakitahunkụ i kandua, manin haļẹ̆ i kandua wodan ta-
nisẹ̆suîang, kutẹu i kandua kawe iapasĕbang i sire ma-
ghaļisị *kerene*? Abe kere'; kaiso i sire rĕnta, kụ pa-
38 ngĕntud' i kandua sarang bawa ļikude! * Enê manga
ĕllang u soa e nĕmpĕhabar' u wawera ene su manga
tĕmbonang e. Tangû i sire natakụ, sarang nakaringihẹ̆
39 u i rẹ̆dua kai tau Roma; * kụ i sire rimĕnta ṅanahionge
si rĕdua, mase nĕmpangĕntud' i rĕdua soļong bawa ļikude,
40 wọue' nẹ̆dorong si rĕdua, u apanĕntang soa *ene*. * Enê,
nasĕbang bọu tahunkụ e, i rĕdua nakoạ soļong anun
Lydia e, mase wọu nakasilo r. nanasa manga anạusĕmbaụ
e, i rĕdua nahundaļeng.

FATSAL XVII.

1 Bọu rimaḽeng u soan Amphîpolis d. Apollônia e, i
sire narĕnta su Thessalonîca, suapan piạ synagogen tau
2 Jehudi. * Tangû tuhụ narangeh i Paulus e simûẹ̆ su
anun sire, kụ tĕllun kasabbat i sie nẹ̆bisaran binohẹ e
3 si sire, * mĕlẹ̆lâhẹe r. mapạsilộe, u Christus e kai ha-
rusẹ̆ mẹ̆tatahang sunsara, mase mẹ̆biahẹ̆ bọu taḽoaran
taumata nate e, mase u kai i Sie, Christus e, i Jesus
4 ilẹ̆habarẹ̆ku e, ankungeh. * Kụ i sire e piạu nakapĕn-
dang u tĕngadẹ̆ kerene, kụ timamba si Paulus dĕduan
Silas e, kerene lai tau Junani maḽaagama e makẹ̆paḽẹ̆,
5 d. manga wawine kararangetangeh e waḽine lai mahaḽi. *
Kaî tau Jehudi e kai simingking, kụ i sire nĕmpama-
ringang u esẹ u pasarẹ̆ daraḽakị e piran katau, kụ na-
pẹ̆dulun taumata ḽawọ soḽong taḽoaran soa e, kụ napẹ̆-
golang u soa sĕmbaụ e, mase nĕmpẹ̆tĕmbo waḽen Jason
e, kụ mĕnkate mĕdẹ̆deạ mangaḽạ i rĕdua soḽong anun
6 taumata ḽawọ e. * Sarang kawe takinahombangeng utê,
i sire mĕnkatewe nĕmpamoḽeng i Jason d. manga anạu-
sĕmbaụ piran katau soḽong tĕngon manga tĕmbonang u
soa e, kạpẹ̆bansage: Nahundĕnta ḽai soḽong îni, i sire
7 napẹ̆golang u dunia sĕmbaụ e, * kụ i Jason e nanarimạ
i sire su waḽeneh! Kụ i sire ĕndaung e man rụḽawang
parentan kaitsar e kẹ̆bị, sarangbe kawe mĕmpạuḽị, u
8 piạ datu sĕmbaụ baḽine, i Jesus, *arengeh.* * Baweran
sire ene mĕnkatewe nakapẹ̆golang u taumata ḽawọ d.
9 manga tĕmbonang u soa, apan nakaringihẹ̆ e; * kụ ka-
tewe hẹ̆don bọu nẹ̆kẹ̆do u mĕnggantin batangeng, i sire
niaparaḽeng e.
10 Manga anạusĕmbaụ e utê mĕnkatewe nĕmpĕndoloh' i
Paulus dĕduan Silas e soḽong Berêa, ḽẹ̆pasewe nahẹ̆bi.
Sĕnkarĕnta sene i rĕdua mĕnkatewe nakoạ soḽong syna-
11 gogen tau Jehudi e. * Tau Jehudi sene e tangû ḽimem-
bowen kapianeh wọu tau Jehudi su Thessalonîca e, sa-
rangbe mĕnkai masadia i sire nĕmpanarimạ u wawera
e, kụ apan ĕllo-ĕllo mẹ̆nkai mĕmpạnanẹ̆sui winohẹ e,

12 mĕnsang kerene wue, haḷẹ̆ ilẹ̆habar' i rĕdua. e. * Tangû
ḷawọ bọ'i sire nakoạ taumata mạngimang, d. waḷinewe
lai mahaḷi, i sire manga wawine r. esẹ Junani mararangẹ
13 e, *nĕmpangimang ḷai.* * Kaî, sarang tau Jehudi su Thes-
salonîca e nakaringihẹ̆, u waweran Mawu Ruata e iḷẹ̆ha-
barelaîn Paulus su Berêa e, i sire nahundĕnta ḷai soḷong
14 êne, napẹ̆golang u taumata ḷawọ e. * Enê i Paulus e
mĕnkatewe niĕntud' u manga anạusĕmbaụ e soḷong apeng
15 e; arawe i Silâs dĕduan Timôtheus utê natanạ sene. * I
sire nĕmpangĕntud' i Paulus e utê nĕmpangĕntud' i sie
sarang Athena, mase nĕmpẹ̆suḷe wọu ene, wọeten naka-
hombang parenta si Silas dĕduan Timôtheus e, u apạ-
dĕnta pakaḷighạ-ḷighạ soḷong anun Paulus e.
16 Mạhẹ̆dôe si rĕdua su Athena e, i Paulus e naka-
pĕndang rocheh rimĕlli̥ su raḷungeh, makạsilo soa e mĕn-
17 kai napenẹ u tuḷadang 'pạnĕmbâng. * Tangû i sie mĕ-
bẹ̆bisaran tau Jehudi r. taumata mạtakụ Mawu Ruata
e su synagoge e, arawe mĕllo-mĕllo utê i sie mĕbẹ̆bisaran
18 taumata 'kẹ̆kahombangengeh su pasarẹ̆ e. * Kụ piạ ḷai
tau pande sikoḷan Epicûrus d. sikoḷan Zeno piran katau
nĕmpẹ̆darendeh' i sie; sĕnggạ bue nĕmpẹ̆bera: Kai mạuḷi̥
u apa, taumata taḷimohongang ĕndai̥ e? ankûngben sĕnggạ
utê: I sie kai saḷa mĕlẹ̆habar' u ruatan banua waḷine, —
watụben mạuḷi̥ i Jesus d. mĕlẹ̆habarẹ̆ pĕbawangung u
19 taumata nate e. * Kụ i sire nĕmpamaringang i sie soḷong
pasarẹ̆ Areôpagus e, kụ nĕmpẹ̆bera si sie: I kami ren
botonge makaringihẹ̆, mĕnsang kai tĕntiro wuhu kereapa,
20 ĕndai̥ ilẹ̆habaruh e? * U i kau e kai mạuḷi̥ u haḷẹ̆ piran
baụ, mamben buhûe ikẹ̆karingih' i kami e; tangû i
21 kami e mapulu makaringihẹ̆, mĕnsang apậe. * Kẹ̆bi
taun Athêna r. taumata ragang mạtana sene e utê, ka-
pulun sire mĕnkai mĕhabarẹ̆ d. makaringihẹ̆ habarẹ̆ buhu.
22 Enê i Paulus, dụdarisi̥e su taḷoaran Areôpagus e, nẹ̆-
berậe: Manga esẹ u Athena! iạ nakahombang, u i ka-
23 mene mamben tạsihingeh kaagamane. * U piạ iạ dimaḷeng
su soa e, kụ nẹ̆kakĕlla kaḷawọu pananĕmbâng i kamene
e, iạ nakahombang ḷai rapuhang-pananĕmbâng piạ bawo-
hẹeh: Su Ruata takinasinkateng e. Tangû kai

ĕndaị 'lẹadateng i kamene manin bẹgan ene, takụ ilẹha-
24 barẹ si kamene e. * Duata nĕkoạ dunia r. patikụ apan
suraḽungeh e, sarangbe kawe mawun ḽangị d. dunia e,
25 ute tawe mẹbawaḽe su kaba kinoạ u ḽima, * r. tawe lai
matatahamawun ḽiman taumata, mẹsuḽungu kai piạ pan-
dungeh manga apa, sarangbe kawe i Sie mạngonggọ u
26 pĕbawiahẹ̆ d. singongo r. patikụ sabarang su kẹbị e. *
Kụ kaḽawọu umatẹ pẹsĕnkawanuâng e — nariadi wọu
raha man sĕmbaụ, kẹbị — niapamanuaneh kaguwạu
wowon-dunia e, kụ i Sie ringangu nanantun tempon sire
27 nipông kadĕllo r. sarạ u wanuan sire, * tadeạu i sire
mĕmpẹdeạ Mawu Ruata e, mĕnsang den 'kasaghipông
d. 'kahombangeng, sĕmbaḽiu i Sie waḽinewe maraun kitẹ
28 pẹsĕmbaụ-pẹsĕmbaụ e. * U i kitẹ e kai mĕbẹbiahẹ̆ d.
kụkanoạ d. êne su raḽung i Sie, kerẹewe lai piạ poêtan
kamene piranbaụ nĕmpẹbera: U i kitẹ e maḽain
29 asaḽeh. * Tangû, sarangbe i kitẹ kawe asaḽ' u Mawu
Ruata e, ute i kitẹ abe pangĕnna, u kakakoạ u Ruata
e kai mẹsuḽungu wuḽaeng arau saḽaka arau watu, mẹ-
suḽung u apa kinoạ u kapande arau tahuakaḽ' u tau-
30 mata. * Ini utê Mawu Ruata e, tawe mĕndarekeng tem-
pon kawawẹga e, makịuḽie su taumata patikụ su apạe-
31 wen katatanakeng i sire e, u apẹtẹtobatẹ̆, * sarangbe i
Sie kai namĕllọ u ĕllo sĕmbaụ 'pĕhukunang u dunia e,
ituhụ su hukumang adilẹ̆, ipakihukung su tau sĕmbaụ
tinẹbọeh; kụ pinangonggọeh su kẹbị pẹtatialâng katĕngad'
u ene e utê pamamiaheh si Sie wọu taḽoaran taumata
nate e.
32 Enê sarang i sire nakaringihẹ̆ si sie naanun
pĕbawangung u taumata nate, tangû kai piạu nĕmpẹta-
ghunalang u haḽẹ̆ ene; sĕnggạ bue utê nĕmpẹbera: I
33 kami hẹdonben mẹsaụ dumaringihẹ̆ si kau mauḽị u ene. *
34 Tangû i Paulus e rimaḽeng bọu taḽoaran sire. * Kaî rem-
ben piạ piran katau rimingang si sie, kụ nakoạ taumata
mạngimang: i Dionysius, sĕmbaụ bọu manga hukung
sụ Areôpagus e, r. tau wawine arengeh i Dâmaris, d. i
sire lai waḽine.

FATSAL XVIII.

1 Bọu ene tangû i sie nanĕntang u Athena e, kụ nakoạ
2 soḷong Korinthos. * Sene i sie nakahombang tau Jehudi
sĕmbaụ, arengeh i A'quila, tau Pontus, buhu narĕnta
wọu Itâlia ringangu kawingeh, arengeh i Priscilla, batụu
i Claudius e nẹ̆parenta, u apan tau Jehudi e apạnĕntang
3 soan Roma e; i sie rimangeng su anuneh, * kụ sarangbe
ambak' i sire kai mẹ̆suḷung, utê i sie natanạ su anun
4 dĕdua e, kụ nĕmunara; u i sire kai tahapẹ̆koạ tenta. *
Su apan ĕllon sabbat e utê i sie mĕbẹ̆bera su raḷung u
synagoge e, kụ nakapangimang u tau Jehudi r. tau
Junani.
5 Kaî, sarang i Silas dĕduan Timôtheus e sen na-
rĕnta wọu Macedônia e, i Paulus e tumbạe mĕlẹ̆habar'
u wawera e, mạnahidîe su tau Jehudi e, u i Jesus e
6 kai Christus e. * Kaî, sarang i sire kai rimokạ d. kai
nĕmpĕhodatẹ̆, i sie mĕnkatewe namunasẹ̆ pakeangeh e,
kụ nẹ̆bera si sire: Dahan kamene karĕnta su tĕmbọ i
kamene! Iạ tawẹ saḷaku. Bọu îni e iạ makoạ soḷong tau
7 kafir e. * Bọue' i sie nanĕntang u ene, kụ dimangeng
su anun Justus, taumata mạtakụ Mawu Ruata e, wa-
8 ḷeneh mĕdẹ̆dẹ̆duh' u synagoge e. * I Crispus tĕmbonang
u synagoge e utê, nakoạ taumata mạngimang su Mawu
e, ringangkewen daḷohon baḷeneh e kẹ̆bị, d. taun Ko-
rinthos nakaringihẹ̆ e piạu ḷai makẹ̆paḷẹ̆ nangimang kụ
9 nakisahani e. * Enê i Paulus e pinẹ̆berâng u Mawu e
su sĕhẹ̆bi su papasasilo, *ankŭnq*: Abe katakụ, kaiso
10 pẹ̆bera, r. abe pẹ̆kĕndị; * u Iạ dingang i kau, kụ tawẹu
sarang sĕnkatau manganun ḷimaneh si kau mẹ̆koạ daḷakị
11 si kau; u Iạ piạ taumatakụ ḷawọ su soa ini. * Enê i
sie sĕntaung d. ĕnnung u wuḷang mạnĕntiron baweran
12 Mawu Ruata e si sire. * Kaî su tempon i Gallio e petor
u Achâja e, tau Jehudî e mĕnkatewe nẹ̆buạ sĕnkapẹ̆buạ
dimokạ si Paulus e, kụ nĕmpangĕntud' i sie su tĕngon
13 kadera pĕlahukumang e, * kạpẹ̆berane: Tau ĕndaung e
kai mạnaḷimboghọ taumata e apạngadatẹ̆ Mawu Ruata

14 e waḷine kere itẹtĕntiron toratẹ̆ e. * Kaî, pia i Paulus e
sen mĕhengẹ u mohongeh, i Gallio e kai nẹ̆bera su tau
Jehudi e: Kereu kawe pia kakanoa baḷine matuḷidẹ̆ arau
kakanoa daḷaki, e tau Jehudi! ute ia tumuhuewe tuḷidẹ̆
15 e ankêng dumaringihẹ̆ si kamene; * kaî kereu kawe
pĕdararendeh' u wawera, arau areng, arau tita su anun
kamene, ute walâewe i kamene; ia madiriwe mĕhukung
16 su haḷẹ̆ kerene. * Masê i sie nanokoḷ' i sire wọu tampa
17 pẹ̆gaghẹ̆gutâng e. * Enê i sire kẹ̆bi nĕmpĕhẹ̆go si Sosthe-
nes, tĕmbonang u synagoge e, kụ nĕmpĕnggeserẹ̆ si sie
su tĕngon kadera pĕlahukumang e; i Gallio e utê tawe
nẹ̆sĕmpi u ene sarang kadodọ.
18 Sarang den bọu natana sĕntempo rio marĕngu
sene, i Paulus e nẹ̆kata u manga anausĕmbau e, kụ
nanumpang soḷong Sŷria, i sire tĕllun Priscilla r. i
A'quila, sarang i sie ene ren bọu nakikuḷu u tĕmbọeh
19 su Kenchrêa; u i sie kai naun pia kẹ̆doneh. * Tangû i
sire narĕnta su Ephesos, kụ sene i sie nanĕntang i rĕ-
dua e, kụ simûẹ̆ su synagoge e kụ nẹ̆bisaran tau Jehudi
20 e; * kụ sarang i sire ene nanahiônge si sie, u apakatana
21 dio marĕngu, i sie tawe napulu, * kaiso kai nẹ̆kata i
sire, kaberane: Ia mamben harusẹ̆ mẹ̆saḷiwang saḷiwang
damahi e, su Jerûsalem; kaî, ia mẹ̆suḷewe soḷong anun
kamene kapia, kereu ikapulun Mawu Ruata e. Kụ i
22 sie nẹ̆bua bọu Ephesos e. * Narenta su Cesarêa e, i sie
natarai soḷong Jerûsalem. Bọu nẹ̆sombang u djamaat e,
23 i sie natanaẹ soḷong Antiochîa. * Kụ bọu natana sĕn-
tempo sene, i sie rimaḷeng bọu ene, kụ ḷimuhu wanuan
Galâtia, mase wọue' limuhu wanuan Phrŷgia e, man
kapanoghase patikụ muritẹ̆ e.
24 Tangû kai pia tau Jehudi sĕmbau, arengeh i
Apollos, tau Alexandrîa, mapia mẹ̆bera e, r. masinka-
25 sinka u kaḷawọu winohẹ e, rimĕnta su Ephesos e. * I
sie e naunbe nitĕntirông u raraḷengang u Mawu e, kụ,
taumatâe rochẹ̆eh maḷĕhabẹ̆, i sie nẹ̆bisara r. nanĕntiron
Jesus e maudu-udupẹ̆; kaî, i sie tumbaben masinka u
26 pananahanin Johannis e. * I sie tangû nanẹ̆tae nẹ̆beran
naung maḷoahẹ̆ su raḷung u synagoge e. Bọu nakaringihẹ̆

si sie nẹ̆bera utê, i A'quila rĕduan Priscilla e nangaḽạ
i sie soḽong anun dĕdua, kụ delain nanĕntiron daḽeng u
27 Mawu Ruata e limembon kapianeh si sie. * Enê sarang
i sie nirĕntâng u kapuluneh makoạ soḽong Achâja, tangû
manga anạusĕmbaụ e saûneng nangasagẹ̆ si sie, r. nĕm-
pamohẹ u suratẹ̆, su manga muritẹ̆ *sene* e, u pakịtarimạ.
Enê, narĕnta sene, i sie nakaghuna ḽawọ si sire apan
nakoạ taumata mạngimang e, uaḽingu nimet *u Mawu*
28 e. * U piạ kuateh masaria i sie rumendehẹ̆ taumata Je-
hudi e su 'rẹ̆daringihang u ḽawọ, d. manĕntiron kaḽawọu
winohẹ e, u i Jesus e kai Christus e.

FATSAL XIX.

1 Piạ i Apollos su Korinthos e, tangu kai nariadi, u i
Paulus e, wọu ḽimuhu apan banua rasị e, kai narĕnta
2 su Ephesos e, kụ nakahombang muritẹ̆ piran katau sene. *
Enê i sie nẹ̆bera si sire e: I kamene nakatarimạ Roch
Susi e, piạ i kamene nakoạ taumata mạngimang? Enê
i sire nĕmpẹ̆bera si sie: I kami lingung nakaringihẹ̆ u
3 piạ Roch Susi, kai tala. * Tangû i sie nẹ̆berâe: I ka-
mene kawe niurung tinuhụ su pangangurung sude, tângu?
Enê i sire nĕmpẹ̆bera: Tinuhụ su pangangurung i Jo-
4 hannis e. * Tangû i Paulus e nẹ̆berâe: I Johannis e
nạun mạngurung u pangangurung u pẹ̆tatobatẹ̆ e, kạ-
pauḽịe su taumata e, u i sire kai 'apạngimang su esẹ
5 dumĕnta samurin sie e, si Jesus e. * Sarang nakaringihẹ̆
6 ene, i sire nakisahani su areng u Mawu i Jesus e. *
Kutẹu sarang i Paulus bọu namĕllọ u ḽimaneh si sire,
i sire nipẹ̆tĕnkatĕntungang u Roch Susi e, kụ nĕmpẹ̆-
7 beran haghin dila, r. nĕmpanĕbaḽẹ̆. * I sire ene tangû
esẹ kẹ̆bị, mângawe mapuḽoduan katau.
8 I sie utê simûẹ̆ su synagoge e, kụ tĕllun ka-
wuḽang karĕngụeh i sie mĕbẹ̆bisaran naung maḽoahẹ̆,
kạpanĕntirone haḽẹ̆ u kararatuang u Mawu Ruata e, r.
9 mĕdẹ̆deạe mapasilon katĕngad' u habareh e. * Kaî, sa-
rangke piạ sĕnggạ nĕmpẹ̆tĕnkakẹ̆tị, kụ dimokạ, kụ

nĕmpĕberan daḻaki bou raḻeng u Mawu e su taumata
ḻawo e, tangû i sie nanĕntang i sire, r. nĕhaen manga
muritĕ e, ku nĕbera apan kaḻaĕllo su raḻungu sikoḻan
10 tau sĕmbau arengeh i Tyrânnus. * Duan taung karĕ-
ngueh, kerene, hakiu patiku daḻohon banuan Asia e na-
karingihĕ baweran Mawu e, bae Jehudi, bae Junani.
11 Ku mamben kuatĕ takinanarangeng, ikĕkoa u
12 Mawu Ruata, ikĕkoa u ḻiman Paulus e, * hakiu heka
d. manga papehe su wadangeh ilĕaḻing u taumata e su
masasaki, ku saki e manĕntang i sire, r. roch daḻaki e
13 mahunsĕbang bo' i sire. * Kuteu tau Jehudi tahapĕbi-
kawera luḻuhu wanua e kai lai piau nĕmpĕtĕnkawahani
nĕsĕba u areng u Mawu i Jesus e su taumata apan pia
roch i sire raḻaki e, waweraneh: Ia mangawasan bawera
14 si kau suraḻungu areng i Jesus ilĕhabar' i Paulus e! *
I sire mĕkĕkoa kerene e utê i sire pitu ana i Sceva,
15 imâm-ḻabo Jehudi. * Kaî roch daḻaki e kai simimbang
unkûng: I Jesus e ia masinka bue, r. ia masinkabe*laîn*
Paulus e, mĕnsang isai; arawe i kamene utê, isai, i
16 kamene? * Ku tau pia roch kotorĕ su raḻungeh e ti-
mĕmbo si sire, ku nakapangawasa si sire, ku nĕndariha
kerene si sire, hakiu tĕntoḻe r. pia ḻeseeh i sire timaḻang
17 bou waḻe ene. * Tangû kinaringih' u kaḻawou tau Jehudi
r. tau Junani mĕtĕtumana su Ephesos e, ku i sire patiku
nihombangeng u taku, ku areng u Mawu i Jesus e
18 niralông. * Dingangu ḻawo bo' i sire apan nakoa tau-
mata mangimang e nahundĕnta nĕmpangaku r. nĕmpĕ-
19 bĕken kakanoa i sire e. * Mase mĕnkai pira-pira wo'i
sire apan naun takapĕkoa haḻĕ u kapirĕ e, nĕmpanampung
u kaḻawou buk' i sire e, ku nitatutung su tĕngon matan
kĕbi; arĕgan *bukĕ tinutung* e utê nirekenang, kuteu kina-
20 hombangeng u ḻimanpuḻo hiwun drachme. * Kerene,
waweran Mawu e timuwo makuatĕ, ku nakawasa.
21 Samurin karariadin ene i Paulus e nĕkaraki su
rochĕeh u makoa soḻong Jerûsalem, iharan Macedônia r.
Achaja; r. i sie nĕbera u: Bou nakoa soḻong ene, ia e
22 harusĕ lai makasilo soan Roma e. * Ku i sie rimoloh'
u ruan katau wo'i sire apan mĕmpĕtĕtahamawu si sie e,

i Thimôtheus dĕduan Erastus, soḷong Macedônia; i sie
utê ren natana sĕntempo su Âsia e.
23 Ĕndiuwe su tempo ene raḷeng u Mawu e kai
24 nakakariadin pĕgagholang masaria. * U tau sĕmbau,
arengeh i Demêtrius, kipung tukang u saḷaka, tahapĕ-
koa baḷen Diana saḷaka rarodo, ku makadĕntan untung
25 ḷawo su apan tukang e, * kai napĕtampung i sire ene
ringangu manga mananĕsaḷĕ e, ku nĕbera: Manga ese!
i kamene masinka, u makapĕdĕndotong si kite keren
26 kapianeh e kai ambakĕ ini e, * kuteu i kamene maka-
silo r. makadingihĕ, u tawe tumbau su Êphesos, kaiso
kate kadio su kaguwau wanuan Âsia e makĕpaḷĕ taumata
nataḷimbogho si anu arengeh i Paulus e, karea u paḷa-
27 uḷieh u waḷinewe ruata, apa 'kĕkoateng u ḷima. * Ku
tawe tumbau ambak' i kite e maraḷeng tairekeng, kaîso
kaban Diana, *ruata wawine* masĕllahĕ e maḷain sarung
tairekeng âpa, r. kawantugeh 'lĕadateng u kaguwau Âsia
28 r. kaguwau dunia e maḷain mawau. * Sarang i sire naka-
ringihĕ bawera ene, i sire mĕnkatewe napene u pĕdu ku
nĕmpĕbansagĕ ankûng: Masĕllahĕ, Dianan taun Êphe-
29 sos e! * Ku soa sĕmbau e mĕnkatewe nĕgolang, ku taumata
e mĕnkatewe timaḷang sĕnkataḷang soḷong baḷe pĕnana-
langeng e, kapamoḷenge si Gajus dĕduan Aristarchus tau
30 Macedônia, ringang i Paulus su raraḷengeh e. * Tangû,
sarang i Paulus mapulu tanae lumintu soḷong anun tau-
31 mata ḷawo e, manga muritĕ e tawe nĕmpamala; * mase
sĕngga ḷai wou manga tĕmbonang u Âsia e, apan hapieh,
rimolohĕ nakisahiônge si sie, u abe apakakoa soḷong baḷe
32 pĕnanalangeng e. * Enê, sĕnkatau nĕbansag' u ini, sĕn-
katau nĕbansagĕben uḷi sĕmbau, u komoḷang u taumata
e mĕnkatewe nĕkaḷimbuhung, ku kakĕpaḷengeh wĕga
33 wue, mĕnsang nĕmpĕtampungbe unû. * Enê i sire napa-
sĕbangken Alexander bou taḷoaran taumata ḷawo e, sa-
rangbe i sie sasae 'tĕtuḷudang u tau Jehudi e; tangû i
Alexander e nangalapen limaneh, mapulûe mĕgĕlli u sa-
34 simbang su taumata ḷawo e. * Kaî sarang i sire naka-
hĕngang, u kai tau Jehudi, i sire mĕnkatewe nĕmpĕ-
bansag' u tingihĕ sĕmbau, arĕgau duan kaorasĕ karĕngueh:

35 Masĕllahẹ̆, Dianan taun Ephesos e! * Naraḷeng, djuru-
tulis u soa e nakakarĕmmas u taumata ḷawọ e kụ nẹ̆bera:
Manga esẹ u Êphesos! taumatawe sûde wẹ̆ga, u soan
Êphesos e kai mĕlaḷukadẹ̆ kaban Diana masĕllahẹ̆ e ri-
36 ngangu tuḷadangeh natĕntung bọu langị e? * Tangû, sa-
rangu ene tawe 'karendehang, ute i kamene harusẹ̆be
pakarĕmmasẹ̆ d. abe pẹ̆koạ manga apa tumanîe pinẹ̆sa-
37 sahawụ. * U i kamene nĕmpangĕntud' u manga esẹ ĕndaị
e soḷong ini, sĕmbaḷiu waḷinewe tahapẹ̆tako kakoạ u ka-
38 bah, r. tawe nĕmpĕhodatẹ̆ duatan kamene e. * Kereu i
Demêtrius e, r. i sire apan dingangeh tukang e, piạ
aduhang i sire manga kereapa irẹ̆dokạ manga sĕnkatau,
ute piạbe ĕllon pẹ̆gaghẹ̆guta, r. piạbe manga ghantin
39 datu; i sire walawe pẹ̆kakalâkẹ̆! Dingangu kereu i ka-
mene piạ manga pandung i kamene waḷine, ute hẹ̆dowen
40 iputusẹ̆ su komoḷang natundu kahĕngang. * U i kitẹ kai
lai suraḷungu bahaja iaduhang suwụu pẹ̆gagholang, sa-
hĕllo ini e, sarangbe tawẹ pungeneh ikapauḷị i kitẹ, u
nakapẹ̆kaḷiwowong si kitẹ kerene. Bọu nẹ̆bera kerene i
sie napẹ̆kaḷiaes' u komoḷang e.

FATSAL XX.

1 Sarang ganohạ e sen nangẹ̆do, i Paulus e nakireạ u
apan muritẹ̆ e, kụ nẹ̆katạ i sire, mase nẹ̆buạ soḷong Mace-
2 dônia. * Bọu ḷimuhu wanua ene kạpanasanen bawera
ḷawọ su manga muritẹ̆ e, i sie nakoạ soḷong banuan
3 Jônia e, * suapan i sie natanạ tĕllu wuḷang. Piạ i sie
sen sumake kapaḷẹ̆, manumpang soḷong Sŷria, tau Jehudi
e kai nĕmpẹ̆kakire mẹ̆tinggạ si sie; tangû i sie nẹ̆putuse
4 mẹ̆suḷen banuan Macedônia e. * Nĕmpangĕntudẹ̆ si sie
sarang Asia e i siren Sôpater anạ i Pyrrhus, tau Berêa,
i Aristarchus dĕduan Secundus tau Thessalonîca, r. i Ga-
jus tau Derbe, r. i Thimôtheus, d. tau Âsia ruan katau,
5 i Tŷchicus dĕduan Trôphimus. * I rĕdua e nĕmpangaḷo-
6 mona, kụ nĕmpahẹ̆do si kami su Troas. * I kami e tangû
nẹ̆buạ bọu Philîppi e su tempon brood taḷahaesang e, kụ

narĕnta su kaļiman ĕllone su anun sire su Troas e, suapan i kami natanạ pitu ĕllo.
7 Tangû, pią su kahumotongang u ĕllon sĕnkamisa
i kami mạtatampung u mangompeng brood, i Paulus e
kai nẹ̆bisara si sire, watụu kai sen dumaļeng su sĕnkariọĕllone, kụ i sie napakanandun pẹ̆baweraneh e sarang
8 kạkaļoarane. * Enê mĕnkai makẹ̆paļẹ̆ soļo su kamarẹ̆-dasị,
9 pinẹ̆komoļang i kami e. * Kutẹu umbaseng sĕmbaụ,
arengeh i Êutychus, mạiang su tẹ̆ba, kai kinahuntikilang
maļĕnnabẹ̆, sarang kai marĕngụ pẹ̆baweran Paulus e, kụ
kareạu tikịeh i sie nanawo wọu rasị katĕllu hawengeh
sarang bawa, kụ sarang nisapuạ sĕnkakakĕlla mĕnka-
10 tewe mẹ̆suļung u nate. * Kaî i Paulus e tanaẹ limintụ
kụ nẹ̆tĕnkasumagẹ̆ si sie r. nangokọ si sie, kaberane: Abe
11 pahungunggui! u himukudeh e suraļungben sie. * Sarang
sen tarạị dimangeng kạpią, i sie nangempang brood e
kụ kimâng, mase relain nẹ̆bera marĕngụ, sarangkewe
12 kinaĕllông, bọue' nẹ̆buạ. * Dariọ esẹ e utê ĕndaị nisûẹ̆
i sire wiahẹ̆, kụ i sire mankewen nahiborẹ̆.
13 I kami e tangû sasaẹ kaļomona soļong kapaļẹ̆
e, kụ natanaẹ soļong Assus, suapan i kami mapasaken
Paulus e; u i sie kai nẹ̆parenta kerene, watụu i sie kai
14 lumĕngang. * Tangû sarang i sie sen timamba si kami
su Assus e, i sie niapasaken kami, kụ i kami simenggọ
15 soļong Mitylêne. * Bọu êne utê su sĕnkariọĕllône i kami
napĕllọ su ļanteh' u *tahanusan* Chios e, su sĕnkariọĕl-
lonẹe wue utê i kami rimakị soļong *tanahusan* Samos,
kụ natanạ su Trogŷllium; mase su sĕnkariọĕllone i kami
16 natuļi su Milêtus. * U i Paulus ẹ kai nẹ̆putusẹ̆ sumahe
Êphesus e, madirin marĕngụ su Âsia e; u i sie kai mẹ̆-
sẹ̆sasahawụ soļong Jerûsalem, mẹ̆deạu ren makarahiu sa-
17 ļimbang u Chamsin e sene. * Kaî, i sie rimoloh' u tau-
mata, wọu Milêtus soļong Êphesus e, nakiaļạ magha-
18 ghurang u djamạat e. * Enê sarang nĕnkarĕnta su anuneh,
i sie nẹ̆bera si sire: I kamene masinkạ, kereapan ią, do-
kenkewe ĕllo humotong ią nakaļinda ĕntanan Asia e,
19 mĕnkawe ringang i kamene, * kạpẹ̆tahamawune Mawu
e pią patikụ kasanạ-u-naung d. ĕllon-mata r. mạdaļiwung

u sasaḷukạ kareạu pẹ̆tatahuakaḷ' u tau Jehudi mamate
20 si siạ e; * kereapan iạ tawe namaed' u sĕnggạ bọu apan
baraguna e, manga takụ taniuḷị arau tanitĕntiro si kamene su 'rẹ̆daringihang u taumata ḷawọ d. su raḷung
21 u waḷe, * kạpanahiongene tau Jehudi e r. tau Junani
e, u apẹ̆tẹ̆tobatẹ̆ soḷong anun Mawu Ruata e, r. apạ-
22 ngimang su Mawun kitẹ i Jesus Christus e. * Kutẹu kakĕlla, ĕndaung iạ, mạḷahapusẹ̆ suraḷung u roch, kai
mạkoạ soḷong Jerûsalem, kụ bẹ̆ga wue, mĕnsang 'hom-
23 bangeng u apa, sene; * tumbạewen masinkạ, u Roch
Susi e mẹ̆sẹ̆sahidi si siạ bọu soa sarang soa, u iạ kai
24 'pẹ̆pahẹ̆dông u ḷahapusẹ̆ d. haghi-haghin susa. * Kaî, iạ
tawe mẹ̆sasĕmpị u ene, r. tawe mĕndarekeng u pĕbawiahẹ̆ku mẹ̆suḷung u piạ arẹ̆ganeh si siạ, mẹ̆deạu iạ makahẹ̆pusẹ̆be raraḷengku e ringangu raḷuasẹ̆, d. makatimu
pẹ̆tatahamawu takụ kinatarimạ bọu Mawu i Jesus e,
25 mẹ̆sahidin Indjil u nimet u Mawu Ruata e. * Tangu
kakĕlla, iạ masinkạ, u i kamene kẹ̆bị, apan takụ niluhuang nihabareng u kararatuang e, semben tawe maka-
26 silo ghatiku e. * Hakịu iạ mạuḷị si kamene su ĕllon
27 sahĕllo ini,· u iạ burẹ̆siwen dahan kẹ̆bị; * u iạ tawe
namaed' u manga apa sarang kadidị; kaguwạu karakin
28 Mawu Ruata e man nasue takụ nihabarẹ̆ si kamene. *
Tangu pĕmpĕlukadẹ̆ batangeng d. kasariạewen gapâng
nisarakang u Roch Susi e si kamene u pakịtahimatâi,
mẹ̆deạu i kamene mĕmpangahạ djamạat u Mawu nia-
29 ḷuangeh e, niwĕlliang u rahaneh. * Iạ masinkạ, u su
ḷikudẹ̆ku e i kamene kai 'rĕntâng u gurk mạnginạ, kụ
30 tawe tumalĕntụ u ghapâng e; * masê u wọu taḷoaran
kamene e kai lai piạ manga esẹ mĕmpẹ̆buạ mĕmpẹ̆beran
haḷẹ̆ naraḷumbidẹ̆, ipanaḷimboghọ manga muritẹ̆ e, mẹ̆-
31 deạu tumoḷe si sire. * Hakịu pakaraḷukadẹ̆, d. pĕmpẹ̆tahĕndung, u tĕllu taung karĕngụeh iạ tawe nangẹ̆do
32 nanasa sĕmbaụ-sĕmbaụ piạ ĕllon-mataku, ĕllo r. hẹ̆bi. *
33 Îni utê, iạ mạnarakangken kamene su Mawu Ruata e,
r. su waweran tataḷĕntụeh, su Mawu kawasa mapasombọ
i kamene, r. mangonggọ u pusakạ si kamene su taḷoaran taumata sinusi patikụ e. * Iạ tawe ninging u saḷaka

34 arau wuḷaeng arau pakeang u sarang sĕnkatau. I kamene
masinkạ u watangeng i kamene, u ḷima ĕndaung e takụ
pinẹtahamawu pandungangku r. pandungang i sire apan
35 dingangku e. * Su haḷẹ̆ patikụ iạ nanĕntiro si kamene,
u taumata e kai harusẹ̆ tumaḷĕntụ u maraḷome e kạpẹ̆-
karadiahange kerene, r. mẹtahĕndung baweran Mawu i
Jesus niweraneh e u: Mangonggọ e limembowen
kasaḷamate wọu manarimạ.
36 Bọu nẹberan ene utê i sie namuḷangeng kụ nẹkaliomaneng
37 dingang i sire kẹbị. * Enê i sire kẹbị simangị tạsihinge,
38 r. i sire rimahẹ̆kụ ḷehẹ i Paulus e, kụ dimĕngu si sie; *
napaḷiu nakasusa si sire e kai wawera niweraneh, u i
sire sen tamakasilo ghatineh e. Wọue' i sire nĕmpang-
ĕntud' i sie soḷong kapaḷẹ̆ e.

FATSAL XXI.

1 Tangû wọu nẹtatĕntang i sire e, r. wọeten nĕhĕnkas'u
waḷango e, i kami mĕnkatewe nẹtimona *tahanusan* Kos
e, su sĕnkariọĕllone utê nẹsenggọ soḷong *tahanusan* Rhodus,
2 bọu ene utê soḷong Pâtara. * Kụ sarangu sene i kami
nakahombang kapaḷẹ̆ sĕnggẹsa soḷong Fenîcia, ute i kami
3 nahunsake mase nẹbuạ. * Nidating u ḷanteh'u Cyprus e,
tahanusa ene winalan kami su kaihi, kụ i kami nẹtimona
wanuan Sŷria e, kụ timuḷi su Tyrus; u kapaḷẹ̆ e kai ha-
4 rusẹ̆ mangaung u ḷurangeh sene. * I kami nakahombang
manga muritẹ̆ e, kụ natanạ pitu ĕllo sene; i sire ene
utê nauḷị u Rochẹ̆ e si Paulus e, u abe tarạị soḷong
5 Jerûsalem e. * Bọu napakatimun ĕllo ene utê i kami
nĕmpẹ̆buạ kụ nahundaḷeng, enê niĕntud' i sire kẹbị di-
ngangu manga kawing d. anạ i sire sarang ḷikud' u
soa e; narĕnta su apeng e tangû i kami nĕmpamuḷangeng
6 kụ nĕmpẹ̆kaḷiomaneng, * mase wọue' nĕmpẹ̆kakatạ; bọue'
i kami simake su kapaḷẹ̆ e, i sire utê nĕmpẹ̆suḷe soḷong
baḷen sire.
7 Nakahẹ̆puse sasenggọ i kami wọu Tyrus e, i
kami nidating u Ptolemâis e, kụ nĕmpẹ̆gĕllị u tabeạ su
8 manga muritẹ̆ e, kụ natanạ sahĕllo su anun sire. * Su

sĕnkariọĕllone i kami nĕmpanĕntang *i sire*, kụ nahun-
daḷeng soḷong Caesarêa, kụ nahundangeng su anun Phi-
lîppus mĕlahabarẹ̆ Indjil e, sĕmbaụ bọ'i i sire pitu wue,
9 kụ natanạ su anuneh. * I sie utê piạ anạeh wawine ẹ̆pạ
10 tanikẹ̆kawing, mạnẹ̆baḷẹ̆. * Piạ i kami pirạeĕllo sene,
tangû piạ nabi sĕmbaụ narĕnta wọu Judêa, arengeh i
11 Agabus; * i sie rimĕnta su anun kami, kụ nangaḷạ pa-
pẹ̆gon Paulus e, mase nĕhapusẹ̆ lima r. ḷaed' u watangeng,
bọue' nẹ̆bera: Kereini waweran Roch Susi e: Tau piạ
papẹ̆goneh ini e 'hapusang u tau Jehudi su Jerûsalem e
12 kereini, mase isarakang i sire su tau kafir e. * Enê sa-
rang nakaringih' u ene, i kami r. sire apan mạtanạ su
soa ene e nĕmpanahiônge si sie, u abe apạtaraị soḷong
13 Jerûsalem e. * Kutẹu i Paulus e kai simimbang: Kawe
mẹ̆kẹ̆kapura i kamene, u kawe mạhunsangị kụ mapạ-
kaḷowọ u naungku e? u iạ tawe tumbạu nariahi maki-
hapusẹ̆, kaiso *sadia* ḷai mate su Jerûsalem e waug' u
14 areng u Mawu i Jesus e. * Tangû sarang i sie tawe
kinasahiongêng, utê i kami e narĕmmasẹ̆ su ene, kụ
nĕmpẹ̆bera: Kapulun Mawu e kariadi!
15 Samurin ĕllo piran baụ ene i kami nẹ̆dariahîẹ
16 rumaḷeng, bọue' nahunsaka soḷong Jerûsalem, * kụ ma-
nga muritẹ̆ su Caesarêa e piạu ḷai nataraị dingang i kami,
kụ i sire nĕmpangĕntud' i kami soḷong anun Mnason,
tau Cyprus, muritẹ̆ maghurang, 'kawunakeng i kami e.
17 Narĕnta su Jerûsalem e, i kami nitarimạ u manga
18 anạusĕmbaụ e ringangu raḷuasẹ̆. * Su sĕnkariọĕllone utê
i Paulus e rimangeng dingang i kami su anun Jacobus
19 e, kụ kaḷawọu maghaghurang e nĕmpẹ̆tampung sene. *
Tangû wọu nẹ̆gĕllị u tabeạ si sire e, i Paulus nẹ̆bẹ̆ken
kaḷawọewen apan kinoạ u Mawu Ruata su anun tau
20 kafir e, kinoạ u pẹ̆tatahamawuneh e. * Bọu nakaringihẹ̆
e, i sire nĕmpẹ̆dalo Mawu Ruata e, mase i sire nẹ̆bera
si sie: I kau makạsilo, anạusĕmbau! kereapan kakẹ̆paḷ'u
hiwune tau Jehudi mĕmpạngimang e, kụ i sire man
21 taumata maghising mẹ̆sĕmpị toratẹ̆ e. * I sire tangû kai
nihabareng bọ' i kau, u i kau kai mạnĕntiro kaḷawọu
tau Jehudi mạdaḷaụ su tau kafir e, apạnĕntang i Musa e,

kạpauḷie si sire, u abe apakịsunat'u manga anạ i
22 sire e, r. abe apạdaḷeng tuhụ kaḷawọu tundu e. * Tangû
kereapậe? I sire lawọ e mamben mĕmpẹ̆tampung; u i
23 sire makaringihẹ̆ u i kau naĕndaị. * Tangu tûhụ bawera
iweran kami si kau! Su taḷoaran kami e piạ esẹ ẹ̆pạu
24 katau nĕmpẹ̆kẹ̆don diandi sĕmbaụ. * Pamaringang i sire
kụ panusin batangenguh ringang i sire, r. pananggung
onkosẹ̆ harusẹ̆ 'koateng i sire e, mẹ̆deạu i sire wotonge
makikuḷụ u tĕmbọ i sire; tangu kẹ̆bị makahĕngang, u
waḷinewe kahĕngang, apan nihabarẹ̆ si sire wọ' i kau e,
25 kaiso u i kau maḷain dụdaḷeng su pẹ̆sasĕmpị torat e. *
Tau kafir nakoạ taumata mạngimang e utê, su haḷẹ̆ i
sire i kami nẹ̆putusẹ̆ d. namohẹ, u i sire *wotong* pĕmpẹ̆-
teghang kuminạ kinạ sinĕmba su berhala, r. pĕmpẹ̆-
teghang kuminạ daha r. kuminạ kinạ natẹ̆pu, r. mẹ̆sun-
26 daḷẹ̆. * Enê i Paulus namaringang esẹ ẹ̆pạ e, kụ nanusi
watangeng dingang i sire su sĕnkariọĕllone, wọue' simûẹ̆
su kabah e, kụ napakasinkạ u 'kahẹ̆pusang u tempon
pẹ̆tatĕnkasusi e, ĕllọe 'pangĕntudang u sasĕmba waug' u
sĕmbaụ-sĕmbaụ bọ' i sire *lima* e.
27 Kutẹû, sarậeng pitu ĕllo e sen mạpaghohẹ̆,
manga tau Jehudi wọu Asia e, nakasilo si sie su raḷungu
kabah e, kai napẹ̆golang u taumata ḷawọ e, r. nĕmpĕ-
28 hẹ̆go si sie, * kạkiạe: Ontôléko, manga esẹ Israel! Kai
i anu ĕndaung e, tau mạnĕntiro su kẹ̆bị su patikụ tampạ
haḷẹ̆ irẹ̆dokạ umatẹ̆ *Israel* e r. toratẹ̆ e r. tampạ ini e;
ore i sie saraḷaîn napasûẹ̆ u tau Junani su kabah e, kụ
29 napakakotor' u tampạ susi ini e! * U i sire kai wọu
nakasilo si sie su taḷoaran soa mĕdẹ̆dingang i Trôphimus
tau Êphesus e, kụ katihọ i sire i anu ene kai niapasûẹ̆
30 i Paulus su kabah e. * Enê soa sĕmbaụ e mĕnkatewe
nẹ̆golang, d. taumata e nĕmpẹ̆kaḷiwowong, kụ i sire
nĕmpĕhẹ̆go si Paulus e, kụ nĕmpamoḷeng i sie soḷong
bawa ḷikud' u kabah e, woue' lahẹ̆pingeh e mĕnkatewe
31 nasue nihẹ̆ping. * Enê, piạ i sire mĕmpĕdẹ̆deạe mamate
si sie, tĕmbonang u wuntuang u soldatu e nikaratingang-
ken habarẹ̆, u soan Jerûsalem sĕmbaụ e mĕnkatewe
32 nẹ̆golang. * Enê i sie mĕnkatewe namaringang u soldatu

r. tĕmbonang-u-mahasụ piran katau, kụ timaḷang soḷong
anun sire. Tangû i sire, sarang nakasilo tĕmbonang-u-
sĕhiwu r. mẹsasekẹ e, nĕmpangẹdo nĕndariha si Paulus e.
33 Tangû tĕmbonang-u-sĕhiwu e mĕnkatewe himaung kụ
nĕhẹgo si sie, mase nẹparenta, u i sie pakịhapus' u
hante ruan bua, r. nakiwaḷo mĕnsang i sie isai, r. mĕn-
34 sang kai nẹkapura. * Enê taumata ḷawọ e, sĕmbaụ nẹkiạ
u ini, sĕmbaụ nẹkiạ u ene; tangû sarang tatệe maka-
hombang habarẹ̆ natuntụ, kahiangu pẹgaghahẹ e, i sie
35 nẹparenta u i Paulus e pakịĕntudẹ̆ su kota e. * Nidating
u tukadẹ̆ e tangû i sie kate nisendeng u manga soldatu
36 e kareạu pẹsasasuhud' u taumata ḷawọ e; * u taumata
37 makẹpa-kẹpaḷẹ̆ e man kạtoḷene, kạkiạe: Pate, i sie! *
Kutẹû, sarậeng i sie sen isûẹ̆e su kota e, i Paulus e
nẹbera su tĕmbonang-u-sĕhiwu e: Botonge iạ mẹberan
manga apa si kau? Enê i sie ene nẹbera: I kau kai
38 masinkạ u weran Junani e? * I kau kai waḷine tau Mitsir
ĕnaẹ pira hẹbi nangarasẹ̆ napaḷawang u esẹ tahapĕham-
pasẹ̆ ĕpạu hiwun katau, mase nangahạ i sire soḷong
39 kĕhu-mahuĕnne e? * Ankûngben Paulus u: Iạ kai tau
Jehudi wọu Tarsus, borgor u soa waḷine kadiọ su wa-
nuan Cilîcia e; kaî iạ mĕdẹdorong si kau u iạ balako
40 apẹbera su taumata ḷawọ e. * Enê sarang i sie namala,
i Paulus e nangalapen limaneh su taumata ḷawọ e, kụ
sarậeng sen piạ kararĕmmasẹ̆ kahĕngang, i sie nẹbisara
si sire su weran Ibrani e, waweraneh:

FATSAL XXII.

1 Manga esẹ anạusĕmbaụ d. manga amang! pĕmpẹda-
2 ringihẹ̆ sasimbangku takụ isẹsimbang îni si kamene! *
Enê, sarang i sire nakaringihẹ̆, u i sie mẹbẹbisaran
3 beran Ibrani si sire, i sire saunengke narĕmmasẹ̆. * Tangû
i sie nẹbera: Iạ kai tau Jehudi, pinahanạ su soan Tarsus
su Cilîcia, kaihô nihiking su soa ini, r. niapẹsikoḷa su
ḷaed' i Gamâlịel e tinuhụ su kahẹgis' u torat' u manga
iupung e, kụ iạ e taumata maghising tumatawang adat'
u Mawu Ruata e, mẹsuḷungkewen kamene kẹbị sahĕllo

4 ini. * Kụ tĕ̆ntiro *takụ 'tẹ̆luhukang îni* e takụ niwawa-
tukang sarang papate; ia̤ mĕ̆nkai mĕ̆lẹ̆hapusẹ̆ esẹ d. wa-
5 wine, takụ isẹ̆sarakang ipakịtahunkụ; * imâm-marangẹ
e r. raad'ewe sĕ̆mbaụ e sahidiku su ini, u ia̤ saraḷaîn
nionggotang i sire ene suratẹ̆ su manga ana̤usĕ̆mbaụ su
Damascus e, kụ ia̤ tamâi, mẹdea̤u makawawaḷain sire
6 sene e ma̤ḷahapusẹ̆ soḷong Jerûsalem, tadea̤u 'pahangeng. *
Kaî, pia̤ ia̤ su raraḷengangke, kụ sen ma̤sanggid' u *soan*
Damascus e, ia̤ kai nihombangeng, u kai pia̤ tualagẹ̆
masaria sĕ̆nkianu natuahẹ̆ bọu ḷangị e, nĕ̆liwung si sia̤,
7 tempon ĕ̆llo marangẹ. * Kụ ia̤ nasumagẹ̆ su ĕ̆ntana e,
r. nakaringihẹ̆ tingihẹ̆ nẹbera si sia̤: Saul! Saul! kai
8 unûẹ i kau ma̤nanahusu si Sia̤? * Enê ia̤ simimbang u:
Isai i kau, Mawu? Kutẹu i Sie nẹbera si sia̤: Ia̤ kai i
9 Jesus tau Nâzareth 'sẹ̆sasahusuanguh e! * I sire apan
dingangku e utê nakasilowe tualagẹ̆ e, kaî tingih' u tau
10 mĕ̆bẹ̆bera si sia̤ e tawe kinaringih' i sire. * Ia̤ e tangû
nẹbera: Mẹ̆kapurâẹ, ia̤, Mawu? Kutẹu Mawu e nĕ̆henge-
tang si sia̤: Pẹ̆bua̤ kụ kakoa̤ soḷong Damascus, kụ sene
i kau hẹ̆don 'pauḷikang u kaḷawọu sabarang ipakikoa̤ si
11 kau e. * Tangû sarangu ia̤ kai tamakasasilo sarang kadidị
karea̤u kawantug' u tualagẹ̆ ene, ia̤ nitatan sịre apan
dingangku e, mase ia̤ nidating u Damascus e.
12 Kutẹû pia̤ i anu sĕ̆mbaụ, arengeh i Ananîas, tau
ma̤takụ Mawu Ruata e tuhụ toratẹ̆ e, r. pia̤ sasahidi
13 mapia wọu patikụ tau Jehudi ma̤tana̤ sene e, * rimĕ̆nta
soḷong anuku kụ nẹbera, rụdarisị su tĕ̆ngoku: Saul!
ana̤usĕ̆mbaụ! kariadîe maka̤silo ka̤pia! Enê, ia̤ nakara-
14 ḷingarâẹ si sie. * Tangû i sie nẹbera: Duatan manga
iupung i kitẹ e nanantun kau u iapakasinka̤ kapuluneh
e, r. makasilo si Maadilẹ̆ e r. makaringihẹ̆ tingihẹ̆ bọu
15 raḷungu mohongeh; * u i kau e kai makoa̤ sahidineh
su tĕ̆ngon patikụ taumata, sahidin apan kinasilonuh r.
16 kinaringihuh e. * Tangû, kai relain ma̤hẹ̆do unû? Pẹ̆-
bua̤e! kụ pakiurung d. pakiuhas' u rosanuh e, ka̤kuine
arengeh!
17 Enê, pia̤ ia̤ sen nasuḷe su Jerûsalem e, kụ mĕ̆kẹ̆kaḷio-
maneng su raḷung u kabah e, ia̤ kai nihombangeng, u

18 kaḷawọu ḷahĕngangku e kai nẹ̆gaghaḷisa, * kụ iạ nakasilo
si Sie, i Sie kạberane si siạ: Pẹ̆sasahawụko kụ panĕntang
u Jerûsalem e pakaḷighạ! u i sire tawe mĕmpanarimạ
19 sasahidinuh wọu Iạ e. * Enê iạ nẹ̆bera: I sire masinkạ
u watangeng, Mawu! u iạ nạun mạnahunkụ d. mẹ̆gĕng-
geserẹ̆ su raḷung u synagoge e apan mạngimang si kau
20 e, * r. masinkạ, u piạ i sire mapạtẹ̆dọ dahan Stêphanus,
sahidinuh e, iạ maḷain dụdarisị su piạu e', kụ mạnodẹ
u raḷuasẹ̆ku e, r. mẹdĕndesọ pakeang i sire mĕmpạmate
21 si sie e. * Kutẹu i Sie nĕhengetang si siạ: Dâkọe! u i
kau kai takụ irolohẹ̆ soḷong marau, soḷong tau kafir e.
22 Enê i sire rimaringihẹ̆ si sie sarang bawera ene,
wọue' i sire nĕmpẹ̆bansagẹ̆ ankûng: Apakatadise wọu
wowondunia e, taumata kerene! u i sie tawe harusẹ̆
23 mẹ̆biahẹ̆. * Tangû sarâeng i sire mĕnkate mĕmpĕbẹ̆ban-
sagẹ̆ kerene, r. nĕmpĕndĕmmẹ u pakeang i sire, r. nĕm-
24 pangaes'u awuḷẹ̆ su kinoâng e, * utê tĕmbonang u sĕhiwu
e mĕnkatewe nẹ̆parenta nakisûẹ̆ i sie su kota e, r. nang-
oro, u i sie pakịbaḷôi piạ pĕnggaghesere, mẹ̆deạu i sie
makakasinkạ mĕnsang kai unûe i sie iwẹ̆bansageng i sire
25 kerene. * Enê, piạ i sire mĕlẹ̆hapusen sie su rihi e, i
Paulus nẹ̆bera su tĕmbonang-u-mahasụ dụdarisi sene e:
I kamene wotonge wue mĕnggeserẹ̆ tau Roma haḷẹ̆eh
26 wodaḷain tanịsẹ̆suiang d. i sie tanịhukung? * Sarang
tĕmbonang-u-mahasụ e nakaringihẹ̆ ene, i sie nakoạ so-
ḷong tĕmbonang-u-sĕhiwu e, kụ nauḷị u ene r. nẹ̆bera:
27 Haḷẹ̆be kereapa, 'koatenguh e? kai tau Roma, tau ene! *
Enê tĕmbonang-u-sĕhiwu e tanaẹ soḷong anun Paulus e
kụ nẹ̆bera: Pauḷịko siạ: tau Roma i kau e? Tangû i
28 sie nẹ̆bera u: Ore. * Tĕmbonang-u-sĕhiwu e simimbang:
Takụ niwĕlliang u roitẹ̆ makẹ̆pa-kẹ̆paḷẹ̆, tuḷid' u borgor
u Roma e. Ankûngben Paulus utê: Iạ utê kawe pina-
29 hanạ borgor u Roma. * Enê i sie mĕnkatewe pinĕllọ i
sire nạun apạmanti si sie e, r. tĕmbonang-u-sĕhiwu e
natakụ ḷai, sarang nakaringihẹ̆, u kai tau Roma, kụ i
sie kawe nakihapus' i sie.
30 Su sĕnkariọĕllone utê, mapulûe masinkạ ma-
tĕngadẹ̆, mĕnsang tau Jehudi e kai mạngĕnsil' u apa si

sie, i sie nakilukan sie r. nĕparenta, u tĕmbonang u imâm d. raad'ewe sĕmbau e pakasue apĕtĕtampung; ku i sie napalintu i Paulus e, ku napararisi i sie su tĕngon sire.

FATSAL XXIII.

1 Enê i Paulus e, mamandâe raad e, nĕbera: Manga
ese anausĕmbau! Sarang sahĕllo ini e ia mĕnkawe ruda-
leng u naung pia kasinkae mapia-pia su tĕngon Mawu
2 Ruata e. * Enê imâm-marange, i Ananîas e, nangorôe
si sire rudarisi su masanggid' i Paulus e, u apamĕpelĕ
3 mohongeh. * Tangû i Paulus e nĕbera si sie: Mawu
Ruata e mamalo si kau, rarĕndung nilaburang u ma-
wira! I kau e maiang mĕdeau mĕhukung u ia ituhu su
toratĕ e, kuteu kawe manomahĕ toratĕ e, sarangbe ma-
4 ngoro makipalo si sia e? * Enê i sire rudarisi sene e nĕm-
pĕbera: I kau kai mĕbĕbera imâm-marange u Mawu
5 Ruata e? * Kuteu i Paulus e nĕbera : Ia bĕga wue naûn,
manga anausĕmbau! u i sie kawe imâm-marange; u kawe
pia binohe: Kumbahangbe mĕbera ralaki bou
tĕmbonang u umatĕ sĕndinganenguh e.
6 Enê sarangbe i Paulus masinka, u sĕngga kai
Sadduki, sĕngga utê Farisi, i sie nĕbera su raad e:
Manga ese anausĕmbau! ia kai tau Farisi ana u Farisi;
kai ualingu pĕlaharapĕ e r. pĕbawangung u taumata nate
7 e ia niĕntudĕ su tĕngon hukumang! * Enê sarangu i
sie nĕberan ene, tangu piae pĕdararendehĕ su taloaran
tau Farisi r. Sadduki e, ku taumata sĕnkomolang e
8 napahia duan kapĕndangeng. * U ankûng u Sadduki e,
tawe pĕbawangung u taumata nate r. tawe melaikat d.
9 tawe roch; arawe su tau Farisi e ene ilĕaku kĕbi. *
Tangu piae pĕbawansagĕ masaria, ku tau Farisi masa-
sinka u winohe e piau nĕmpĕbua dimendehĕ, ankûng:
Tawe dalaki kinahombangeng i kami su tau ĕndai e;
ku kereu manga pia roch arau melaikat nĕbisara si sie
10 utê? * Tangû sarang pĕdararendehĕ e kai sauneng, tĕm-
bonang-u-sĕhiwu e nataku, u i Paulus e kai 'pĕbawo-

ḷengang i sire sarang masasawụ pẹsĕnkorọ, kụ i sie nĕ-
parenta napaḷintụ u mẹsasekẹ e niapangaḷạ i sie wọu
taḷoaran sire r. niapangĕntud' i sie soḷong daḷung u kota
11 e. * Su sĕnkahĕbine utê Mawu e rimĕnta su anuneh kụ
nĕbera: Pakaraḷoahĕ, naunguh! u kerẹewe i kau nĕsahidin
Iạ su Jerûsalem, kerene i kau harusĕ lai mẹsahidi su Roma.
12 Sarang namaḷukadĕ, tangû tau Jehudi e nĕmpĕ-
tampung nẹdarodato, kụ i sire nĕmpangane watangeng,
kạberane u i sire tawe kumâng d. tawe manginung i
13 sire ren tanakạpate si Paulus e. * Limembon ĕpạupuḷo
14 su kataune, i sire nĕmpẹsalu kerene e. * Kụ i sire nakoạ
soḷong anun manga imâm-ḷabọ d. maghaghurang e, kụ
nĕmpĕbera: I kami e nẹgaghighilĕ piạ saluneh, u tawe
mĕmpangidop'u manga apa sarang bọu nakapate si Paulus
15 e. * Tangû i kamene r. raad e papakasinkạko su tĕm-
bonang-u-sĕhiwu e, u i kamene kai makiẹnnaẹ i sie so-
ḷong anun kamene, mẹdeạu haḷẹeh e ren 'sẹsuiang i kamene
limembon kapiane; i kami e utê *sen* diahi mamate si
16 sie ren tanididating i kamene. * Kaî, sarang anạ u wa-
winen Paulus e nạkaringih' u akaḷĕ ene, i sie natarai
17 soḷong kota e, kụ nauḷi si Paulus e. * Enê i Paulus e
kimui manga tĕmbonang-u-mahasụ e sĕmbaụ, kụ nẹbera:
Ahạko soḷong anun tĕmbonang-u-sĕhiwu e, umbaseng
18 ĕndaung e, u i sie kai piạ apa ihabarĕ si sie. * Enê
tĕmbonang-u-mahasụ e namaringang i sie, kụ nangĕntud'i
sie soḷong anun tĕmbonang-u-sĕhiwu e, kụ nẹbera: I
Paulus, tau mạtatahunkụ e kimuin iạ soḷong anuneh,
kụ nẹdorong si siạ u apạngĕntud'u umbaseng ĕndaung
19 e soḷong anunuh, watụu kai piạ apa iuḷieh si kau. * Enê
tĕmbonang-u-sĕhiwu e nangumpaedĕ limaneh, kụ nama-
ringang i sie nameho kadidị bọu ene, mase nakiwaḷo:
20 Kai apa, habaruh si siạ e? * Tangû i sie nẹbera: Tau
Jehudi e kai nĕmpĕgaghighilĕ mẹdorong si kau, u apĕ-
lẹlintụ i Paulus soḷong raad e riọĕllo, mĕlle u raad e
21 kai sauneng mananẹsui haḷẹeh e. * I kau utê abe pahi-
mang si sire; u i sie kai 'tinggateng i sire limembon
ẹpạupuḷon katau kakĕpaḷeh, esẹ nĕmpẹsalu u tawe ku-
mâng d. tawe manginung, i sire ren tanakạpate si sie

e; ku îni i sire sen nariahi, kate mạhẹ̆do kakirenuh.
22 Enê tĕmbonang-u-sĕhiwu e napakapuḷẹ u umbaseng e
piạ parentaneh, u abe apạuḷị su sarang sĕnkatau, u i
23 sie napakasinkạ u ene si sie. * Masê i sie kimui tĕm-
bonang-u-mahasụ e ruan katau kụ nẹ̆bera: Pĕndiahikon
mẹ̆saseke̩ duahasụ su kataune, apakariahi roken orasẹ̆
kasioneh su hẹ̆bi e, iapakakoạ soḷong Cesarea, r. su-
masake kawaḷo pitunpuḷon katau, r. mamamitị duahasụ
24 su kataune; * r. pakiriahielaîn binatang piranbaụ ipaki-
sakêi si Paulus e, mẹ̆deạu maĕntudẹ̆ tạ hombangeh raḷaị
su anun Governôr i Felix e.
25 Kụ i sie namohẹ u suratẹ̆ bawaḷoneh kereini: *
26 I Clâudius Lŷsias su Governôr makawasa, i Felix; ka-
27 papia! * Tau ene nisamẹ u tau Jehudi e, kụ sen 'pẹ̆pa-
têng i sire, piạ iạ dimĕntan mẹ̆saseke̩, kụ nĕlẹ̆sọ i sie
wọu ḷiman sire, sarangu iạ kai nakaringihẹ̆ u i sie kai
28 tau Roma. * Kụ mapulûe masinkạ, mĕnsang i sire mạ-
ngĕnsil' u apa si sie, iạ e nangĕntud' i sie soḷong tĕngon
29 komoḷang u mĕlahukung e, * kutẹu nakahombang, u
kai 'lẹ̆ĕnsilang u haḷẹ̆ u torat' i sire ipĕdẹ̆darendehẹ̆, kaî
tawẹ aduhang u saḷagẹ̆ harusẹ̆ sigẹ̆sakeng u papate arau
30 ḷahapusẹ̆. * Tangû sarangu iạ kai nihabareng, u tau ene
kai 'tinggateng 'patêng, tangû iạ mẹ̆sẹ̆sasahawụ maki-
ĕntud' i sie soḷong anunuh; ringangu iạ nẹ̆parenta ḷai
su mangangaduhang e, u apạuḷị u kalâk' i sire e su
tĕngonuh.
31 Tangû manga mẹ̆saseke̩ e nĕmpangaḷạ si Paulus
e, kerẹewe niparenta si sire, kụ nĕmpangĕntud' i sie
32 hẹ̆bi sarang Antîpatris; * sĕnkariọĕllone utê i sire nĕm-
pẹ̆suḷe, kụ i sie kate nipakiĕntudẹ̆ su apan mạiang su
33 kawaḷo e. * Enê, i sire ene, narĕnta su Cesarêa e,
nanẹ̆gon suratẹ̆ su Ghantin-Kaîtsar e, r. napararisịlaîn
34 Paulus e su tĕngoneh. * Tangû, wọu nẹ̆basan suratẹ̆ e, i
sie ene nakiwaḷo, mĕnsang bọu provincia sude, i sie;
35 kutẹu sarang nakaringihẹ̆, u wọu Cilîcia, * i sie nẹ̆bera:
Iạ mananẹ̆sui haḷẹ̆uh e mạeng i sire mạngaduhang i kau
e narĕntâe lai. Mase i sie nẹ̆parenta, u i sie pakịhapâi
su waḷe-lawọ i Herôdes e.

FATSAL XXIV.

1 Samurin lima ĕllo imâm-marangẹ i Ananias e narẹ̆-
sungke *lai* ringangu maghaghurang e r. tau tahawera
arengeh i Tertûllus, kụ i sire nĕmpauḷị u apan aduhang
2 i sire ipạngalâkẹ̆ si Paulus e su Governôr e. * Sarang i
sie sen nikuiang, i Tertûllus e nanẹ̆tạe nangaduhang i
3 sie, waweraneh: * Uaḷing i kau e, Felix makawasa! i
kami e lụḷuas' u pĕdarame maraḷung, d. kapandenuh e
nakapia haḷẹ̆ pira-pira su anun umatẹ̆ ini e, kụ ene
ilẹ̆akun kami su patikụ tampạ d. sidutu, piạ tarimakasẹ
4 i kami masaria. * Kaî, mẹ̆deạu iạ semben tawe mẹ̆dĕngụ
i kau, iạ mĕdẹ̆dorong si kau, u i kau raringihẹ̆ko ma-
5 ḷighạ si kami e tuhụ su kapian naungub e. * I kami
e tangû kai nakahombang, u tau ĕndaị e kai sahindạ
mạminasa, r. kai taumata mapĕgẹ̆golang u patikụ tau
Jehudi su kaguwạu dunia e, r. kai mangangahạ apan
6 taumata tụtoḷe tĕntiron tau Nâzareth e, * taumata ḷai
sarang nanaḷukạ nĕhinakang kabah e. Tangu nihẹ̆gon
7 kami, kụ sen ilẹ̆hukung i kami tuhụ torat' i kami e, *
kaî tĕmbonang-u-sĕhiwu i Lŷsias e kai n'ontoḷẹ̆ kụ na-
ngaḷạ i sie ringangu kawasa wọu raḷung u ḷiman kami
8 e, * r. nẹ̆parenta su taumata mạngaduhang i sie e, u
apạĕnsaẹ soḷong anunuh. Tangu îni i kau pananẹ̆suin
kakiwaḷo si sie, kụ i kau makaringihẹ̆ si sie kaḷawọu
9 sabarang ilẹ̆ĕnsil' i kami si sie e. * Tau Jehudi e tangû
maḷain nasue timamba su pangangaduhang e, kạpẹ̆berane,
u man kerene.
10 I Paulus e tangû, wọeten nikalapêng u Gover-
nôr e u apĕbẹ̆bera, simimbangke: Sarangu iạ masinkạ,
u i kau mĕnkai sen pira-pira su taunge karĕngụeh hukung
u umatẹ̆ ini e, ute mĕnkai piạ naungku maḷoahẹ̆ iạ tu-
11 matawang perkaraku e. * Kerẹewe i kau makasẹ̆sui, kai
wuhûe roken ĕnaẹ mapuḷo-dua ĕllo, iạ narĕnta su Jerû-
12 salem e u mẹ̆kaḷiomaneng e. * Kụ i sire tawe nakahombang
si siạ mĕbẹ̆bisaran manga sĕnkatau su raḷung u kabah
e, r. tawe lai nakaĕbạ si siạ mapẹ̆kẹ̆kaḷiwowong u tau-

mata e, walậewe su apan synagoge e, walậewe su soa
13 e; * d. i sire tawe lai makatodẹ, u mamben tĕngadẹ̆,
14 apan ĕndaị ilẹ̆ĕnsil' i sire si siạ e. * Kaî, iạ mạngaku
si kau, u iạ mẹ̆tẹ̆tahamawu Ruatan manga iupungku e
mĕbẹ̆batụ daḷeng isẹ̆sĕbạ i sire secta e, kạpangimange
patikụ apan mạbawohẹ su toratẹ̆ e r. su *winohẹ* u manga
15 nabi e, * r. piạ harapẹ̆ku su Mawu Ruata e, mẹ̆suḷung-
kewe laî i sire ĕndaị e, u hẹ̆don piạ pĕbawangung u
16 maḷaadilẹ̆ d. raraḷakị. * Hakịewelaîn iạ mẹ̆tẹ̆tatẹ̆tehẹ̆ mĕ-
bẹ̆biahẹ̆ piạ kasinkạ-u-naung tamananĕnkuḷẹ̆ si siạ su
17 tĕngon Mawu Ruata e r. su tĕngon taumata e. * Samu-
rin pira-piran taung tangû iạ kai rimĕnta mangĕntud'u
tataḷĕntụ su manga tambawanuaku e, r. mangĕntud' u
18 sasĕmba. * Kutẹû, piạ iạ sen bọu nanusi watangeng,
kụ mĕlẹ̆haḷẹ̆e su raḷungu kabah e, iạ kinahombangeng
u tau Jehudi wọu Asia piran katau, *kaî* waḷinewe ri-
19 ngangu taumata ḷawọ, arau piạ ganohạeh. * I sire ene
kawe harusẹ̆ êne sini su tĕngonuh kụ mangaduhang u
iạ, kereu i sire masinkạ u manga apa ikapangaduhang
20 si siạ. * Arau i sire ĕndaị e pauḷị, mĕnsang saḷagẹ̆ kere-
apa kinahombangeng i sire si siạ piạ iạ dụdarisị su tĕ-
21 ngon raad e, * su ḷikud' u aramanung bawera sĕnka-
mohong, takụ niwohang su taḷoaran sire u: Kai uaḷingu
haḷẹ̆ u pĕbawangung u taumata nate e iạ niĕntudẹ̆ su
tĕngon hukumang i kamẹne sahĕllo ini!
22 I Felix e tangû — i sie masinkạ u raḷeng u
Mawu e mapia — napakaĕnnạ perkara ene, kụ nẹ̆bera:
Iạ mananẹ̆sui haḷẹ̆ i kamene kamageng tĕmbonang-u-
23 sĕhiwu i Ḷŷsias e naĕnsaẹ soḷong îni; * r. i sie nẹ̆pa-
renta su tĕmbonang-u-mahasụ e, u i Paulus e pakịpaedẹ̆
su tahunkụ, kaî pakạhâng bue, pẹ̆kakoạ si sie e, mase
u i sie abe pametọ manga anạusĕnkatauneh e sarang
sĕmbaụ, kamageng mĕmpẹ̆tahamawu si sie.
24 Samurin piran ĕllo i Felix e rimĕnta, i rĕduan kapa-
pûngeh i Drusilla, tau Jehudi, kụ nakiaḷạ i Paulus e,
kụ dimaringihẹ̆ si sie mauḷị u pangangimang si Christus
25 e. * Kaî, sarang i sie nĕbisaran kaadilẹ̆ d. pĕbawiahẹ̆
maamumang d. hukumang su dunia 'mahi sĕmbaụ e, i

Felix e kai nataku̧, ku̧ simimbang: Dako̧e soho̧, sĕnsuļe
ini! kereu ia̧ makahombang temponeh mapia, ia̧ makiaļa̧
26 i kau. * I sie kai lai mĕlḝharapḝ, u i Paulus e mḝgĕlli̧
u roitḝ si sie; hakiȩwen i sie mĕnkai masau makiaļa̧ i
27 sie r. mḝbḝbisaran sie. * Kaî, naļiun duan taung i Felix
e niawengang i Porcius Festus; ku̧, pia̧e kapuluneh mḝ-
tatahino su naung u tau Jehudi e, i sie namalan Paulus
e su tahunku̧.

FATSAL XXV.

1 I Festus e tangû, narĕnta su wanua ene, natarai̧ so-
2 ļong Jerûsalem, samurin tĕllu ĕllo. * Enê manga imâm-
ļabo̧ d. kararangetang u tau Jehudi e nĕmpangaduhang
3 i Paulus e si sie, ku̧ nĕmpḝdorong si sie, * u apa̧nodȩ
u kapian-naung si sire, ku̧ apakia̧ļa̧ i sie soļong Jerû-
salem e; i sire utê nḝkakire mḝtingga̧ mamate si sie su
4 raraļengang e. * I Festus e utê simimbang, u i Paulus
e kawe ma̧tatahunku̧ su Cesarea, ku̧ i sie ligha̧ *ļaî* tanaȩ
5 soļong ene. * Ankûngeh: Manga tĕmbonang i kamene
tanaȩ lai hô, ku̧ pangaduhang u tau ene, kereu pia̧ sa-
ļagḝ suraļungeh.
6 Bo̧u natana̧ su soan sire man tumba̧u manga
uaļu arau mapuļo ĕllo, i sie nasasaȩ soļong Cesarêa, ku̧
sĕnkario̧ĕllone i sie naiang su kaderan mĕlahukung e,
7 ku̧ nḝparenta nakiaļa̧ i Paulus e soļong tĕngoneh. * Enê
sĕnkarĕntaneh, tau Jehudi nahundĕnta wo̧u Jerûsalem e
mĕnkatewe nĕmpĕliwung si sie, ku̧ nĕmpangaduhang u
kalâkḝ ļawo̧ d. mawawĕha̧ si sie, kalâkḝbe tawe nika-
8 todȩ i sire u tĕngadḝ, * sarangbe i Paulus e nanodȩ su
sasimbangeh e, u i sie tawe nḝsaļagḝ, balâ̧ewe su toratḝ
9 e, walâ̧ewe su kabah e, walâ̧ewe su kaîtsar e. * I Fes-
tus e utê, mapulû̧e mḝtatahino su tau Jehudi e, simim-
bang si Paulus e, ankûng: I kau mapulu tarai̧ soļong
Jerûsalem, ku̧ makihukung i kau sene su tĕngoku su
10 kaļawo̧u aduhang ene? * Kaî i Paulus e nḝbera: Ia̧ kai
ru̧darisi̧ su tĕngon kadera pĕlahukumang u kaîtsar e,
ku̧ kai sêne, ia̧ harusḝ ihukung. Ia̧ tawe nḝsaļagḝ su tau

11 Jehudi e, kerẹewe lai i kau masinkạ mapia-pia. * Kereu
iạ nẹ̆saļa, arau nẹ̆koạ manga apa harusẹ̆ ’sigẹ̆sakeng u
papate, iạ tawe kai madiri mate; kaî kereu tawẹu tĕ-
ngadẹ̆, apan ilẹ̆ĕnsil’ i sire ĕndai si siạ e, ute iạ tawe
ikasarakang u sarang sĕnkatau si sire. Iạ makịhukung
12 su kaîtsar e. * Tangû, wọu nẹ̆bisaran mananẹ̆guneh e,
i Festus e simimbang: I kau nẹ̆kui su kaîtsar e, i kau
iapatanaẹ soļong anun kaîtsar e.
13 Enê naļiun pira ĕllo i ratu Agrippa rĕduan Bernîce
nĕmpẹ̆dĕnta soļong Cesarêa mĕmpẹ̆beran saļamatẹ̆-dimĕnta
14 si Festus e. * Tangû piạ i rĕdua senệe arẹ̆gan pira ĕllo
karĕnguẹh, i Festus e nẹ̆bẹ̆ken haļẹ̆ i Paulus e su ratu
e, waweraneh: Piạ tau sĕmbaụ nitĕntang i Felix mạta-
15 tahunkụ; * tau ene, piạ iạ su Jerûsalem nạûn, niaduhang
u manga tĕmbonang u imâm e r. maghaghurang u tau
16 Jehudi e, kụ i sire makịputus’ u hukumangeh e. * Iạ
e simimbang si sire, u tau Roma e tawẹ narang i sire
manarakang u taumata sĕmbaụ den tanịapĕtẹ̆tĕngon tau-
mata mĕmpạngaduhang e, r. ren tanakạdeạ ļoaheh tuma-
17 tawang haļẹ̆eh. * Lẹ̆pasewe i sire narĕnta sini, iạ sĕn-
kariọĕllone mĕnkatewe naiang su kaderan mĕlahukung e,
18 kụ nẹ̆parenta nakiaļạ u tau e. * Kaî, taumata mĕmpạ-
ngaduhang nĕmpẹ̆tĕngo e tawe nĕmpangĕnsil’ u manga
19 apa nạun takụ itẹ̆tikạ, * kaîso nakapẹ̆sẹ̆dụ si sire e kai
pĕdararendeh’ u haļẹ̆ u agaman sire r. haļẹ̆ u tau arengeh
i Jesus, tau sen nate, kutẹu ankûng i Paulus e u
20 wiahẹ̆. * Tangû sarậeng iạ bẹ̆gậe, mĕnsang kai ’sẹ̆suîang
kereapa, haļẹ̆ ene, iạ nẹ̆bera, mĕnsang i sie mapulu so-
ļong Jerûsalem, kụ makihukung su kaļawọu sabarang
21 ene e sêne. * Kaî, sarang i Paulus e kai nẹ̆kui su areng
u kaîtsar e, mẹ̆deạu haļẹ̆eh hẹ̆don iapakasinkạ su kaîtsar
e, iạ nẹ̆parenta u pakịpaedẹ̆ su tahunkụ, sarang i sie
22 takụ ipakiĕntudẹ̆ soļong anun Augustus e. * Enê i Agrippa
e nẹ̆bera si Festus e: Iạ kai mapulu rumaringihẹ̆ tau
ene. Diọĕllo, ankûngeh, i kau makaringihẹ̆ si sie.
23 Sĕnkariọĕllone tangû, sarậeng i Agrippa rĕduan Bernice
sen dimĕnta, piạ kawantugeh masaria, kụ sen simûẹ̆ su
kamarẹ̆ dararingihang taumata piạ gẹ̆gutan sire e, ri-

ngangu manga tĕmbonang-u-sĕhiwu e r. kararangetang u
taumata su soa ene, tangû i Paulus e ĕndaịe lai nia-
24 pasûẹ̆, nituhu̧ su parentan Festus e. * Kụ i Festus e
nẹ̆bera: Datu Agrippa! d. i kamene esẹ patikụ apan sini
ringang i kami e! E ĕndaị, i kamene makạsilôe tau
nipẹ̆bisaran kaḷawọu tau Jehudi su Jerûsalem d. sini e
si siạ, i sire man kạpẹ̆bansage, u i sie sen ta harusẹ̆
25 mẹ̆biahẹ̆. * Kaî, sarangu iạ kawe nakahombang, u i sie
tawe nẹ̆saḷag' u kakanoạ harusẹ̆ 'sigẹ̆sakeng u papate,
mase i sie kawe lai nẹ̆bera u makịhukung sie Augustus
26 e, utê iạ nẹ̆putus' u makiĕntud' i sie. * Kaihô tawẹu
apa natuntụ, takụ iwohẹ su Mawu e, hakịu i sie takụ
nipakiĕntudẹ̆ su tĕngon kamene, lembone su tĕngonuh,
ratu Agrippa! mẹ̆deạu iạ piạu iwohẹ, samurin panana-
27 nẹ̆sui haḷẹ̆eh e. * U su pĕndangku e kawe kakanoạ u
taumata tạ naungeh, makitondan taumata mạtatahunkụ,
kụ tawe ringangu mapakasinkạ u ḷaaduhang ipạngalâkẹ̆
si sie e.

FATSAL XXVI.

1 Tangû i Agrippa nẹ̆berậe si Paulus e: I kau e iwẹ̆bala
sumimbang tumatawang batangeng. Enê i Paulus e na-
2 nogoren limaneh kụ simimbang kerei': * Su pĕndangku
e, ratu Agrippa! untung bue si siạ, u iạ sahĕllo ini
wotonge sumimbang su tĕngonuh su kaḷawọu sabarang
3 ilẹ̆ĕnsil' u tau Jehudi si siạ e, * watụu i kau masinkạ
mapia-pia kaḷawọu tundun tau Jehudi e r. haḷẹ̆ u aga-
man sire makapẹ̆dẹ̆darendehẹ̆ e. Tangû iạ mĕdẹ̆dorong si
kau, raringihẹ̆ben naun manandu si siạ e.
4 Pĕbawiahẹ̆ku roken iạ den dariọ e, tau Jehudi e ma-
sinkạ u ene kẹ̆bị, sarangbe nạun su taḷoaran tamba-
5 umatẹ̆ku, r. nạun su soan Jerûsalem e roken bọu tẹ̆tạeh; *
i sire masinkạ doken marĕngụ-dĕngụ, kereu i sire ma-
pulu mẹ̆sahidi, u pĕbawiahẹ̆ku e nạun pĕbawiah' u tau
Farisi itẹ̆tuhụ su *tĕntiron* kahẹ̆gisang u sectan agaman
6 kitẹ e. * Kụ îni e iạ kai ilẹ̆hukung uaḷingu pangangum-
bala su kẹ̆do niriandin Mawu Ruata e su manga iupung

7 e, * kẹ̆doe ilẹ̆harapeng u asaḷ' i kami mapuḷo-dua e u
karatingang i sire kapẹ̆tahamawune maghising su Mawu
Ruata e ĕllo r. hẹ̆bi. Kai uaḷingu pĕlaharapẹ̆ ene, mawu
8 ratu! iạ ilẹ̆ĕnsilang u tau Jehudi e. * Kereapa wue, su
pĕndang i kamene, kai apa i kamene tamakapahimang u
9 kahĕngang, u Mawu Ruata mạmiahẹ̆ taumata nate? * Iạ
e tangû, sunaungku nạûn iạ kai harusẹ̆ sumekẹ areng i
10 Jesus tau Nâzareth e matẹ̆dụ; * kụ iạ nẹ̆koạ kerê' su
Jerûsalem e, kụ iạ nanahunkụ u masasusi e makẹ̆paḷẹ̆,
bọeten nakatarimạ kawasa mẹ̆koạ kerene e wọu manga
imâm-ḷabọ e; kụ 'mageng i sire 'patêng, ute ene mạ-
11 tuhụ ḷai su kapuluku; * kụ su apan synagoge e masau
iạ mamahang si sire nạûn, d. iạ mạnihasa si sire mĕho-
datẹ̆; kahian katẹ̆dụ u pĕndaributuku si sire e, i sire
12 hakịu takụ bẹ̆bawatukang sarang soan banua waḷine. *
Kerene iạ nakoạ ḷai sọḷong Damascus, piạ kawasa r.
13 parenta wọu manga tĕmbonang u imâm e. * Kutẹu su
raraḷengang e, mawu ratu! ĕllo marangẹ iạ nakasilo tua-
lagẹ̆ namaḷiu sĕnnang u matang-ĕllo e, ĕnnaẹ natuahẹ̆
bọu ḷangị e, nĕliwung si siạ d. si sire rụdaḷeng dingang-
14 ku e. * Piạ i kami nasue nĕnkasumagẹ̆ su ĕntana e,
iạ nakaringihẹ̆ tingihẹ̆ nẹ̆bera si siạ su weran Ibrani e:
Saul! Saul! kai unûe i kau mạmamatụ si Siạ? Mamben
15 makẹ̆tị si kau mamakelẹ̆ sasusụ e! * Tangû iạ nẹ̆berâe:
Kai i sai, i kau, Mawu? Kutẹu Mawu e nẹ̆bera: I
16 Jesus bẹ̆bawatukanguh e. * Kaî pẹ̆pẹ̆tịe kụ darisị, u Iạ
kai simĕhang si kau mẹ̆deạu i kau Takụ 'koateng mẹ̆ta-
tahamawu r. sahidin apan kinasilonuh e, r. apan hẹ̆don
17 Takụ iapasilo si kau e wọu Iạ e, * Iạ kạpĕliune si kau
wọu umatẹ̆ Israel e r. wọu tau kafir Takụ 'pĕndọlohang
18 i kau e, * mẹ̆deạu mapakahengẹ u matan sire, tadeạu
i sire mĕmpẹ̆bihu wọu marĕndung e sọḷong matualagẹ̆ e,
r. mĕmpẹ̆baḷị bọu raḷung u kawasan setang e sọḷong anun
Mawu Ruata e, mẹ̆deạu makaraẹ ampung u rosa e r.
pusakạ sutaḷoaran taumata sinusi e, makaraẹ u pangang-
imang si Siạ e.
19 Hakịu iạ e, ratu Agrippa! tawe limawang pẹ̆-
20 tatĕnkasilo wọu Sorga ene, * kaiso nauḷị humotong si

sire su Damascus e, mase wọue' si sire su Jerûsalem e
r. su kaguwạu wanuan Judea e r. su tau kafir e, u kai
apạmâḷuin kapulun naung i sire, kụ apĕtẹ̆tobatẹ̆ soḷong
anun Mawu Ruata e, kạkoạe munara mẹ̆tẹ̆tataḷahinon
21 pẹ̆tatobatẹ̆ e. * Kai êne nakapĕhẹ̆go tau Jehudi e si siạ
22 su raḷung u kabah e, r. makạpamate si sire si siạ e. *
Nakahombang tuḷumang bọu Mawu Ruata e utê, iạ
sarang sahĕllo ini mĕnkai rụdarisị mẹ̆sẹ̆sahidi su tĕngon
dadiọ d. masasĕllahẹ̆, man tumbạu mĕlẹ̆habar' u apan
niuḷị u manga nabi e r. niuḷị i Musa e, u hẹ̆don ma-
23 riadi, * mangaḷeneh, u Christus e kai mẹ̆tatahang sun-
sara, masê, nẹ̆bangungke kakaḷomonângeh wọu taḷoaran
taumata nate e, mĕhabar' u tualagẹ̆ e su umatẹ̆ *Israel*
e r. su tau kafir e.
24 Sarậeng i sie kai nẹ̆beran ene, isẹ̆simbang itẹ̆-
tatawang batangeng e, tangû i Festus e nẹ̆beran tingihẹ̆
maihạ: I kau kai pulu, Paulus! kapandenuh masaria e
25 makapẹ̆pẹ̆pulu si kau. * Kaî i sie nẹ̆bera: Iạ baḷinewe
pulu, Festus makawasa! kaiso iạ kai mĕbẹ̆bera waweran
26 katĕngadẹ̆ d. naung matilang. * Datu e masinkạben ka-
ḷawọu sabarang ene, hakịewen iạ mĕbẹ̆bisaran naung ma-
ḷoahẹ̆ si sie; u su imangku e tawẹu sarang sĕmbaụ taki-
naringiheh, *kaiso man* sinkạeh kẹ̆bị, u waḷinewe nariadi
27 su wĕllẹeh. * I kau mạhimang manga nabi e, ratu Agrippa?
28 Iạ masinkạ u i kau mạngimang si sire. * Enê i Agrippa
nẹ̆berậe si Paulus e: I kau e maḷighạ makapahimang si
29 siạ makoạ tau Sahani! * I Paulus nẹ̆berậe: Iạ mẹ̆kẹ̆kari-
mang su Mawu Ruata e, u walậewe maḷighạ arau hẹ̆don
marĕngụ, tawe tumbạu i kau, kaîso kẹ̆bị apan makạ-
dingihẹ̆ si siạ sahĕllo ini e, mĕnkakoạ taumata mẹ̆suḷung
u iạ e, katewê tawẹ lahapuseh kereini.
30 Tangû ratu e nẹ̆buạe, r. Governor e, r. i Bernice,
31 r. apan mạiang dingang i sire e; * masê i sire nĕm-
pameho wọu ene, kụ nahumbisara unkûng: Taumata ene
tawe mẹ̆kakoạ apa sarang sĕmbaụ harusẹ̆ 'sigẹ̆sakeng ụ
32 papate arau tahunkụ. * Dingangu i Agrippa nẹ̆bera si
Festus e: Tau ene ankêng botongewe ipĕllọ, kereu tawe
nẹ̆kui su kaîtsar e.

FATSAL XXVII.

1 Tangû, sarạenten naputusẹ̆, u i kami sumenggọ soļong
Itâlia, utê i Paulus dingangu taumata ļai mạtatahunkụ
piran katau nisarakangke su tĕmbonang-u-sĕhasụ sĕmbaụ,
arengeh i Julius, bọu wuntuang u soldatu isẹsĕbạ cohors
2 u Augustus e. * Tangû i kami simake su kapaļ' u tau
Adramŷttium mạkoạ soļong manga soa su ruruhang u
Asia e, wọue' i kami nẹ̆buạ: i kamin Aristârchus, tau
3 Macedônia wọu *soan* Thessalonîka e. * Sĕnkariọĕllone
tangû i kami e timuļi su Sidon, kụ i Julius e mapia
mẹ̆koạ si Paulus e, kụ namalan sie niapakakoạ soļong
4 manga hapị e, mẹ̆deạu 'paduļiang i sire. * Nẹ̆buạ bọu
êne, i kami rimuruhẹ̆ *tahanusan* Cŷpros e, watụu anging
5 e kai mạnomahẹ̆. * Masê i kami niharan sasị u Cilîcia
r. Pamphŷlia e kụ nirating u *soan* Mŷra su wanuan Lŷcia
6 e. * Sene tĕmbonang-u-mahasụ e nakahombang kapaļẹ̆
bọu Aexandrîa mạkoạ soļong Itâlia, kụ i sie napangaļing
7 i kami soļong kapaļẹ̆ ene. * Arẹ̆gan pira ĕllo i kami
mĕnkai maļongge tumondo e, kụ kate sarang tẹ̆tehẹ̆ nidating
u ļanteh' u Cnidos e; tangû, sarangu i kami tawe nakatuļi
kareạu anging mạnomahẹ̆ e, i kami mĕnkatewe rimu-
ruhẹ̆ tahanusan Creta e, su sĕmbẹ̆kaneh timuhẹ̆ e, sinahen
8 *tonggen* Salmône e, * kụ mĕnkai sarang-tẹ̆tehẹ̆ i kami
nakaruruhẹ̆ e, r. nakarating u tampạ sĕmbaụ arengeh
Pamamaļangông-maraļĕnggihẹ̆, su masanggid' u soan Lâ-
9 sea. * Sarang kawe narĕngụ kerene, kụ kai sen tempo
mawahaja 'pẹ̆sakaenang e, watụu tempon pẹ̆papuasa e
10 kai selain naļiu, tangû i Paulus e nanẹ̆gu si sire ankûng: *
Manga esẹ! kakĕllângku sasenggọ *i kitẹ* e kai sarung piạ
susaneh r. rugineh masaria, tawe tumbạu su ļurang e
11 r. su kapaļẹ̆ e, kaiso ļai su pĕbawiah' i kitẹ e. * Kaî
tĕmbonang-u-mahasụ e kawe nahimang su nakoda e r.
su taghuang u kapaļẹ̆ e limembo wọu su waweran Pau-
12 lus e, * u sarangu wawaļangông ene kai raļakị 'kata-
nakeng su musung u raļĕnding e, ute tẹ̆gun kakẹ̆paļengeh
kại: mẹ̆buạ bọu ene, kụ mẹ̆tawakaļi mẹ̆dumating u Phe-
nix — bawaļangôngbe sĕmbaụ su tahanusan Creta e,

tụtatingang Tahangeng d. Poḷông — mẹ̆deạu matanạ sene
13 su musung u raḷĕnding e. * Tangû sarậeng piạe anging
Timuhẹ̆ masikome, ute katihọ i sire i sire makarating u
kapulun sire, kụ mĕnkatewe nĕmpĕhĕnkas' u waḷango e,
14 kụ dimuruhĕ maruḷung-duḷung u Creta e. * Kaî tawe
nararĕngụ, piạe rĕllang *u Ḷaes'-u-ikị*, isẹ̆sĕbạ Eurakŷlon,
15 nabẹ̆se su tahanusa e; * kụ, sarangu kapaḷẹ̆ e nirereheh
wọu raruruhang e, kụ tawe nakasomahẹ̆ anging e, ute
16 mĕnkate niwalan kami niapaonodẹ̆. * Irẹ̆duruheh su taha-
nusa kadodọ arengeh Clâuda, su sĕmbẹ̆kaneh Timuhẹ̆ e,
i kami sarang tẹ̆tehẹ̆ nakawoḷeng d. nakawatung tatoda
17 e. * Sarangke sen nawatung, i sire nẹ̆pakẹ kaḷawọu ḷaam-
bang *kapaḷẹ̆*, kụ kapaḷẹ̆ e nipẹ̆go; masê, madiringu i sire
masiladẹ̆ su manga moad' u Syrtis e, i sire nĕnduḷung
18 u apan senggọ e, kụ mĕnkate nakiônodẹ̆. * Sarang i
kami mĕnkate tumanịe ipĕdẹ̆darereh' u anging maihạ
e, tangû i sire sĕnkariọĕllone nĕmpangondoḷ u ḷurang e
19 sĕnggạ; * sĕnkakarĕmmahenge utê i kami nĕmpĕndĕmmẹ
20 u ḷiman kami ten kakoạ u kapaḷẹ̆ e. * Tangû, sarậeng
pira-piran ĕllo karĕngụeh tawẹ matangĕllo arau wituing
kinasilo, r. anging maihạ e mĕnkate tamaḷenehẹ̆, ute i
kami semben tawẹ harap' i kami u maambang.
21 Tangû sarậeng taumata e mĕnkai sen marĕngụ
ta kimâng e, utê i Paulus e nẹ̆berậe, rụdarisị su taḷoa-
ran sire: Kawe harusẹ̆ dimaringihẹ̆ siạ e, manga esẹ, kụ
tawe nẹ̆buạ bọu Creta e, kụ ankêng silakạ d. rugi ini
22 e tawe himombang si kamene. * Kaî manin kereinịe,
kaî iạ man mạnẹ̆gu, u pakaraḷoahẹ̆ naung i kamene: u
tawẹ pĕbawiah' u sarang sĕmbaụ bọ' i kamene mailang,
23 tuḷịewen kapaḷẹ̆ e *magholọ*. U mẹ̆kĕllâengi' kai piạ me-
lạikat' u Mawu Ruata mạnaghuang siạ d. 'tẹ̆tahama-
24 wuangku e * rimĕnta su anuku kụ nẹ̆bera: Abe katakụ,
Paụlus! i kau kai harusẹ̆ iapararisị su tĕngon kaîtsar e,
mase kakĕlla, Mawu Ruata e nangonggọ i sire kẹ̆bị apan
25 mẹ̆sẹ̆senggọ dinganguh e si kau. * Hakịu pakaraḷoahẹ̆,
naung i kamene, manga esẹ! u iạ mạngimang su Mawu
26 Ruata e u mamben sarung kere niwera si siạ e. * Kaî
i kitẹ e mamben iĕndụe su tahanusa sĕmbaụ.

27 Enê, sarâ̩eng sen kapu̩lo-ĕ̩pa̩u hĕ̩bine i kami ipĕ̩sĕ̩-
sasenggene su laud' u Âdria e, taun kapalĕ̩ e nangan-
tibe tempon ka̩kaloarane, u i sire kai ma̩sanggid' u
28 wanua. * Tangu i sire naneled' u sasuka̩ e, kute̩u nihom-
bang, u ruan-pulo su rĕ̩pane karalungeh; dio̩ natondo
kadidi̩, i sire naneledĕ̩ ka̩pia, kute̩ nakahombang, u *kate*
29 mapulo-liman dĕ̩pa. * Tangû madirinbe masiladĕ̩ su tampa̩
mawualo, i sire namĕntul' u walango ĕ̩pa̩u wa̩u bo̩u
30 petone, ku̩ mĕnkate mĕ̩kĕ̩karimang u malowo̩ko maĕllô̩e. *
Kaî, sarang taun kapalĕ̩ e kai nĕmpanaluka̩ timalang,
ku̩ nĕmpangu̩luh' u tatuda e, mĕlle sasae̩ manondan
31 balangon monane e, * tangû i Paulus e nĕ̩berâ̩e su tĕm-
bonang u mahasu̩ e r. su manga soldatu e: Kereu i sire
32 tawe matana̩ su kapalĕ̩ e, ute i kamene tawe maambang. *
Enê mĕ̩saseke̩ e mĕnkatewe nĕmpĕhĕ̩sa̩ tali̩ tatalong skutji
33 e, ku̩ napakanawon skutji e. * Tĕntalang den tana̩ĕllo,
i Paulus e nanasa kĕ̩bi̩ e u apa̩kâng; i sie nĕ̩bera: Sa-
hĕllo ini e kai sen kapu̩lo-ĕ̩pa̩ u ĕllone i kamene ma̩hĕ̩do,
34 ku̩ mĕmpĕ̩tĕ̩tinkĕ̩dang ta kimâng. * Haki̩u ia̩ ma̩nasa si
kamene, u pĕmpĕ̩kângko; u ene kai harusĕ̩, tadea̩u i
kamene maambang; u tawe̩u sarang sĕnkatau i kamene
35 'kailangeng u uta̩eh sarang sĕmbua. * Ku̩ bo̩u nĕ̩bera
kerene, i sie nangala̩ kâng, mase nĕ̩beran tarimakase̩ su
Mawu Ruata e su tĕngon matan kĕ̩bi̩ e, wo̩ue' nangem-
36 pang ku̩ kimâng. * Enê naung i sire kĕ̩bi̩ e nahângke,
37 ku̩ i sire nahunkângke lai. * I kami kĕ̩bi̩ su kapalĕ̩ e
38 utê rua hasu̩ pitunpulo-ĕnnung su kataune. * Sarâ̩eng i
sire sen nĕnkalaedĕ̩, i sire nĕmpĕndĕmme̩ u lurang ĕmme
e, mĕ̩dea̩u maparalĕ̩ton kapalĕ̩ e.
39 Tangû sarâ̩eng sen naĕllo, i sire tawe nakakirala wanua
e; kaî i sire nakasilo wêo̩e sĕmbau̩ pia̩ apengeh, tangû
40 i sire nĕ̩putusĕ̩ u mapatulin kapalĕ̩ e se', kereu makoa̩. *
Ku̩ i sire nĕmpĕhĕ̩sa talin balango e, mase nĕmpĕluka
laiki̩ uling e, wo̩ue' nĕmpamewe̩ senggo̩ masaria e nituhu̩
41 su anging e, ku̩ nĕmpĕ̩timona apeng e. * Kaî, kapalĕ̩
e kai nalantehĕ̩ su towo̩eh sĕmbua, ku̩ nasiladĕ̩; monaneh
e natĕ̩telĕ̩, haki̩u semben tanakanoa̩, arawe petoneh e
42 utê nawawĕ̩ka karea̩u lua̩ e. * Enê soldatu e kai mĕm-

pamate taumata itẹ̆tonda e, madirin piạu makataḷang,
43 'mạeng kumalang e; * kaî tĕmbonang-u-mahasụ e nametọ
si sire, watụu mapulu mangambang i Paulus e, kụ i sie
nẹ̆parenta, u apan makạkalang e apạtumpa kaḷomona,
44 kụ apĕdẹ̆dumating duḷunge e, * arawe i sire waḷine utê
apĕlẹ̆humbang, sĕnggạ su pẹ̆paḷẹ̆, sĕnggạ su ampan ka-
paḷẹ̆ naghagholọ e. Tangû nariadi, u i sire nidating u
ruḷunge e mapia kẹ̆bị.

FATSAL XXVIII.

1 Tangû sarâ̤eng i kami sen naambang, i kami naka-
2 ringihe, u areng u tahanusa e kai Melîte. * Enê taun
tahanusa ene e nanodẹ u kapian-naung masaria si kami
e; u i sire nĕmpĕhunụ u putung, d. naparangeng i
kami su waḷen sire, puhinengu kai rimasehẹ̆ d. kai ma-
3 raḷĕnding. * Kutẹû piạ i Paulus bọu nĕndokọ hakonda
kụ nangĕndụ u ene su putung e, kai piạ uḷahẹ̆ maghiadẹ̆
4 simĕbang u ḷĕhab' u putung e, ku nĕlawung ḷimaneh. *
Enê sarang taun tahanusa e nakasilo binatang nẹ̆tĕnka-
talong su ḷimaneh e, i sire nahumbisara unkûng: Mam-
ben tau namate, tau ene, sarangbe tawe iapẹ̆biah' u
5 wawaḷisẹ̆ e, wọu nakataḷang papate su sasị e! * I sie utê
6 nĕhipen binatang e su putung e, kụ mapia wue. * Enê
i sire nangantibẹ̆, u i sie sumahĕnnụ arau sĕnkianu
mawatang kụ mate. Kaî sarang bọu nahẹ̆do marĕngụ
sĕnkakĕllan sire, i sie tawe 'hombangeng u apa, tangû
ĕnnan sire e nẹ̆bâḷui, kụ i sire nĕmpẹ̆bera u i sie kai ruata.
7 Su masanggid' u êne utê piạ daḷantangeng u
karangetang u taun tahanusa ene e, tau arengeh i Pû-
blius; enê i sie nanarimạ i kami e, kụ nẹ̆paduḷi mahi-
8 mumu si kami e arẹ̆gan tĕllu ĕllo su waḷeneh. * Enê i
amang i Pûblius e kai rụdaḷoka piạ tẹ̆dụeh lĕhabẹ̆ d.
amẹuḷio raha; tangû i Paulus e tarạị soḷong anuneh, kụ,
bọu nẹ̆kaḷiomaneng, i sie namĕllọ u ḷimaneh si sie, kụ
9 napakapian sie. * Tangû nakaringihẹ̆ habar' u ene na-
riadi, i sire waḷine apan piạ tẹ̆dụ i sire e su tahananusa
10 ene nahundĕnta ḷai, kụ nĕnkapia. * I sire e tangû nĕm-

pangadat' u adatẹ̆ lawọ si kami e, kụ sarang i kami
nanĕntang u tahanusa e, i sire nangonggọ u apan pan-
dungang i kami e.
11 Naḷiun tĕllu wuḷang tangû i kami simake su kapaḷẹ̆
bọu Alexandrîa, nạun napakaḷiun musung maraḷĕnding
e su tahanusa ene, kụ pịa tatialaneh tuḷadang i Castor
12 dĕduan Pollux e. * I kami *humotong* timuḷi su Syracûsa,
13 kụ natanạ sene tĕllu ĕllo; * bọu ênе i kami rimuruhẹ̆
soḷong Rhegium. Bọue', sarang sĕnkariọĕllone pịae anging
Timuhẹ̆, i kami su raḷung u rua ĕllo nidating u Pu-
14 têoli e; * suapan i kami nakahombang u anạusĕmbaụ,
kụ nipaedang i sire pitu ĕllo karĕngụeh su anun sire.
Tangû kaî kerene sasenggọ i kami soḷong Roma
15 e. * Manga anạusĕmbaụ su Roma e utê nakaringih' i
kami, kutẹu nĕmpangĕnsomah' i kami sarang Pasar' i
Âppius e r. waḷe-laotongang-tatĕllu e; enê i Paulus, naka-
silo si sire e, nakitarimakasẹ su Mawu Ruata e, r.
naungeh nahâng.
16 Narĕnta su Roma e tangû i Paulus niwala nia-
pẹ̆baḷe sẹ̆saneh ringangu soldatu sĕmbaụ mĕlẹ̆hapa si sie
17 e. * Enê nariadîe samurin tĕllu ĕllo, u i sie nakitampung
u tĕmbonang u tau Jehudi e soḷong anuneh. Tangû sa-
râẹng i sire sen nakomoḷẹ̆, i sie nẹ̆bera si sire: Manga
esẹ anạusĕmbaụ̂! iạ e, taumatawe ta nẹ̆saḷagẹ̆ su umatẹ̆
Israel e arau su tundun manga iupung e, kai nihẹ̆go su
Jerûsalem bọue' nisarakang su tau Roma e nipakiwawa
18 wọu ênе. * Tau Roma e, wọu nakiwaḷo si siạ e, ma-
pulu mamĕllọ u iạ e nạûn, batụu tawẹ saḷagẹ̆ harusẹ̆
19 'sigẹ̆sakeng u papate su raḷung u iạ e. * Kaî, sarang
tau Jehudi e mĕnkai mạdirin ene, utê si siạ e kate sĕm-
baụ, daḷenge: iạ nẹ̆bera u kai ren mẹ̆deạ tuḷidẹ̆ku su
anun kaîtsar e, *kaî*, waḷinewe mẹ̆suḷungu kai manga
20 mangaduhang tamba-umatẹ̆ku e. * Tangû kai ênе sebab
u iạ nakireạ i kamene, mẹ̆deạu makasilo si kamene r.
makapẹ̆bisaran kamene; u kai uaḷingu harap' u tau
21 Israel e iạ maḷaikị u hante ini. * Enê i sire nẹ̆bera si
sie: I kami tawe nakatarimạ suratẹ̆ maụḷị i kau, wọu
Judêa e; mase manga anạusĕmbaụ e tawẹu ḷaî rimĕnta

soḷong ini, kụ nẹ̆bẹ̆ken daḷakị bọ' i kau, arau nẹ̆sampuh' i
22 kau. * Kaî i kami mapulu makaringihẹ̆ si kau, mĕn-
sang kereapa ĕnnanuh; u su haḷẹ̆ u sectan tau Sahani
e: i kami masinkạ, u mĕnkawe 'rẹ̆dendehang su patikụ
tampạ.
23 Tangû i sire nanantun sahĕllo; kụ makẹ̆paḷẹ̆,
i sire rimĕnta su anuneh su katatanakengeh e; kụ i sie
nĕlahẹ kararatuang u Mawu Ruata e si sire, r. nẹ̆sahidin
ene si sire, wọu maḷukadẹ̆ sarang bawĕllo, mĕdẹ̆deạe
mapạngimang i sire si Jesus e, mapạngimang u wawe-
24 ran Musa r. manga nabi e. * Enê sĕnggạ nahimang u
25 wawera niweraneh e; arawe sĕnggạ utê tawe nangimang. *
Kụ i sire nĕmpẹ̆kaesẹ̆ mĕdẹ̆darendehẹ̆, sarang i Paulus
bọu nẹ̆beran bawera sĕmbaụ ini: Mamben nihino, wawe-
ran Roch Susi niweran mohong u nabi i Jesaja e su
26 manga iupung i kamene e, ankûng: * Dakọ soḷong
umatẹ̆ ene, kụ pẹ̆bera: I kamene makaringih' u
tuḷin kamene kaî tawe makaĕnna, r. kuma-
27 kĕllan matan kamene kaî tawe makasilo. * U
naung u umatẹ̆ ene kai nakoạ naung tạ pĕn-
dangeh, tuḷin sire e kai nakẹ̆tị iraringihẹ̆ e,
r. matan sire e kai nịtatutub' i sire, madi-
rinbe i sire kai manga makasilon matan sire,
r. makaringih' u tuḷin sire, r. makahĕngang u
naung i sire, kụ mĕmpẹ̆tobatẹ̆, kụ iapaka-
28 piaku. * Tangû i kamene kasinkạe, u kapapia ene
wọu Mawu Ruata e nipakiĕntudẹ̆ su tau kafir e, kụ i
29 sire mẹ̆daringihẹ̆ ene. * Tangû saraeng i sie wọu nẹ̆beran
ene, tau Jehudi e nĕnkapuḷẹ mĕdẹ̆darendehẹ̆ tạsihinge.
30 I Paulus e tangû natanạ duan taung tiwatu su waḷeneh
31 nisewa e, kụ nanarimạ u kẹ̆bị apan dimĕnta su anuneh, *
r. nĕhabarẹ̆ kararatuang u Mawu Ruata e, r. nanĕntiron
Mawu i Jesus e mĕnkatewe mahatedẹ̆ d. maḷahẹ d. tawe
'sasahaghêng.